
Byudvikling med kultur

– En diskursanalyse af kulturelle rationale i byudviklingsstrategier i Svendborg Kommune

Speciale Geografi, Oktober 2007 • Louise Overgaard Ploug • Vejleder: John Pløger

Institut for Miljø, Samfund og Rumlig Forandring
Roskilde Universitetscenter

Abstract

This thesis examines the rationales of urban cultural policy in Svendborg Municipality on the island of Funen. There is an apparent tendency to use culture and creativity as tools for urban development in order to be competitive in the interurban competition. This tendency is illustrated by a multiplicity of different cultural strategies carried out in Danish municipalities. The thesis questions whether the cities have reflected upon the culture's role in the strategies and the overall goal of the strategies. This question is based upon an assertion of different rationales being involved in the strategies, which might lead to conflicts.

Svendborg is chosen as the case for the analysis, because of its remarkable focus upon culture and the creative class in its politics. This is emphasised by the fact that the Cultural and the Planning Departments of the municipality have been merged to a common department, which illustrates a focus on the role of culture in planning. However, the department of Culture and Planning is still subdivided into two separate departments. Also the Department of Business is operating in the field of urban cultural strategies of Svendborg.

A discursive approach is taken in the thesis, and according to this the Departments of Culture- Planning-, and Business are viewed as three separate discourses. Discourse analysis is the chosen method, because it is useful for obtaining knowledge on power relations and conflicts between different discourses. As such, the method can be used to disclose the conflicts that might occur between rationales of culture in the different departments or discourses of Svendborg Municipality.

Through the analysis, different rationales of culture are disclosed, and the most important differences regarding a cultural strategy between the discourses is emphasised. The conflicts between the discourses disclosed through the discourse analysis are: a conflict over what it means to follow a 'cultural strategy', and in connection with this, a conflict over which kind of 'culture' should be subsidised. Here, the discourses of cultural and urban policy emphasise a need of subsidising a variety of activities, whereas the business policy discourse emphasises the need to follow a clear-cut strategy in order to attract the creative class, and only subsidising the cultural activities attracting this group.

This thesis' theoretical approach to the analysis introduces the ideas of Dorte Skot-Hansen, Richard Florida and Hans Mommaas; each of them offering a different view or rationale on how to implement culture in a planning/development strategy. The differences between the theorists can be outlined as follows: Skot-Hansen argues for a non-instrumental use of culture in planning strategies, meaning that culture should be acknowledged as having a special worth in itself – and not only as an instrument to obtain something else. As opposed to this rationale, Florida and Mommaas offers an instrumental view on culture as a tool to obtain especially economical growth. Florida sees culture as an important factor in attracting the creative class to a city region in order to create growth, whereas Mommaas implies culture in cultural cluster strategy, in which culture and commerce/economy is viewed as interlinked. Thus, Mommaas offers a more strategically approach than Florida and Skot-Hansen.

This thesis discusses how the theoretical views can be seen in the strategies and rationales of the discourses in Svendborg, and in relation to this, what the impact of a common strategy across the different rationales of the discourses could be. This leads to a discussion of whether and how Svendborg could implement a cultural clustering strategy as a way to overcome the conflicts between the different rationales of culture in the discourses.

The thesis concludes that conflicting rationales in a cultural strategy might cause problems, due to different views on how to implement a strategy and what it includes. Thus, it is important for Svendborg and other cities to be aware of the existence of different rationales in different discourses in the Municipality regarding the use of culture in an urban development strategy. The risk of not doing so is that a common strategy might be generalised and the source of frustration, since the rationales included might be oppositions and therefore conflicting.

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	6
1.1 PROBLEMFELT	7
1.1.1 <i>Problemformulering</i>	9
1.2 AFGRÆNSNING	10
1.3 LÆSEVEJLEDNING	11
2. METODE	13
2.1 DISKURSTEORI	13
2.1.1 <i>Videnskabsteoretisk kontekst</i>	14
2.2 ONTOLOGI OG EPISTEMOLOGI	15
2.2.1 <i>Videnskabsideal – spørgsmålet om sandhed</i>	17
2.3 DISKURSTEORIENS BEGREBER	17
2.3.1 <i>Artikulation</i>	20
2.3.2 <i>Antagonisme og hegemoni</i>	20
2.4 EMPIRISKE OG TEORETISKE OVERVEJELSER.....	21
2.4.1 <i>Empiriindsamling</i>	21
2.4.2 <i>Kilder anvendt til afdækning af de enkelte diskurser</i>	23
2.4.3 <i>Teoretiske overvejelser</i>	25
3. FORHOLDET MELLEM KULTURPOLITIK OG BYPLANLÆGNING	26
3.1 DEN OVERORDNEDE UDVIKLING	26
3.2 1950-60'ERNE.....	27
3.2.1 <i>Rationel og funktionel planlægning</i>	27
3.2.2 <i>Humanistisk rationale i kulturpolitikken</i>	27
3.3 1970'ERNE	28
3.3.1 <i>Integrativ planlægning</i>	28
3.3.2 <i>Sociologisk rationale i kulturpolitikken</i>	28
3.4 1980-90'ERNE.....	28
3.4.1 <i>Kulturalisering af planlægningen</i>	28
3.4.2 <i>Instrumentalisering af kulturpolitikken</i>	29
3.5 NU – FLERE RATIONALER SAMTIDIG OG OPBLØDNING AF TIDLIGERE GRÆNSER.....	30
3.5.1 <i>Cultural Planning</i>	30
4. TEORETISKE TILGANGE PÅ VEJ MOD EN KULTURSTRATEGI	32
4.1 DORTE SKOT-HANSEN.....	32
4.1.1 <i>Skot-Hansens rationalemodel</i>	33
4.1.2 <i>Det femte rationale</i>	36
4.1.3 <i>Kulturel byplanlægning</i>	38
4.2 RICHARD FLORIDA.....	39
4.2.1 <i>Teorien om den kreative kapital</i>	40
4.2.2 <i>Den kreative klasse og kreative erhverv</i>	40
4.2.3 <i>De tre T'er</i>	41
4.2.4 <i>Stedets betydning</i>	42
4.3 HANS MOMMAAS	45
4.3.1 <i>Hvad er en kulturel klynge?</i>	46
4.3.2 <i>Fem diskursive felter</i>	47
4.4 SAMMENFATNING	49
5. INTRODUKTION TIL SVENDBORG	51
5.1 HISTORISK BESKRIVELSE	51
5.1.1 <i>Industriens udvikling og afvikling</i>	51
5.1.2 <i>Fra "søfartsby" til "rød" by</i>	51
5.2 SVENDBORG I DAG	52
5.2.1 <i>Statistiske data</i>	52
5.3 STRATEGIER I SPIL I SVENDBORG – SKITSERING AF DEN AKTUELLE DEBAT	55
6. ANALYSE	58
6.1 ANALYSEDEL 1 – ANALYTISK AFGRÆNSNING – SKELETTET FOR ANALYSEN	58

6.2 ANALYSEDEL 2 – STRATEGIER OG KULTURRATIONALER INDEN FOR DISKURSERNE.....	59
6.2.1 <i>Den kulturpolitiske diskurs</i>	60
6.2.2 <i>Den planlægningsmæssige diskurs</i>	67
6.2.3 <i>Den erhvervspolitiske diskurs</i>	72
6.2.4 <i>Opsamling på strategier og rationaler inden for diskurserne</i>	76
6.3 DELANALYSE 3 – FLYDENDE BETEGNERE OG KONFLIKTER I DISKURSORDENEN.....	77
6.3.1 <i>Kultur – hvilke kulturtilbud skal støttes?</i>	78
6.3.2 <i>Det 'gode bymiljø' – det 'gode Svendborg'</i>	79
6.3.3 <i>Fyrtårn</i>	81
6.3.4 <i>Strategiforståelse</i>	82
6.3.5 <i>Diskursorden – hierarki</i>	85
6.4 DELKONKLUSION – HELE ANALYSEN	87
7. DISKUSSION.....	90
7.1 TEORETISKE RETNINGER SOM STRATEGIER I SVENDBORG.....	90
7.1.1 <i>Kulturel byplanlægning</i>	90
7.1.2 <i>Den kreative klasse og Svendborg</i>	92
7.1.3 <i>Kulturelle klynger som strategi i Svendborg</i>	96
7.1.4 <i>Sammenfatning</i>	101
7.2 EN SAMLET KULTURSTRATEGI PÅ TVÆRS AF DISKURSER OG RATIONALER?.....	102
7.3 DELKONKLUSION	104
8. KONKLUSION	107
8.1 DISKURSANALYTISKE RESULTATER – HVILKE KULTURRATIONALER?.....	107
8.2 DISKURSIVE KONFLIKTER.....	108
8.3 TEORETISKE RESULTATER	109
8.4 KONSEKVENSER AF FORSKELLIGE KULTURRATIONALER OG TILGANGE PÅ TVÆRS AF DISKURSERNE	110
9. REFERENCER	112
10. BILAG.....	117
BILAG 1 – INTERVIEWGUIDE	117
BILAG 2 – FLORIDAS KLASSEBETEGNELSE	119
BILAG 3 – MOMMAAS' KLASSIFIKATIONSSYSTEM I FORHOLD TIL KULTURELLE KLYNGER	120
BILAG 4 – ANSVARSOPGAVER I DISKURSERNE	121

1. Indledning

*”Kulturen er for os alle. Kultur beriger den enkelte. Kultur er med til at formulere fælles værdier og tolkninger af tilværelsen, og kultur bidrager til samfundsmæssig innovation og vækst”.*¹

Således skriver landets kulturminister i forordet til ’Strategi for kultur i hele landet’ og giver på samme tid udtryk for, at der i forbindelse med kultur indgår forskellige rationaler. Kulturen er for alle. Kulturen skal danne befolkningen. Og kulturen skal skabe vækst. Kulturen ses derved både som et instrument – og som noget i sig selv, idet den ’beriger den enkelte’.

Forståelsen af kultur som et strategisk instrument, der kan benyttes til at skabe vækst og byudvikling, er således blevet indoptaget i den kulturpolitiske diskurs på ministerielt niveau, og også i Erhvervs- og Økonomiministeriet lægges vægt på betydningen af kultur i forbindelse med erhvervs vækst:

”Regeringen sætter hermed fornyet fokus på kulturerhvervenes betydning for udviklingen og væksten i kulturlivet, i kulturerhvervene selv og i det mere traditionelle erhvervsliv. Og nødvendigheden af, at vi i Danmark skal udnytte vores kreative og kulturelle kompetencer til at innovere, og derigennem skabe yderligere vækst i økonomien og i kulturproduktionen ”²

Også på det kommunale niveau har forståelsen af kultur som strategisk byudviklingsinstrument og som element i en erhvervsstrategi vundet indpas.

Adskillige danske kommuner har tilkendegivet, at de vil være ’kreative byer’; således kan i flæng nævnes: ”Odense, Danmarks Kreative By”³, ”Nykøbing Falster – den kreative by”⁴, ”Det Kreative Svendborg”⁵ og netværket ”Kreative byer” bestående af 14 kommuner i Hovedstadsområdet⁶, og der bygges kulturhuse og multihaller, som kombinerer idræt og kultur, på livet løs; eksempelvis i Aalborg, Viborg, Randers og Horsens (Gulmann 2005: 146). Mange byer i Danmark har således i øjeblikket travlt med at profilere

¹ Kulturminister Brian Mikkelsen (K) i: *Strategi for kultur i hele landet*, Kulturministeriet, april 2006, s.1

² <http://www.oem.dk/publikationer/html/dk-kultur/index.htm>, pkt. 1.1, (23.03.07)

³ <http://www.odense.dk/Topmenu/KulturFritid/Kulturstrategi.aspx>, (19.03.07)

⁴ [http://www.nyk-f-](http://www.nyk-f-kom.dk/Topmenu/Nyheder%20og%20pressemeddelelser/Pressemeddelelser/Gangtunnel%20med%20interaktiv%20belysning%20-%20et%20unik%20projekt.aspx)

[kom.dk/Topmenu/Nyheder%20og%20pressemeddelelser/Pressemeddelelser/Gangtunnel%20med%20interaktiv%20belysning%20-%20et%20unik%20projekt.aspx](http://www.nyk-f-kom.dk/Topmenu/Nyheder%20og%20pressemeddelelser/Pressemeddelelser/Gangtunnel%20med%20interaktiv%20belysning%20-%20et%20unik%20projekt.aspx), (10.10.07)

⁵ <http://www.svendborg.dk/Kommunal+service/Erhvervsvirksomhed/Erhvervsstrategi>, (10.10.07)

⁶ <http://www.herlev.bibnet.dk/kreativebyer/medlemskommuner/>, (10.10.07)

sig som kulturelle centre og kreative byer, og alle tiltag er tilsyneladende del af den samme tendens.

Det kan i forbindelse med mangfoldigheden af tiltag synes uklart, hvilken rolle kulturen spiller. Er strategierne eksempelvis kun møntet på vækst, eller er de også for de lokale borgeres skyld? Tages der stilling til, hvordan kultur bruges som et strategisk byudviklingsredskab? Kommer væksten, når provinsbyen har betegnet sig som 'kreativ' og har fået sit kulturhus? Og hvad med kulturen som middel til dannelse, som kulturministeren tilsyneladende også finder vigtigt? Glemmes den i fokuset på vækst? Og er der overhovedet sammenhæng mellem strategierne?

Der fremsættes i specialet i denne forbindelse en tese om, at kommunerne ofte ikke har klarlagt, hvilken rolle kulturen spiller i kommunen, og hvordan de bruger den aktivt, hvis dette ønskes.

1.1 Problemfelt

Med udgangspunkt i ovennævnte tese har dette speciale til formål at klarlægge en udvalgt kommunes forståelse og tilgang til brugen af kultur i byudviklingsstrategier; herunder hvilke rationaler der ligger bag fokuset på kultur og kreativitet i strategierne.

Svendborg Kommune udvælges som case af flere grunde. Kommunen har gennem sammenlægning af Kultur- og Planafdeling til et samlet direktørområde: "Kultur og Planlægning" samt udarbejdelse af en Kulturplan givet udtryk for en forståelse af en sammenhæng mellem kultur og planlægning. Afdelingerne eksisterer dog stadig som separate afdelinger.

Svendborg er desuden interessant som case, fordi byen i en undersøgelse udarbejdet ved Handelshøjskolen i København er udpeget som havende en – set i forhold til byens beskedne størrelse – bemærkelsesværdigt høj andel af beboere tilhørende den 'kreative klasse', der ellers fortrinsvis tiltrækkes af storbyer. Byen har derfor, hvis denne teori følges, fortrin i forhold til mange andre provinsbyer i forhold til vækst og tilkendegiver da også et ønske om at udnytte dette fortrin i byudviklingen. Strategien omkring den kreative klasse har karakter af en erhvervsstrategi, idet der er fokus på tiltrækning af kreative erhverv og dermed at øge væksten. Svendborg arbejder desuden med en 'branding-strategi', i form af inddragelse af konsulentfirmaet 11CityDesign i forbindelse med udarbejdelse af ny planstrategi, samt en idrætsrettet strategi, hvor byen profileres som Team Danmark

Kommune med 'Sport-Study-Sydfyn'. Desuden har der været debat omkring, hvorvidt Svendborg skal have en multiarena eller ej.

Som en mindre erhvervsrettet strategi kan nævnes Svendborgs ansøgning om at blive udnævnt som CittaSlow-by, hvilket umiddelbart indebærer, at kommunen søger at skabe rammerne for det 'gode liv' ved at bevare byens autenticitet og særlige kvaliteter (Svendborg Situationsanalyse: 23). Dette kan imidlertid benyttes i forbindelse med markedsføring og profilering af byen og er derfor også rettet mod vækst.⁷

Der er således en række forskellige strategier i spil i Svendborg, men det er endnu ikke endeligt besluttet, hvad der skal satses på, og hvad der skal støttes. Tidspunktet for dette speciale er derfor interessant, idet det er nu, kommunen må gøre sig klart, hvilken retning Svendborg skal gå i. Det er i denne forbindelse interessant, at nogle af de strategier, der er i spil i Svendborg, kan virke modsatrettede:

”Så snakker man om, at man er blevet til en Team Danmark-kommune, og man snakker om eliteidræt og om at bygge på det. (...) Man snakker noget om, at man vil være en såkaldt CittaSlow-by, det er så bare noget helt andet. Det er noget med fordybelse og kvalitet i alt, og der er et bomærke til CittaSlow som er en snegl, og det skal være på Svendborg brevpapir. Og når jeg så skal problematisere, så siger jeg, at hvis nu Team Danmark havde et bomærke, der var en hare (...), hvordan ville det så se ud, hvis vi havde en hare og en snegl på samme brevpapir? Hænger det sammen? Nej, det gør det ikke. Jeg synes, det er gode eksempler på, at når man så vil det hele, så er der ikke den der røde tråd, og så får du ikke et entydigt billede af, hvad Svendborg er.”⁸

Samtidig forekommer der at være en modsætning mellem ovenstående eksempler på erhvervsstrategier og følgende tilkendegivelse om kulturens udvikling i Svendborg Kulturplan udarbejdet i Kulturafdelingen, hvor det tilkendegives, at kommunen skal:

”... forankre og forbedre vilkårene for det allerede eksisterende kulturliv. Der skal stilles krav til indholdsmæssig nytænkning, bredde og variation samt et højt kvalitets- og ambitionsniveau” (Kulturplan: 13).

Her lægges ikke vægt på et specifikt formål forbundet med støtten til kulturliv eller særlige satsningsområder, der skal brande byen og skabe vækst. Derimod lægges vægt på vigtigheden af 'bredde' og 'variation' i kulturlivet.

Denne problematik er interessant i forbindelse med tilkendegivelsen i Svendborg Kommuneplan om, at udviklingen af Svendborg skal ske gennem samarbejde mellem de tre områder: Kulturpolitik, Erhvervs politik og Bosætnings politik, der varetages af henholds-

⁷ Notat om CittaSlow: 6, <http://web217.hosting.cohaesio.net/upload/open/278293.doc>, (15.10.07)

⁸ Citat fra interview med erhvervsdirektøren i Svendborg (SSS: 7).

vis Kulturfondens, Planafdelingen og Erhvervsafdelingen (Kommuneplan: 2.0.4). Specialet forstår ud fra et diskursteoretisk udgangspunkt disse tre politikområder som tre forskellige diskurser.⁹

På baggrund af ovenstående beskrivelse af strategier i spil i Svendborg kan fremsættes en tese om, at der på tværs af disse diskurser kan forekomme modsatrettede forståelser af, hvad kultur er og skal i Svendborg Kommune. En tese i forlængelse heraf er, at sådanne diskursive konflikter kan medføre vanskeligheder i forbindelse med udarbejdelse af kulturstrategier, hvor kultur indgår som et aktivt element, på tværs af diskurserne.

Ovenstående overvejelser udmunder i følgende problemformulering:

1.1.1 Problemformulering

Hvilke kulturrationaler kan ses i henholdsvis Kultur, Plan- og Erhvervsdiskurs i Svendborg Kommune i forbindelse med brug af kultur i byudvikling? Hvor er der forskelle/konflikter på tværs af diskursernes tilgange, og hvad kan konsekvenser af dette være i forbindelse med udarbejdelse af en kulturstrategi?

Arbejdsspørgsmål

Som uddybning af denne problemformulering opstilles følgende arbejdsspørgsmål, der skal besvares gennem specialet:

- Hvilke byudviklingsstrategier med eller for kultur er fremtrædende inden for hver af diskurserne?
- Hvilke kulturrationaler kan udledes på baggrund heraf?
- Hvori består de diskursive forskelle og konflikter i forhold til kulturrationaler og forståelse af en kulturstrategi?
- Hvilke konsekvenser kan der være af eventuelle diskursive konflikter i forbindelse med udarbejdelse af en kulturstrategi?

1.1.2 Begrebsafklaring

Strategi og kulturstrategi

Begrebet 'strategi' defineres som: 'sammensætning af handlinger på vejen mod et mål'. Dette mål kan dog være mere eller mindre udspecificeret og bevidst.

Der kan defineres to forskellige forståelser af begrebet 'kulturstrategi':

⁹ Specialets diskursive tilgang uddybes i Kapitel 2 - Metode

I den første forståelse indbefatter 'kulturstrategi' alle byudviklingsstrategier, der på en eller anden måde indeholder 'kultur'. Her kan skelnes mellem strategier for kultur, strategier med kultur og strategier, hvori kultur blot indgår som "pynt". Dette er specialets forståelse af de strategier, der findes i Svendborg i dag.

I den anden forståelse kræves det, at 'kultur' indgår som et aktivt element i strategien, for at der er tale om en kulturstrategi. I specialet anvendes denne forståelse i forbindelse med teoretikeren Mommaas' tilgang samt i forbindelse med brugen af begrebet i problemformuleringen.

Rationale og kulturrationale

'Rationale' forstås i dette speciale som 'argumentation og drivkræften bag strategier'. Der arbejdes med en forståelse af, at et rationale kan forandre sig i løbet af en proces, ligesom der kan findes flere rationaler bag en strategi.

'Kulturrationaler' præciseres som værende rationaler omkring kultur; betegnelsen kulturrationale kan derfor også anvendes i forbindelse med eksempelvis en erhvervsstrategi.

Angivelse af diskurser

Diskurserne gives specialet igennem forskellige betegnelser. Således betegnes den kulturpolitiske diskurs også for kulturdiskursen, planlægningsdiskursen betegnes også den planlægningsmæssige diskurs eller plandiskursen, og den erhvervspolitiske diskurs betegnes også for erhvervsdiskursen. Det skal understreges, at disse betegnelser for de respektive diskurser skal forstås som værende udtryk for samme diskurser.

1.2 Afgrænsning

I specialet fokuseres udelukkende på de byudviklingsstrategier, hvori 'kultur' indgår som element. Det erkendes, at også forhold såsom socialpolitik, skolepolitik etc. har en betydning for bypolitik. Det er imidlertid ikke specialets ærinde at redegøre for strategier inden for disse områder, idet fokus er på kulturrationaler i kommunen og forståelsen af 'kultur' som strategisk instrument i byudvikling.

I forbindelse med specialets problemstilling foretages endvidere en afgrænsning fra at redegøre for teorier omkring 'oplevelsesøkonomi' på trods af, at dette begreb ofte sættes i forbindelse med den kreative klasse og forholdet mellem kultur, erhverv og vækststrategier. En teoretisk forståelse af begrebet er dog ikke nødvendig i forhold til analysens fo-

kus på kulturrationaler, idet anvendelsen af begrebet i sig selv er udtryk for et vækstorienteret kulturrationale.

1.3 Læsevejledning

I det følgende gøres rede for specialets kapitelinddeling, herunder hvad formålet med de enkelte kapitler er, samt hvorledes de bygger videre på hinanden. Formålet hermed er at lette læsningen af specialet.

Specialet igennem er citater med stavfejl rettet i citatangivelsen for forståelsens skyld. Dette er gjort udelukkende for læsevenlighedens skyld, og har ingen betydning for analysens resultat.

Kapitel 2. Metode

I dette kapitel præsenteres specialets diskursteoretiske udgangspunkt, og der gøres rede for, hvilken betydning dette har for specialets analyser og metodiske fremgangsmåde. Desuden gøres rede for empiriske overvejelser og teoretiske overvejelser.

Kapitel 3. Forholdet mellem kulturpolitik og byplanlægning

Dette kapitels formål er at skitsere udviklingen i fremtrædende rationaler inden for kulturpolitik og planlægning gennem de sidste 50 år. Dette for at give en forståelse for baggrunden, hvorpå Svendborgs strategier udspiller sig, samt en forståelse af, hvorledes skellet mellem de pågældende diskurser er blevet mere udflydende.

Kapitel 4. Teoretiske tilgange på vej mod en kulturstrategi

På baggrund af skitseringen af udviklingen af rationaler præsenteres i dette kapitel de teoretikere, der skal anvendes i specialet; Dorte Skot-Hansen, Richard Florida og Hans Mommaas. Fælles for disse er, at de alle opererer i feltet mellem kultur og byudvikling, men ud fra forskellige udgangspunkter. Skot-Hansen er fortaler for en ikke-instrumentel brug af kultur, Florida forholder sig til en brug af kultur for den kreative klasse og Mommaas præsenterer en strategi, der kobler kultur og erhverv i en kulturel klyngestrategi. Teoretikerne udgør således tre forskellige indgangsvinkler til hvordan 'kultur' kan bruges i en byudvikling, og det er derfor interessant at se på, hvorvidt Svendborgs strategier kan siges at være i tråd med teoretikernes rationaler.

Kapitel 5. Introduktion til Svendborg

I dette kapitel præsenteres den udvalgte case, Svendborg, med en kort historisk gennemgang samt en oversigt over, hvilke strategier med kultur der er i spil i Svendborg. Formålet hermed er at skabe et grundlag for den følgende analyse.

Kapitel 6. Analyse

Dette kapitel udgør den diskursanalytiske del af analysen. Her afgrænses de diskurser og den diskursorden, der arbejdes med i Svendborg. Inden for hver af diskurserne fremanalyseres på baggrund af Skot-Hansens rationalemodel, hvilke kulturrationaler der er fremtrædende inden for hver af diskurserne. På baggrund heraf udledes de punkter, hvorpå diskurserne er i konflikt.

Kapitel 7. Diskussion

I dette kapitel inddrages de teoretiske tilgange, der blev skitseret i kapitel 4. På baggrund af den tidligere analyse undersøges det, hvorvidt strategier og rationaler inden for diskurserne kan siges at være i tråd med de teoretiske retninger. På baggrund af de udledte diskursive konflikter diskuteres det, hvorvidt det er muligt at arbejde ud fra en samlet strategi i Svendborg, samt hvilke problemer der kan være forbundet med dette.

Kapitel 8. Konklusion

Her konkluderes på problemformuleringen. Det vil sige, hvilke kulturrationaler og diskursive konflikter der ses i forbindelse med brug af kultur i byudvikling i Svendborg Kommune, samt hvilke konsekvenser der kan være forbundet med konflikter i denne henseende.

2. Metode

Dette kapitel har til formål at skitsere det videnskabssteoretiske udgangspunkt for specialet samt de metodiske konsekvenser heraf.

Specialet tager som nævnt i problemfeltet udgangspunkt i en diskursiv forståelse af verden baseret på Laclau og Mouffes diskursteori. Begrundelsen for valget af denne teori følger nedenfor. Herefter skitseres diskursteoriens placering i en videnskabssteoretisk kontekst, hvorefter det ontologiske og epistemologiske udgangspunkt præsenteres, herunder også spørgsmålet om sandhed og gyldig viden.

Dernæst gennemgås Laclau og Mouffes diskursteori og de begreber, der anvendes i specialet herfra. Slutteligt gennemgås empiriske og teoretiske overvejelser i forhold til analysen.

2.1 Diskursteori

Som beskrevet i problemfeltet tager specialet udgangspunkt i Svendborg Kommunes italesatte bypolitik, hvorunder tre politikområder figurerer. Disse områder forstås som tre forskellige diskurser, der spiller ind på hinanden, og valget af diskursanalyse som metode har til formål at indfange de formodede forskelle mellem diskurserne i forbindelse med forståelse af brug af kultur i byudvikling. Laclau og Mouffe er udvalgt som det diskursteoretiske udgangspunkt, fordi de, i modsætning til eksempelvis Norman Fairclough, ikke forstår diskurser som rent sproglige fænomener, men mener, at diskurserne også inkluderer praksisser, eksempelvis i form af infrastruktur og forvaltningssammensætning (Dyrberg et al. 2000: 324). Som eksempel på en diskursiv praksis kan nævnes Svendborgs sammenlægning af Kultur- og Planforvaltning til et fælles direktørområde. Laclau og Mouffes diskursbegreb er derfor anvendeligt til at indfange diskursive forskelle i en planlægningskontekst, hvor udførte planer og handlinger derved kan ses som udtryk for diskurser.

Nøgleordet i Laclau og Mouffes teori er 'diskursiv kamp', og de koncentrerer analysens fokus omkring forskellige diskurser, der hver især repræsenterer en bestemt måde at tale om og forstå den sociale verden på og disses kamp mod hinanden for at opnå hegemoni og fastlåse sprogets betydninger på netop deres måde (Jørgensen og Phillips 1999: 15f). Laclau og Mouffes tilgang kan derfor indfange konflikter på tværs af flere, lignende diskurser, eksempelvis de tre politikområder i Svendborg Kommunes bypolitik, og disses påvirkning af hinanden.

2.1.1 Videnskabsteoretisk kontekst

Diskursteorien trækker både på strukturalistisk og poststrukturalistisk sprogfilosofi, som hævder, at adgangen til virkeligheden altid går gennem sproget. Denne opfattelse af sproget som et system, der ikke er bestemt af den virkelighed, det refererer til, stammer fra den strukturalistiske videnskabelige tradition, der opstod på baggrund af Saussures ideer om, at forholdet mellem sprog og virkelighed er arbitrært (Jørgensen og Phillips 1999: 18).

Ifølge den strukturalistiske sprogopfattelse får alle tegn i sproget deres betydning ved at være placeret på en bestemt måde i et "net" og ved at være indbyrdes forskellige. Poststrukturalismen indvender i forhold til dette, at betydning ikke kan fastsættes så entydigt og endeligt. I stedet bliver sprogbrug i poststrukturalismen et socialt fænomen, hvor betydningsstrukturer fastlægges og udfordres gennem konflikter, konventioner og forhandlinger i et socialt rum (Jørgensen og Phillips 1999: 35). I poststrukturalistisk teori får tegnene stadig betydning ved at være forskellige fra andre tegn, men det, de er forskellige fra, ændrer sig alt efter hvilken sammenhæng, de anvendes i (Jørgensen og Phillips 1999: 20).

Laclau og Mouffes diskursteori tager udgangspunkt i den poststrukturalistiske pointe om, at diskurs konstruerer den sociale verden i betydning, og at betydning aldrig kan fastlåses på grund af sprogets grundlæggende ustabilitet (Jørgensen og Phillips 1999: 15).

Laclau og Mouffe definerer endvidere sig selv som postmarxister og omformer i diskursteorien den marxistiske tradition på følgende tre områder: De afskaffer skellet mellem basis og overbygning og ser al samfundsmæssighed som resultat af diskursive processer. De afviser marxismens samfundsbegreb, ifølge hvilket samfundet kan beskrives objektivt, hvorimod Laclau og Mouffe hævder, at 'samfundet' aldrig er entydigt og blot er vores forsøg på at skabe entydighed i det sociale. Desuden gør Laclau og Mouffe op med marxismens forståelse af identitet og gruppedannelse, idet mennesker ifølge diskursteorien ikke har en objektiv klasseidentitet, og det er uvist, hvilke grupper der ender med at blive politisk relevante (Jørgensen og Phillips 1999: 44f).

Pointen i marxistisk teori er, at økonomi er kernen, hvorudfra alting kan forklares. I Laclau og Mouffes diskursteori er politikens processer derimod det vigtigste; det er de politiske artikulationer, der afgør, hvorledes mennesker handler og tænker – og dermed hvordan samfundet skabes. Dette betyder dog ikke, at alt er reduceret til sprog, eller at det materielle ingen betydning har (Jørgensen og Phillips 1999: 45). Politik skal ikke forstås

som eksempelvis partipolitik; det er derimod et bredt begreb, der henviser til, at det sociale konstant konstitueres på bestemte måder, der udelukker andre måder (Jørgensen og Phillips 1999: 47).

Således er udgangspunktet for Laclau og Mouffes diskursteori en kritisk stillingtagen til strukturalisme, marxistisk teori og i det hele taget totaliserende og universaliserende teorier (Jørgensen og Phillips 1999: 15).

Disse indledende præsentationer fører til en beskrivelse af det ontologiske udgangspunkt i Laclau og Mouffes diskursteori, som specialets tilgang lægger sig opad.

2.2 Ontologi og epistemologi

Når der i det følgende henvises til 'diskursteori', er det udelukkende Laclau og Mouffes forståelse, der henvises til.

Diskursteorien er en konstruktivistisk teori, forstået således, at den som nævnt modsætter sig universelle, totaliserende teorier ved at hævde, at hændelser i verden ikke bestemmes ud fra lovmæssigheder. Derimod er verden og menneskene et produkt af sociale og diskursive processer. Der er ikke nogen "essens" eller kerne i mennesker og ting, der bestemmer, hvem de er, og hvad de mener. Diskursteorien er således anti-essentialistisk og de måder, hvorpå verden forstås, er historisk og kulturelt specifikke og kontingente, hvilket vil sige, at de kunne have været anderledes, og de kan forandres over tid (Hansen & Simonsen 2004: 135f). På trods af dette mener diskursteorien ikke, at der er tale om ren tilfældighed. Alting indskrives i bredere meningssammenhænge – diskurser, hvorigennem det får betydning. Disse meningssammenhænge danner samtidig ramme for mulige handlinger og hændelser. Alt er diskursivitet, hvilket vil sige en flydende masse af mening, der falder sammen med det sociale (Hansen 2004: 392).

Diskursteorien er samtidig en realistisk teori, forstået således, at den tror på, at der er en verden uden for tanken om eller erkendelsen af den. Der er blot ingen adgang til verden uden for den diskursive mediering af den, idet al erkendelse går gennem diskursivt konstruerede betydningsdannelser. Det ontologiske niveau for diskursteorien er således 'det diskursive felt', der kan sidestilles med 'mening' (Hansen 2004: 392ff).

Denne karakterisering af diskursteorien som en konstruktivistisk, realistisk teori kan forekomme modsætningsfyldt, men kan forklares gennem teoriens skelnen mellem 'eksistens' og 'væren'. Diskursteorien mener som nævnt, at der findes noget ud over meningen i de specifikke diskurser. Dette 'noget' defineres ikke som tingens essens, idet diskursteorien er en anti-essentialistisk teori, men derimod som et 'overskud', der ikke kan indfanges gennem en betydningstilskrivning. Dette overskud defineres som tingenes 'eksistens', som det ikke er muligt at få adgang til. Det, der kan opnås adgang til, er tingenes 'væren', det vil sige; det de er for os. For diskursteorien falder væren aldrig sammen med eksistens; der vil altid være en rest tilbage, der muliggør andre artikulationer af, hvad tingene er (Hansen 2004: 394).

Det ovenfor beskrevne meningsoverskud er det, der muliggør fremtidige og alternative reartikulationer og samtidig betyder, at ingen størrelse nogensinde kan blive fuldstændig og konstant. Dette forhold betegnes af diskursteorien som, at al væren er 'dislokeret' og kan ses som en 'ontologisk bestemmelse' (Hansen 2004: 395).

Diskursteoriens begreb 'uafgørbarhed' bygger på samme pointe om ufuldstændighed og betegner det forhold, at ingen samfundsmæssige diskurser er så entydige, at de fuldstændig kan afgøre, hvad der skal ske. De kan således ikke determinere og sikre deres egen fortsættelse på en bestemt måde (Hansen 2004: 395). Diskursteoriens pointe er, at disse uafgørbarheder kræver beslutninger for at blive overkommet. En beslutning implicerer altid både et valg og et fravalg, idet det kun er muligt at beslutte, hvis der er mere end én vej at gå. Beslutningerne skal ikke ses som endelige (Hansen 2004: 395ff). Dette forhold betegnes 'eksklusionsteser' (Hansen 2004: 402).

Overordnet set kan det siges, at diskursteorien med ovenstående begreber søger at indfange de umuligheder og grænser, som findes i ethvert samfund. Og derfor, at: "*Ontologi i diskursteori er (...) ikke en række påstande om, hvordan verden (...) er skruet sammen, men derimod nogle universelle påstande om grænser*" (Hansen 2004: 397).

Det er svært at skille ontologi og epistemologi fra hinanden i en diskursteoretisk forståelse, da den centrale ontologiske pointe om, at alt er diskursivt konstrueret, ligeledes er et epistemologisk udsagn om, at al viden er diskursivt medieret (Hansen 2004: 397). I det følgende beskrives derfor konsekvenser af at have et diskursteoretisk udgangspunkt for epistemologien og adgangen til viden.

Det er med et diskursteoretisk ontologisk udgangspunkt ikke muligt at opnå viden, som ikke selv er diskursivt medieret; enhver vurdering finder sted inde fra en diskurs, og det er ikke muligt at træde ud fra diskursen og give en universel vurdering af forskellige teorier (Hansen 2004: 398).

Diskursteorien kan i sin epistemologi tilslutte sig socialkonstruktivistiske præmisser om, at viden skabes og opretholdes gennem sociale processer og i den daglige interaktion mellem mennesker, hvor fælles accepterede sandheder om verden opbygges, ligesom viden og social handling hænger sammen. Mange sociale konstruktioner af verden kan eksistere samtidigt, og hver af disse vil anbefale nogle former for handling og gøre andre utænkkelige. Der er derfor en social og materiel konsekvens af en social konstruktion af viden og sandhed (Burr 1995: 3ff).

2.2.1 Videnskabsideal – spørgsmålet om sandhed

Diskursteorien gør op med et sandhedsbegreb, der bygger på korrespondens, idet det, der opfattes som sandt i diskursteoriens forståelse, ikke korresponderer med virkeligheden, men i stedet forstås som pragmatiske udkast, der for en periode hegemoniserer et vist område. Diskursteorien opererer i stedet med et pluralt sandhedsbegreb, men ikke relativistisk, idet der er muligt at vurdere de enkelte bud i forhold til hinanden. Blot finder denne vurdering selv sted inde fra en diskurs og kan således ikke siges at være objektiv eller universel (Hansen 2004: 398f).

Viden og empiri er kontekstafhængig, og der kan derfor ikke udledes generelle lovsætninger. Diskursteorien er derved tættest på den fortolkende videnskab, som også afviser muligheden for forklaring. Men i modsætning til de traditionelle fortolkende videnskaber begrundes diskursteorien ikke muligheden for forklaring med henvisning til den menneskelige bevidsthed i traditionel forstand, men derimod på følgende måde:

”Umuligheden af forklaring stammer fra det forbehold, at diskurserne antages at være uafgørbare: Man kan nok sandsynliggøre visse hændelsesforløb i forlængelse af diskursive logikker, der strukturerer et givent område. Men man kan ikke forklare hændelsesforløbet kausalt, fordi uafgørbarhed er et hul i den kausale kæde” (Hansen 2004: 400).

2.3 Diskursteoriens begreber

Der findes mange forskellige diskursopfattelser. Formålet med dette speciale er imidlertid ikke at definere forskelle og ligheder mellem disse, hvorfor udelukkende det diskursbegreb, der anvendes i specialet, beskrives. Her tages som nævnt udgangspunkt i Laclau og Mouffes diskursteori, i hvilken der gøres brug af et bredt diskursbegreb, som ikke skelner

mellem diskursive og ikke-dikursive praksisser. Diskurser indbefatter i Laclau og Mouffes forståelse således alle handlinger, objekter og relationer, det vil sige også materielle forhold såsom infrastruktur, institutioner og økonomi, og er fuldt ud konstituerende for forståelsen af verden (Jørgensen og Phillips 1999: 29). Laclau og Mouffe er i diskursanalysen mindre fokuserede på de specifikke tilfælde af sprogbrug og tekstnære analyser end Fairclough, hvorfor analysen i højere grad vil søge efter meningsdannelse.

'Diskurs' opfattes i specialet som et analytisk begreb, det vil sige en størrelse, der kan lægges ned over virkeligheden for at skabe en ramme for undersøgelsen, og dermed ikke som udtryk for en virkelighed (Jørgensen og Phillips 1999: 149).

I forlængelse af Laclau og Mouffes ontologi om, at alt er diskursivitet, sondres mellem diskursivitet og diskurs, hvor diskursen forstås som en relativt afgrænset fiksering af mening. Denne sondring gør det muligt at studere diskurser som en aldrig tilendebragt fikseringsproces, der finder sted gennem artikulation i et felt af diskursivitet med flydende relationer (Hansen 2004: 392). En diskurs er en reduktion af muligheder og et forsøg på at skabe entydighed. Uden for diskursen findes det, som Laclau og Mouffe betegner: 'Det diskursive felt'. Det diskursive felt er således alt det, som diskursen udelukker (Jørgensen og Phillips 1999: 37).

Marianne Jørgensen og Louise Phillips påpeger i denne forbindelse, at begrebet 'det diskursive felt' ikke indfanger forskellene mellem muligheder, der ligger langt fra diskursen, og lignende muligheder eller konkurrerende diskurser. De foreslår derfor, at man lader sig inspirere af Norman Fairclough og benytter dennes begreb: 'Diskursorden', som betegnelse for et afgrænset antal diskurser, der kæmper i samme terræn (Jørgensen og Phillips 1999: 36f). Brugen af Faircloughs begreb skal ses som en udelukkende analytisk tilføjelse, således er det stadig Laclau og Mouffes videnskabsteoretiske udgangspunkt, der danner grundlaget for specialets forståelse.

I forhold til dette speciales genstandsfelt kan diskursordenen betegnes som byudviklingsstrategier med kultur i Svendborg. Inden for diskursordenen findes igen forskellige diskurser; herunder den kulturpolitiske diskurs, den erhvervspolitiske diskurs og den planlægningsmæssige diskurs, der alle arbejder med kultur i byudviklingsstrategier. Inden for de enkelte diskurser findes forskellige forståelser af for eksempel begrebet kultur og kulturens rolle, på trods af at de samme begreber ofte benyttes inden for de respektive diskurser.

En diskurs forstås af Laclau og Mouffe som: ”...en fastlæggelse af betydning inden for et bestemt domæne” (Jørgensen og Phillips 1999: 36). Alle tegnene i diskursen er *momenter*, hvis betydning er holdt fast, ved at de er forskellige fra hinanden og indtager ”*differential positions*”. I en diskurs er alle tegn momenter i et system, og hver især er tegnenes betydning bestemt af deres relationer til hinanden. Diskursen etableres, ved at der krystalliseres betydning omkring nogle ’nodalpunkter’. Et nodalpunkt er et privilegeret moment, som de andre momenter ordnes omkring og får betydning i forhold til (Jørgensen og Phillips 1999: 36).

Diskursen er imidlertid aldrig total. Derimod er alle momenter i diskursen potentielt *elementer*, det vil sige flertydige, fordi de betydningsmuligheder, som er fortrængt til det diskursive felt af diskursen, altid vil true med at destabilisere entydigheden. Diskursens struktur udfordres således konstant af andre betydningsmuligheder, der kan forandre diskursens struktur (Jørgensen og Phillips 1999: 39). Diskursen er således kun en midlertidig lukning; den fikserer betydning på en bestemt måde, men den bestemmer ikke, at betydning skal være fikseret på netop den måde i al fremtid (Jørgensen og Phillips 1999: 40).

Begrebet ’Flydende betegnere’ er et vigtigt begreb i en diskursanalytisk sammenhæng. En flydende betegner har forskellig betydning i forskellige diskurser og beskrives af Jørgensen og Phillips således:

”Flydende betegnere er de tegn, som forskellige diskurser kæmper om at indholdsudfylde på netop deres måde. Nodalpunkter er flydende betegnere, men hvor begrebet nodalpunkt henviser til et krystalliseringspunkt i den enkelte diskurs, henviser begrebet flydende betegner til den kamp, der foregår om vigtige tegn mellem forskellige diskurser” (Jørgensen og Phillips 1999: 39).

En mulig flydende betegner i dette speciales genstandsfelt er begrebet ’kultur’, der er et nodalpunkt i den kulturpolitiske diskurs og samtidig benyttes inden for andre diskurser – måske dækkende over et andet indhold.

I diskursanalysen sætter Laclau og Mouffe fokus på, hvordan betegnere og det betegnede ikke står i et fast forhold til hinanden. Den diskursive meningsdannelse sker netop i forbindelse med forskydninger i betegnelsen af det betegnede, og det er politisk, hvilken betegnelse der fikseres over hvilken betegnede (Andersen 1999: 94). Denne kamp om at fikserer betegneres glidning er en kamp om at definere nodalpunkter, som kan standse de mange betegneres glidning hen over det betegnede (Andersen 1999: 94).

Nodalpunkterne og de flydende betegnere indholdsudfyldes gennem 'ækvivalenskæder', der sætter dem i forbindelse med andre tegn. Det er muligt at karakterisere diskurser, ved at afdække de kæder af betydning, de ækvivalerer (Jørgensen og Phillips 1999: 63). En flydende betegnere som 'kultur' kan eksempelvis tænkes at indgå i en ækvivalenskæde med momenter såsom 'musik' og 'kunst', hvilke giver begrebet 'kultur' indhold.

2.3.1 Artikulation

På trods af at diskursbegrebet i Laclau og Mouffes forståelse indbefatter praksis og social handling, sondres mellem artikulation og diskurs; hvor 'artikulation' betegnes som enhver praksis, der etablerer relationer, det vil sige forskelle og ligheder, mellem elementer, så elementernes identitet modificeres (Jørgensen og Phillips 1999: 38). Artikulationen er den konkrete handling, der trækker på eller omdanner diskursen, mens diskursen er den mere abstrakte betydningsfastlæggelse (Jørgensen og Phillips 1999: 146). Artikulationen vil således altid indeholde et vist element af gentagelse, fordi der trækkes på en diskurs, men vil samtidig indeholde et element af forandring (Hansen 2003: 30). Ethvert mundtligt eller skriftligt udtryk og enhver social handling er til en vis grad en artikulation, idet der i udtrykket foregår en reduktion af betydningselementer, hvorfor udtrykket aldrig bare er en gentagelse af noget allerede etableret (Jørgensen og Phillips 1999: 38f).

2.3.2 Antagonisme og hegemoni

Antagonisme opstår, hvor diskurser støder sammen, og handlinger inden for hver af disse vil være i modstrid med hinanden, og når forskellige identiteter gensidigt forhindrer hinanden og kan opløses gennem de 'hegemoniske interventioner'. De hegemoniske interventioner er 'artikulationer', som gennem en 'kraft' genopretter entydigheden gennem en undertrykkelse af faktisk tilstedeværende muligheder (Jørgensen og Phillips 1999: 60). Både 'hegemoni' og 'diskurs' betegner en fastlåsning af elementer i momenter og ligner derfor hinanden. Men den hegemoniske intervention foretager denne fastlåsning på tværs af diskurser, der antagonistisk støder sammen (Jørgensen og Phillips 1999: 61).

Det er i denne forbindelse muligt at se tendensen til, at tidligere modsatrettede diskurser, økonomi og kultur, nu spiller sammen i højere grad, således at kulturen ses som havende en økonomisk betydning som et eksempel på en hegemonisk intervention. Elementer, der ikke tidligere er sat sammen, sættes nu sammen, og der dannes en entydighed og en ny logik. Et eksempel kan være den 'kulturpolitiske diskurs', der arbejdes med i dette speciale. Denne diskurs er som andre diskurser i en konstant omskiftelig proces og udfordres konstant gennem artikulationer af flydende betegnere fra andre diskurser; eksempelvis den erhvervspolitiske eller den økonomiske diskurs. Et tegn/element fra en af disse di-

skurser kan eksempelvis være begrebet 'branding', der i den senere tid har fået større betydning inden for den kulturpolitiske diskurs.

2.4 Empiriske og teoretiske overvejelser

I det følgende gøres rede for specialets empiriske og teoretiske overvejelser, der alle er influeret af det ontologiske og epistemologiske udgangspunkt. Først beskrives valget af empiri, der skal ligge til grund for diskursanalysen. Her redegøres ligeledes for metodiske refleksioner i forbindelse med bearbejdelse af det empiriske materiale. Slutteligt præsenteres de teoretikere, som anvendes i specialet ud over diskursteorien.

2.4.1 Empiriindsamling

Diskursanalysen udføres på baggrund af empirisk materiale i form af både dokumenter, såsom kommunale planer og strategier, samt kvalitative interviews med udvalgte nøglepersoner i Svendborg Kommune. Det empiriske materiale specificeres efter de metodiske refleksioner i forbindelse med indsamlingen og bearbejdelsen.

Dokumenter

Dokumentanalysen er blandt andet baseret på planer og strategier, herunder Kommuneplan, Planstrategi, Kulturplan og Erhvervsstrategi. I forbindelse med anvendelse af disse dokumenter til en forståelse og afgrænsning af de enkelte diskurser må reflekteres over planernes hensigt. Idet planerne er politisk vedtagne spiller et niveau uden for diskurserne ind i planernes fremtræden; de ses i dette speciale dog stadig som udtryk for de enkelte diskurser på trods af denne påvirkning, idet de er udarbejdet inden for diskurserne, og enhver diskurs altid vil være påvirket af artikulationer udefra. Endvidere kan der i dokumenterne forekomme generaliserende og romantiserende artikulationer, idet planer ofte har henblik på at sætte byen i et positivt lys. Eftersom formålet med analysen af dokumenterne ikke er at give et 'objektivt' billede af Svendborg, ses dette forhold ikke som ødelæggende for analysen, da kulturrationaler inden for diskurserne stadig kommer til udtryk.

Interviews

Formålet med at anvende interviews i dette speciale er blandt andet at indholdsbestemme flydende betegnelser i diskursordenen, som gives en forskellig betydning i forskellige diskurser. I forbindelse med udvælgelsen af interviewpersoner var målet, at der skulle udføres interviews med en person tilhørende hver af diskurserne. Derudover ønskedes det at

udføre interviews med politikere fra relevante udvalg. Det lykkedes at få interviewaftaler i stand med en embedsmand fra Kulturstyrelsen (angives i analysen som BSM), en embedsmand fra Planafdelingen (angives som KJ), og erhvervsdirektøren (angives som SSS), der har indgået i afdelingens strategiske overvejelser. På det politiske niveau lykkedes det imidlertid kun at få en aftale i stand med formanden for Kultur- og Planudvalget (angives som MSP). Dennes udtalelser kan derfor ikke sættes op over for andre politiske udtalelser. I forhold til analysen af konflikter imellem diskurserne er denne mangel dog ikke så betydningsfuld, idet Svendborg Kommunes politikere ikke ses som en del af de tre afgrænsede diskurser, da de også er en del af politiske ideologiske diskurser og derfor kan tænkes i højere grad at tale ud fra disse.

Interviewene er udført som semistrukturerede, kvalitative interviews. Dette vil sige, at før interviewet er udarbejdet en interviewguide for at sikre, at relevante områder blev dækket i interviewet. Hensigten med interviewguiden for et semistruktureret interview er imidlertid ikke, at den skal følges slavisk, idet der i interviewsituation kan opstå fokus på områder, som kan være relevante at forfølge for en nærmere uddybning. Interviewene får derved en karakter af samtaler, der bidrager til en uformel stemning. Interviewguide er vedlagt som bilag 1.

Informanterne i dette speciale er interviewet i forbindelse med deres professionelle rolle, og har derigennem skullet udtale sig om områder, de er vant til at tale om. Dette har haft den betydning, at det har været nemt at få informanterne til at fortælle, men samtidig kan det også indebære en risiko for, at udtalelserne får en ”generel” karakter, forstået således, at der kan være tale om referater af planer og andre dokumenter, som er politiske vedtagne og derfor udtryk for kommunens ”officielle” holdning. I denne forbindelse er det i interviewsituationen forsøgt at spørge ind til mere generelle udtalelser for derved at kunne præcisere forskellene mellem diskurserne.

Transskribering

Interviewene er transskriberet i den fulde længde. Dette har været nødvendigt for at kunne analysere interviewene som tekster. Transskriberingen er udført så ordret som muligt, dog er meningsforstyrrende ’øh’er’ og lignende udeladt, da formålet med analysen ikke er en sproglig analyse. Enkelte steder er ordstilling ændret, så citaterne fremstår grammatisk korrekte, men begreber og ordvalg er bibeholdt i tråd med den diskursanalytiske tilgang og søgning efter flydende betegnelser.

Interviews i en diskursanalytisk sammenhæng

Et interview kan i en analysesammenhæng ses som en artikulation, idet der er tale om et udsagn, der muligvis forandrer den diskurs, der tales ud fra. I analysen anvendes interviewene imidlertid til afgrænsning af diskurser og ses derfor ikke udelukkende som artikulationer, der forandrer den. Dog er der, som nævnt, altid et element af forandring i enhver udtalelse, som gør, at diskursen ikke er entydig og konstant. Interviewet kan delvis ses som en artikulation inden for denne analytisk afgrænsede diskurs, idet udtalelserne både finder sted inden for den pågældende diskurs og reproducerer denne, men samtidig er påvirket af selve interviewsituationen, og dermed tillige er medvirkende til en forandring af diskursen.

Refleksioner omkring empiri

Den tidligere beskrevne 'eksklusionstese' har betydning i forbindelse med empiriindsamlingen, idet tesen påpeger, at ethvert valg indebærer en eksklusion af andre muligheder. Enhver konkret analyse indeholder derfor eksklusioner af andet empirisk materiale, som kunne have været anvendt i stedet for (Hansen 2004: 402). Det er ikke muligt at komme uden om disse eksklusioner, og fravalgene er ikke altid bevidste, men en refleksion omkring betydningen af udvalget af empirisk materiale i specialet er nødvendig.

'Valget' af empirisk materiale hænger blandt andet sammen med tilgængeligheden. Den nylige kommunesammenlægning har betydet, at kommunens hjemmeside har været under forandring, hvorfor ikke alle planer har været tilgængelige. Samtidig er benyttede dokumenter fra både gamle kommuner og den nye samlede Svendborg Kommune, hvilket betyder, at forskellige mennesker har været involverede i udarbejdelsen af dem.

Ud fra det diskursteoretiske udgangspunkt vil en diskurs aldrig være konstant, ligesom der ikke findes én forståelse af den. Valget af empiri har derfor en betydning for, hvordan diskursen ses, hvorfor et alternativt empirisk materiale kunne have medført andre resultater. Retrospektivt kunne et bredere udvalg af dokumenter samt flere interviews på det politiske niveau have været givende for analysen, idet et bredere perspektiv således kunne være opnået. Analysen viser imidlertid, at der er forskelle mellem de udpegede diskurser, hvorfor det empiriske udvalg har gjort det muligt at skitsere forskellige retninger. Blot skal disse ikke forstås som endegyldige.

2.4.2 Kilder anvendt til afdækning af de enkelte diskurser

Den kulturpolitiske diskurs: Kulturplanen, der blev udarbejdet i den gamle Svendborg Kommune, dvs. før kommunalsammenlægningen og sammenlægningen med Planafdelin-

gen; Kommissorium for arbejdsgrupperne i forbindelse med udarbejdelse af Kulturplanen; Svendborg Kommunes officielle hjemmeside, der definerer kulturafdelingens arbejdsområder; Interview med embedsmand fra Kulturafdelingen i det fælles Kultur og Plandirektørrområde, der deltog i udarbejdelsen af kulturplanen.

Planlægningsdiskursen: Kommuneplan 2005-2017; Planstrategi 2005; Situationsanalyse for planstrategi; Svendborg Kommunes officielle hjemmeside, hvor blandt andet udviklingsområder i kommunen er defineret; Hjemmeside og nyhedsbreve om Havneudvikling; Interview med embedsmand i Planafdelingen.

Der skal i forbindelse med anvendelse af Kommuneplan og Planstrategi som empirisk materiale til afgrænsning af planlægningsdiskursen tages følgende forbehold: I planerne behandles også kulturpolitik og erhvervspolitikområderne. Disse dele af kommuneplanen ses imidlertid stadig som udtryk for meningsdannelse inden for den planlægningsmæssige diskurs, idet de er udarbejdet inden for denne og ikke nødvendigvis er blevet bekræftet af henholdsvis Kultur- og Erhvervsafdeling. Endvidere skal det medtænkes, at Kommuneplanen er udarbejdet før Kommunesammenlægningen og desuden indeholder dele fra den tidligere Kommuneplan. Således er afsnittet om kultur i Kommuneplan 2005-2017 overført uændret fra Kommuneplan 1999-2010, mens afsnittene om Byvækst og byomdannelse, Bosætning samt Erhverv er blevet revideret (Kommuneplan 2005-2017: 1.0.1).

Den erhvervspolitiske diskurs: Udkast til erhvervsstrategi; Svendborg Kommunes officielle hjemmeside; Svendborg Erhvervsråds hjemmeside¹⁰; Interview med Erhvervsdirektøren.

Uden for diskurserne

De tre diskurser eksisterer inden for samme diskursorden, men det er ikke ensbetydende med, at diskursordenen ikke er påvirket af diskurser i det omgivende diskursive felt. Dette kan blandt andet ske igennem politiske udsagn, avisartikler og den generelle debat omkring byudvikling og kulturstrategier. Som empirisk materiale for dette område anvendes følgende: Referater fra udvalgte møder i Svendborg Byråd, Kultur- og Planudvalget og Økonomiudvalget; Udvalgte avisartikler; Interview med formanden fra Kultur- og Planudvalget.

¹⁰ <http://old.svendborg.dk/sw592.asp>, (14.09.07)

Den konkrete analysestrategi præsenteres i indledningen til analysen (kapitel 6).

2.4.3 *Teoretiske overvejelser*

Ligesom empiriindsamlingen har teorivalget stor betydning for resultatet, idet analyseobjektet produceres ud fra den 'ramme' forskeren lægger over samfundet (Dyrberg et al. 2000: 329).

I det følgende gøres derfor rede for de overvejelser, der ligger til grund for valget af de teorier, der ud over diskursteori skal anvendes i specialet.

De udvalgte teorier repræsenterer to forskellige dimensioner; en retning der ser kultur for kulturens egen skyld og en anden retning, der ser kultur som instrument i en erhvervsstrategisk sammenhæng. Dorte Skot-Hansen er her repræsentant for den første retning, mens Richard Florida og Hans Mommaas repræsenterer den anden retning.

Skot-Hansen bidrager desuden til den analytiske ramme i specialet gennem sin rationalemodel.

Floridas og Mommaas' teorier er begge baseret på et analytisk arbejde, mens Skot-Hansens tilgang ikke er baseret på empiriske undersøgelser. Dette kan siges at være en svaghed i forbindelse med Skot-Hansens teori, der således får et normativt udtryk gennem en tilkendegivelse af, hvad kulturen skal. Også Floridas teori er normativ, idet formålet med teorien er at påvise betydningen af den 'kreative klasse' for byregioner, og det problematiseres ikke, hvorvidt dette nødvendigvis er godt for alle byer.

I specialet tages højde for denne normativitet ved teorierne ved at se teorierne som eksempler på rationaler for kultur. Teorierne ses i specialet således ikke som "sandheder", der angiver vejen for Svendborg.

Mommaas' teori har en anden funktion i specialet, idet den ses som tilbydende en strategisk tilgang, som Svendborg muligvis med fordel kan følge. Mommaas' tilgang indebærer, at kultur og erhverv sammentænkes i en strategi, hvorved de ligestilles. Kulturforståelsen i teorien er derved anderledes end i de øvrige teorier, der forstår 'kultur' som adskilt fra erhverv og økonomi. Denne forskel er nødvendig at medtænke i brugen af teorien.

3. Forholdet mellem kulturpolitik og byplanlægning

”Det er tydeligt, at de traditionelle grænser mellem kulturpolitik og fysisk byplanlægning er ved at blive brudt ned” (Skot-Hansen 2007: 71).

Dette kapitel har til formål at opridse udviklingen af rationaler inden for kulturpolitik og byplanlægning gennem de sidste 50 år i en sammenhæng, for derigennem at etablere en kontekst og forståelsesbaggrund for den videre teoribehandling og analyse.

Byplanlægningen har traditionelt været koncentreret omkring fysisk planlægning og rammer, mens kulturpolitikken har taget sig af produktion og formidling af kunst og kultur. I dag ses imidlertid tendenser til, at grænsen mellem kulturpolitik og fysisk planlægning nedbrydes (Skot-Hansen 2007: 71). Dette område mellem de to traditionelt adskilte diskurser er netop interessant for dette speciale, idet det er her, Svendborg Kommunes sammenlægning af Kultur- og Planafdeling og sammentænkningen af kultur, plan og erhverv i bypolitikken kan siges at befinde sig.

3.1 Den overordnede udvikling

Det er trods forskelle muligt at identificere overordnede tendenser i udviklingen af kulturpolitiske rationaler gennem de sidste 40-50 år (Bianchini 1993: 1). Kulturpolitikens legitimering er i denne periode skiftet fra et humanistisk rationale, baseret på ideologiske/idealistiske argumenter, over et mere politiserende sociologisk rationale hen imod et instrumentelt rationale med vægt på økonomiske argumenter (Skot-Hansen 1999: 11). Planlægning har traditionelt været styret af instrumentelle principper, idet der har skullet være en klar sammenhæng mellem mål og midler (Hansen og Sehested 1999: 121). Alligevel kan planlægningens rationaler siges at have fulgt samme model som de kulturpolitiske rationaler, idet fokus her er skiftet fra en statslig velfærdstankegang over et fokus på integrative lokalmiljøer til et økonomisk vækst-sigte. I dag eksisterer der inden for både kulturpolitik og planlægning adskillige forskellige rationaler, hvorfor det er vanskeligt at udpege et overordnet rationale. Dog ses inden for planlægning en tendens til kulturalisering og inden for kulturpolitik en tendens til instrumentalisering. I følgende model sættes de overordnede rationaler i en skematisk sammenhæng, hvorefter de uddybes i det følgende.

Periode	Planlægningsrationaler	Kulturpolitiske rationaler
50'-60'erne	Funktionalistisk Velfærd	Humanistisk Demokratisering af kulturen
70'erne	Nærmiljøplanlægning Kommunitaristisk	Sociologisk Kulturelt demokrati
80-90'erne	Kulturalisering Trendplanlægning Helhedsorienteret	Instrumentalisering Kultur som middel til økonomisk vækst Ny social instrumentalisme

3.2 1950-60'erne

3.2.1 *Rationel og funktionel planlægning*

Efterkrigstidens (50'erne og 60'erne) byplanlægning var kendetegnet ved målrational planlægning og en funktionalistisk tankegang. Målet var at skabe velfærd gennem gode boliger, lys og luft til alle, og byplanlægningen var således koncentreret om de fysiske rammer for det ”gode liv”. Byplanlægning og bypolitik blev bestemt af tekniske eksperter, der søgte at styrke byudviklingen gennem store og ensformige projekter (Andersen 2006: 356).

3.2.2 *Humanistisk rationale i kulturpolitikken*

’Kultur’ blev i efterkrigstiden opfattet snævert som ikke-elektronisk kunst, byers kulturelle ressourcer blev sjældent sat i forbindelse med andre områder, såsom eksempelvis byfornyelse, turisme, image eller økonomiske udviklingsmuligheder, og kulturen havde ikke en politisk betydning (Bianchini 1993: 9). I Danmark blev Kulturministeriet oprettet i 1961, og målet for den statslige kulturpolitik var primært at udbrede national, prestigefuld og centralt administreret fælles kultur til hele befolkningen, uanset social status, geografisk bopæl etc. Politikkerne havde dermed i høj grad til formål at demokratisere adgangen til den nationale enhedskultur, med det underliggende mål at folk ville blive mere oplyste gennem kulturen (Smidt-Jensen 2007: 5f / Bayliss 2004: 6). Oplysningsrationalet ses blandt andet i form af støtte til kunstproduktion, bevarelse af kulturarv, adgang til kunst og kultur i de højere kulturinstitutioner og gennem kunstuddannelse til børn og unge (Skot-Hansen 2005: 33).

3.3 1970'erne

3.3.1 Integrativ planlægning

Fra starten af 1970'erne sker et skift i planlægningens karakter fra at være en teknisk, objektiv videnskab udført af eksperter til at blive en politiseret samfundsmæssig aktivitet, hvor formål og udførelse er diskuterbart (Andersen 2006: 356). Den målrationalle stor-skala planlægning eksisterede stadig, men også naboskab, fællesskab og omsorg for hinanden blev nu planpolitiske midler til at skabe selvregulerende bomiljøer. Fokus i planlægningen blev således i højere grad lagt på en integrationsorienteret planlægning af bomiljøer i en mindre skala (Pløger 2002: 8).

3.3.2 Sociologisk rationale i kulturpolitikken

Tendenserne til opløsning af sektoropdelingen gennem brug af midler fra andre områder i planlægningen ses også i de kulturpolitiske rationaler. Her inkorporeres i 1970'erne en bredere forståelse af kultur i kulturpolitikkerne, og kulturstrategier begynder at blive benyttet for at opnå sociale og politiske mål (Bianchini 1993: 10ff). Rationalet bag denne form for kulturpolitik benævnes et 'sociologisk rationale', hvor kulturen skal give identitet til de undertrykte og marginaliserede grupper, skal opnå social inklusion og støtte lokale tilhørsforhold/medborgerskab. Med udgangspunkt i et bredere, pluralistisk kulturbegreb skulle det kulturelle demokrati gennemføres (Skot-Hansen 1999: 13). Det sociologiske rationale i denne periode kan ses som det første tegn på en delvis instrumentalisering af kulturpolitik, idet anvendelsen og formålet nu strakte sig ud over den kulturelle sektor (Smidt-Jensen 2007: 6; Bayliss: 2004: 6). Karakteren af kulturen ændredes fra at være et produkt til at blive en proces, som alle kunne deltage i (Skot-Hansen 1999: 13).

3.4 1980-90'erne

3.4.1 Kulturalisering af planlægningen

I 1980'erne og 90'erne bliver fokus for planlægningen ændret fra nybygning til omdannelse af den eksisterende bygningsmasse, hvorved planlægningen i højere grad kan betegnes som 'skridtvis planlægning'. Planlægningen bliver her koncentreret omkring enkelte projekter med inddragelse af investorer og offentlige-private partnerskaber (Hansen og Sehested 1999: 122). Denne form for planlægning betegnes af Hans Thor Andersen som: "*Projektplanlægning baseret på partnerskaber med henblik på at skabe synlige resultater*" (Andersen 2006: 357). Samtidig bliver formålet med planlægningen i højere

grad økonomisk med henblik på at styrke byerne i den interurbane og internationale konkurrence. Denne form for planlægning er betegnet 'Trendplanlægning', fordi den er baseret på, at byerne konstant må positionere sig i forhold til andre byers attraktive kvaliteter inden for erhverv, turisme, kultur, oplevelser og boligmiljøer (Pløger 2002: 9).

I 90'erne ses ved siden af det økonomiske rationale en opblomstring af et integrativt rationale i byplanlægningen. I 1996 formuleres kvarterløftstrategien, som eksempel på en helhedsorienteret planlægning. Fokus er på lokalområder, der som helhed skal opleve en forbedring gennem en samtidig indsats på en række felter, eksempelvis byfornyelse, beskæftigelse, kultur og politiske forhold, og derigennem oparbejde ressourcer til forbedring af egne forhold (Andersen 2006: 364).

Denne blanding af rationaler kommer i en dansk kontekst blandt andet til udtryk gennem en to-strengt bypolitik, der kombinerer en vækststrategi med en velfærdsstrategi (Sehested 2003: 15). Denne tostrengede politik kan nemt føre til konflikter om, hvorledes projekter skal støttes økonomisk.

3.4.2 Instrumentalisering af kulturpolitikken

Også inden for kulturpolitikken ses op igennem 1980'erne en tendens til et gennemgående økonomisk rationale i kulturpolitikken (Bianchini 1993: 6). Særligt den lokale kulturpolitik blev i slutningen af firserne i stigende grad instrumentel, forstået således, at den nu blev set som et middel til at opnå især økonomisk udvikling. Her blev graden af synliggørelse et parameter for succes og et spørgsmål om at sætte sin by på landkortet (Skot-Hansen 1998: 154).

Bianchini beskriver dette skift som en begyndelsesmæssigt defensiv strategi, der havde til formål at bevare det eksisterende niveau for kulturel støtte, hvorefter det viste sig, at de økonomiske argumenter gav gode muligheder for støtte, og efterhånden vandt det økonomiske "sprog" større indpas (Bianchini 1993: 12f). 'Kulturstøtte' erstattes med 'kulturinvestering', 'publikum' bliver til 'kunder' og begreber såsom 'kvalitetsledelse', 'synliggørelse' og 'profilering' optages i kulturens sprog. Mens demokratiseringen af kulturen søgte at ændre forskellige grupperes kulturvaner, retter den instrumentelle kulturpolitik sig mod segmenter og livsstile og cementerer disses valg (Skot-Hansen 1998: 155). Endvidere ses fra slutningen af 1990'erne ifølge Darrin Bayliss en tendens til at: "...*cultural policy begins to turn away from narrow economic instrumentalism towards a renewed interest in the social impacts of training and participation in neighbourhood-based activities*" (Bayliss 2004: 8). Denne drejning betegner han som 'ny social instrumentalisme' (Bayliss 2004: 9).

3.5 Nu – flere rationaler samtidig og opløsning af tidligere grænser

Ovenstående beskrivelse af ændringen af rationaler i kulturpolitisk og planlægning skal ikke ses som ensbetydende med, at de gamle rationaler er forsvundet. Tværtimod eksisterer rationalerne samtidig, hvilket kan give anledning til konflikter mellem eksempelvis gamle og nye, sociale og økonomiske, lokalsamfunds- og eliteorienterede rationaler (Bianchini 1993: 18f). Et af formålene med dette speciale er netop at identificere nogle af disse modsætninger, der kan resultere i uoverensstemmelser eller konflikter. Ingelise Konrad benytter i bogen: ”Kulturpolitik på tværs” begrebet ’Kulturpluralisme’ om det forhold, at flere kulturrationaler nu eksisterer samtidigt, samt at kulturbegrebet er blevet bredere og sikrer forskellige kulturelle udtryk legitimitet (Konrad: 63f).

I teorikapitlet præsenteres Dorte Skot-Hansens rationalemodel, der kan benyttes til at få et overblik over, hvilke rationaler der eksisterer i den ’pluralistiske’ kulturpolitik i dag. På trods af denne pluralisme af rationaler kan ses en tendens til en øget strategisk tænkning i forhold til kulturelle ressourcer (Smidt-Jensen 2007: 5), hvilket viser sig gennem en øget instrumentalisering af kulturpolitikken og en kulturalisering af byplanlægningen. De to diskurser nærmer sig med andre ord hinanden.

3.5.1 Cultural Planning

I feltet mellem kulturpolitik og planlægning forekommer som retning blandt andet ’Cultural Planning’, der ofte præsenteres som en planlægning *med* kultur frem for *af* kultur, der karakteriserer den ’traditionelle’ kulturpolitiske planlægning. Forskellen mellem disse to retninger kan overordnet betegnes som, at kunst og kultur i den kulturpolitiske planlægning ses som noget byen og dens borgere *mangler*, og som derfor skal tilføres byen, mens kultur inden for cultural planning ses som noget, byen allerede har, og som noget, der skal bygges videre på (Skot-Hansen 2007: 74). Kulturen skal ikke anvendes som et redskab til at opnå fordele inden for andre områder, men i stedet ses som en ressource, der ændrer planlæggerens forståelse og derved planlægningen (Bianchini & Ghilardi 2004: 9). Cultural planning søger at tænke tværsektorielt og er baseret på en bred og antropologisk forståelse af kulturbegrebet og på lokalsamfundets egne ressourcer frem for en mere kvalitets- og værdidefineret kulturpolitik (Skot-Hansen 2007: 73ff). Men cultural planning defineres dog også som ’strategisk’: “*Cultural planning is the strategic and integral use of cultural resources in community development*” (Mercer 2002: 172 I: Skot-Hansen 2007: 75).

Opsummering

I dette kapitel er den kontekst, som Svendborg opererer på baggrund af, blevet skitseret. Gennem redegørelsen ses det, at kulturpolitik og planlægning har nærmet sig hinanden rationalemæssigt, idet økonomiske rationaler og strategisk tænkning i forbindelse med kultur spiller en større rolle inden for begge diskurser. Dette kan ses som et tegn på, at den erhvervsmæssige diskurs har fået en større betydning, eksempelvis i forbindelse med helhedsorienteret planlægning eksemplificeret ved kvarterløft, der på trods af et udpræget sociologisk rationale indtænker partnerskaber med erhvervslivet i løsningsmodellerne.

Ovenstående historiske skitsering udgør endvidere konteksten for de tre teoretikere, der anvendes i specialet. Alle tre teoretikere er udvalgt på baggrund af deres forskellige tilgange inden for feltet mellem kultur, byplanlægning og erhverv. Deres holdninger uddybes i det følgende kapitel.

4. Teoretiske tilgange på vej mod en kulturstrategi

Specialet tager udgangspunkt i teorier af Dorte Skot-Hansen, Richard Florida og Hans Mommaas, der alle beskæftiger sig med forholdet mellem kultur og byudvikling, men på forskellige måder og med forskellige udgangspunkter. I tråd med specialets diskursive tilgang ses teorierne ikke som ”sandheder”, men derimod som udtryk for forskellige rationaler eller udtryk for forskellige diskurser.

Skot-Hansen tager udgangspunkt i kulturpolitik, hvor formålet er at definere dennes rolle – også set i forhold til byplanlægning. Skot-Hansen ses som repræsentant for en forståelse af kulturpolitikens rolle som værende primært at udvikle kulturen og ikke som middel til udvikling af andre områder. Skot-Hansen bidrager desuden med en rationalemodel, der i dette speciale sammen med diskursteorien vil udgøre den analytiske ramme.

Florida tager udgangspunkt i et mål om vækst og ser i denne forbindelse kultur og kreativitet som et middel og udtrykker derved en instrumentel kulturforståelse. Således kan Florida ses som modspiller til Skot-Hansens synspunkt. Florida er endvidere inddraget, idet Svendborg Kommune henviser til hans teori i planer og strategier, hvorfor teorien må tænkes at have en indflydelse på de kulturrationaler, der gør sig gældende i Svendborg Kommune.

Mommaas lægger i sin analyse af kulturelle klyngestrategier vægt på sammenhængen mellem kultur og økonomi, der for ham ikke kan adskilles. Hans kulturelle klyngestrategi kan ses som en erhvervsstrategi, der således indebærer et økonomisk og vækstorienteret kulturrationale.

I det følgende præsenteres først de anvendte teoretikere hver for sig. Herefter sammenfattes, hvilken rolle de hver især spiller i specialet, samt på hvilke områder de tilbyder forskellige indgangsvinkler.

4.1 Dorte Skot-Hansen

Dorte Skot-Hansens fokus er at forstå, hvilke tanker og formål der ligger bag kulturpolitikker, for blandt andet at kunne forklare følgende: ”*How do they [the cities] legitimise the expenditure on culture at the political and administrative/local government level and which activities are supported by these rationales?*” (Skot-Hansen 2005: 37) eller bare: ”*Why is cultural policy conducted in cities?*” (Skot-Hansen 2005: 31).

Skot-Hansen identificerer som beskrevet i det foregående kapitel tre kulturpolitiske retninger; 'Demokratisering af kulturen', 'Kulturelt demokrati' og 'Instrumentalisering af kulturen'. Disse rationaler har historisk afløst hinanden i at dominere de kulturpolitiske rationaler, men fungerer i dag i et uigennemskueligt mønster:

”Det typiske er snarere, at de tre strategier optræder samtidigt i en slags lag-på-lag kulturpolitik, hvor de nærmest flyder sammen i et uigennemskueligt mønster. Selvom en del kommuner har udarbejdet kulturplaner, er målsætninger her ofte meget overordnede, og de udgør sjældent et egentligt grundlag for prioritering i kulturpolitikken” (Skot-Hansen 1998: 157).

Som metode til at skabe overblik over denne ”lag-på-lag”-kulturpolitik præsenterer Skot-Hansen en rationale-model, der bygger videre på de tre førnævnte kulturpolitiske rationaler og udbygger modellen med to yderligere rationaler.

Dette speciale følger Skot-Hansen i tesen om, at flere strategier og rationaler optræder samtidigt, og det har til hensigt at kaste lys over denne sammenvævning af forskellige strategier og bagvedliggende rationaler. Skot-Hansens udbyggede rationalemodel anvendes i dette speciale som ramme for en analyse af kulturrationaler i forbindelse med byudviklingsstrategier i Svendborg Kommune. Modellen anvendes således også som analytisk redskab inden for andre områder end det kulturpolitiske.

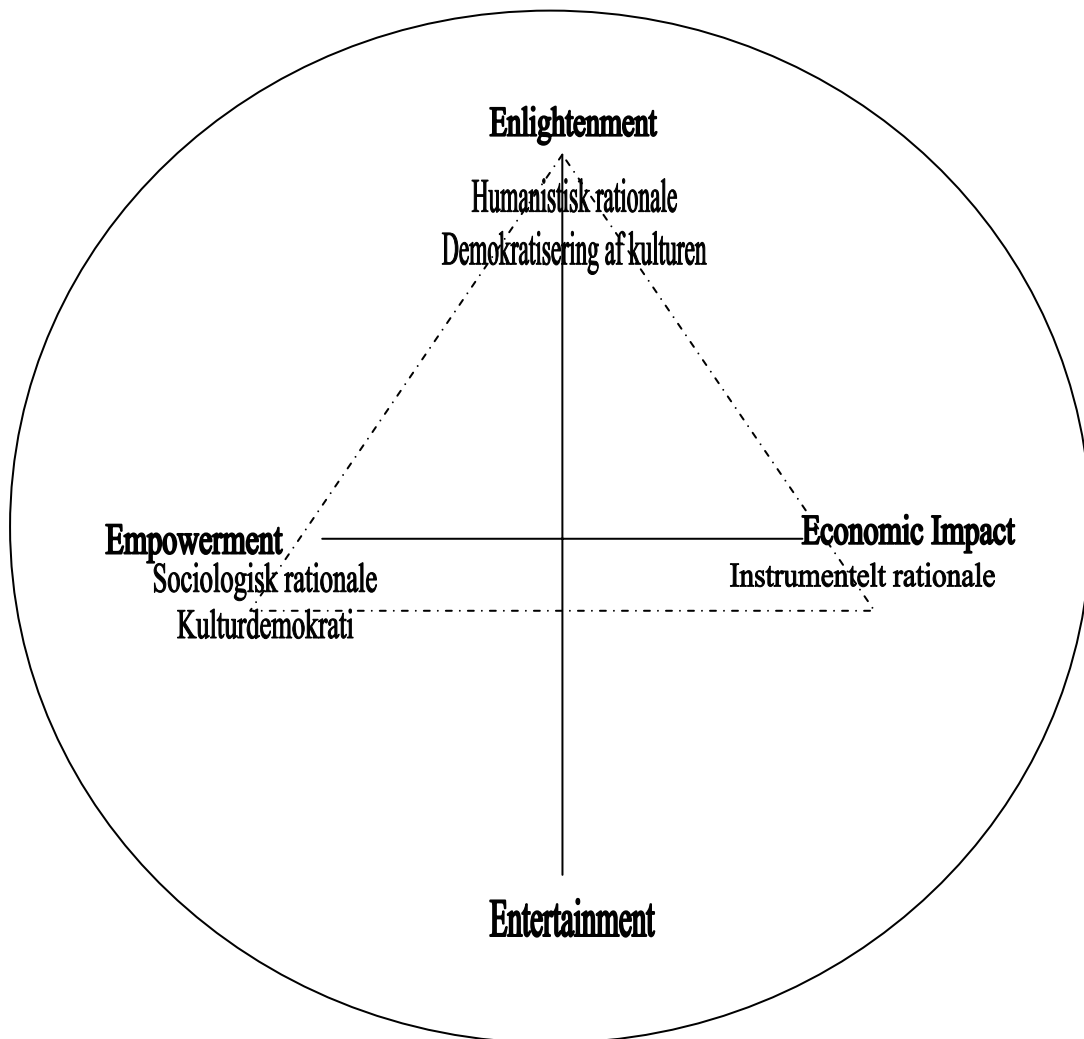
Samtidig med at fungere som inspiration til den analytiske model tilbyder Skot-Hansen ligeledes sit eget perspektiv på kulturens rolle. Hun er kritisk over for en markedsgørelse og instrumentalisering af kulturen, og mener i stedet, at kulturen skal støttes for kulturens egen skyld. Skot-Hansen fungerer således som repræsentant for dette synspunkt.

I det følgende præsenteres først Skot-Hansens rationale-model, der benyttes som analytisk redskab, hvorefter hendes eget synspunkt uddybes og placeres i modellen.

4.1.1 Skot-Hansens rationalemodel

I det følgende illustreres rationalemodellen diagrammatisk, hvorefter elementerne uddybes.

Rationalemodellen

Bygger på Skot-Hansens rationalemodel (Skot-Hansen 2005: 33)

Trekanten i modellen illustrerer, hvorledes de tre historiske rationaler kan ses i sammenhæng med de fire rationaler, der kan fungere som analytisk værktøj til at forstå rationalerne i nutidig kulturpolitik.

Dorte Skot-Hansens rationalemodel indeholder de 4 E'er: Enlightenment (oplysning), Empowerment (social forandring), Economic Impact (økonomisk udvikling) og Entertainment (underholdning). Rationalerne i modellen skal ses som idealtyper, og modellen har derfor primært til henblik at fungere som analytisk værktøj frem for som billede af den kulturpolitiske virkelighed (Skot-Hansen 2005: 32). Nedenfor følger en beskrivelse af de 4 E'ers indhold.

Det første E – *Enlightenment / Oplysning* svarer til det humanistiske rationale, der blev præsenteret i det foregående kapitel. Dette rationale lægger vægt på en demokratisering af kulturen, hvilket vil sige en strategi, der giver alle lige adgang til en statsligt defineret højkultur. Nøgleordene er blandt andet 'dannelse', 'stat' og 'national kultur' (Skot-Hansen 1999: 12). I en københavnsk kontekst kan eksempelvis etableringen af gratis adgang til blandt andet Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst ses som et udtryk for en strategi baseret på et oplysningsrationale, der lægger vægt på, at alle får lige adgang til den nationale kulturarv og dermed mulighed for oplysning.

Det andet E – *Empowerment / Social forandring* – svarer til det tidligere beskrevne sociologiske rationale. Empowerment-rationalet har fokus på styrkelse og anerkendelse af subkulturer frem for en adgangsgiven til en dominerende højkultur (Skot-Hansen 2005: 33). Denne strategi benævnes 'kulturelt demokrati', og nøgleord inden for rationalet er blandt andet "frigørelse", "civilsamfund", "det lokale" og "grupper" (Skot-Hansen 1999: 12). Empowerment-rationalet ses ofte i lokalt orienterede projekter og projekter, der ikke umiddelbart ses som kulturprojekter (Skot-Hansen 2005: 34). I en københavnsk kontekst kan for eksempel kvarterløftet i Holmbladsgade ses som et eksempel på dette rationale, idet der i dette og de øvrige kvarterløft- og områdefornyelsesprojekter lægges vægt på brugen af kulturelle projekter til styrkelse af identitet hos blandt andet minoritetsgrupper og som metode til øget borgerinddragelse og integration.¹¹

Det tredje E benævner Skot-Hansen: *Economic Impact / Økonomisk udvikling*. Dette rationale svarer til det tredje rationale; instrumentalisering, dog lægges her udelukkende vægt på kulturens økonomiske betydning og forholdet mellem kulturelle investeringer og regional og urban udvikling (Skot-Hansen 2005: 34). Rationalet bygger på markedets præmisser, hvilket kommer til udtryk gennem en øget specialisering i udbudet af kulturelle tilbud til forskellige livsstile. Eksempler på strategier indenfor dette rationale er blandt andet større flagskibsprojekter (ex. Guggenheim-museet i Bilbao), etablering af kulturhuse i diverse provinsbyer og specialiserede museumstyper, hvis formål er at styrke byernes kulturelle profil og derigennem deres tiltrækningskraft. Underholdning er et element, der spiller en væsentlig rolle i mange af de projekter, der sættes i gang indenfor det økonomiske, instrumentelle rationale, idet det ofte er herigennem publikum kan tiltrækkes (Skot-Hansen 1999: 16). Således hænger dette rationale sammen med det følgende:

¹¹ <http://www.kvarterloeft.dk/omraaderne/index.htm>, (23.05.07)

Det fjerde E – *Entertainment / Underholdning* er relateret til markedets kapitalisering af menneskets behov for at lege og slappe af og er som sådan ikke formuleret som et kulturpolitisk mål. Kulturens underholdningsværdi har imidlertid fået en markant betydning for kulturpolitik i byer (Skot-Hansen 2005: 35) Underholdningsrationalet kan ses som sammenhængende med det økonomiske rationale, og blandt andet et begreb som 'oplevelsesøkonomi' befinder sig i området mellem de to rationaler. Underholdningsrationalet ses ved projekter, hvor der lægges større vægt på underholdningsaspektet frem for læringsaspektet (Skot-Hansen 2005: 35).

4.1.2 Det femte rationale

På trods af at det økonomiske rationale benævnes det instrumentelle, kan også de øvrige tre rationaler i modellen ifølge Skot-Hansen på sin vis betegnes som værende instrumentelle. Grunden hertil er, at kulturen inden for disse rationaler fungerer som middel til opnåelse af bestemte mål, det være sig økonomisk vækst, social forandring, underholdning eller dannelse, frem for at udgøre målet i sig selv. Der fokuseres med andre ord på, hvad kultur GØR, frem for hvad kultur ER (Skot-Hansen 2005: 37). Skot-Hansen er selv kritisk over for en instrumentel brug af kultur til fremme af andre formål og mener, at det er vigtigt, at kulturen også har en betydning i sig selv (Skot-Hansen 2005: 38).

Af denne grund foreslår hun et femte "E" eller rationale, der er overordnet de øvrige rationaler (Skot-Hansen 2005: 37). Det femte E får betydningen 'Experience/Oplevelse' og placeres i midten af modellen på s. 34. Det femte rationale betegnes af Skot-Hansen som udtryk for en ekspressiv/udtryksfuld logik – '*expressive logic*' – frem for en instrumentel logik. Denne ekspressive logik ser kunst som oplevelse frem for et redskab, hvilket vil sige, at kunst er: "*a form of life that can enliven and deepen our lives as well as enliven and deepen our ability to join in the public conversation*" (Skot-Hansen 2005: 38). Og videre: "*This is another way to look at the discussion of cultural policy: not as an impact that can be measured but as a way of expression*" (Skot-Hansen 2005: 38).

I et oplæg for Svendborg Kommune i forbindelse med udarbejdelsen af Kulturplanen lægger Skot-Hansen vægt på, at kulturpolitikens fornemste opgave er at udvikle kulturen, og at den derfor må have kulturen som mål – ikke som middel. I den forbindelse peger hun på tre kriterier, som et alternativt femte rationale for kulturpolitikken: Kvalitet, Mangfoldighed og Udfordring.¹²

¹²Kommissoriet for arbejdsgrupperne bag Svendborg Kommunes Kulturplan, <http://old.svendborg.dk/sw11696.asp> (15.08.07)

Således præsenterer Skot-Hansen to tilsyneladende forskellige definitioner på det ”femte rationale”, der dog har adskillige fællestrekk. Fælles for rationalerne er, at de ikke er instrumentelle. Kulturen er ikke et middel, men udgør i stedet målet. Selve oplevelsen ved kulturelle aktiviteter er i fokus, og den skal både have kvalitet og udfordre. Tilbuddene skal være mangfoldige, men stadig give mulighed for, at folk, der ikke ventede oplevelsen, udfordres. De skal således ikke blot målrettes bestemte segmenter eller livsstile. Der er intet specifikt ”formål” – ud over kvaliteten og oplevelsen i sig selv. Den oplevelse, der er et af målene i det femte rationale, skal således ikke ses som en del af oplevelsesøkonomien, der fokuserer på de økonomiske effekter af kulturelle tiltag.

Denne forståelse af det femte rationale ses også i Skot-Hansens følgende tilkendegivelse af kulturpolitikens rolle:

”Kulturpolitikken (...) skal give borgerne mulighed for at sætte grænser og for at række ud efter nye fællesskaber. Kulturen skal som identitetsskaber både markere forskelle og knytte individer, grupper og nationaliteter sammen, og den er et uundværligt redskab i det identitetsarbejde, som i fremtiden bliver en konstant proces for alle aldersgrupper. (...) Kulturpolitikken skal ikke give os én historie, men tilbyde mange historier og mange fortolkninger, som borgerne kan bruge for at finde sig selv i en tid, hvor hverken familien, religionen eller den nationale enhedskultur kan opfylde behovet for fast grund under fødderne. Den lokale kulturpolitik må respektere de mange kulturer, men også udfordre dem ved at opstille alternativer” (Skot-Hansen 1998: 290).

Således ser Skot-Hansen kulturen som identitetsskabende og derved kulturpolitikken som medvirkende til, at borgerne finder fællesskaber. Der er i modsætning til den traditionelle retning ’demokratisering af kulturen’ her ikke tale om en dominans af en højkultur, for kulturpolitikken skal respektere, at der findes mange forskellige kulturer, men kulturpolitikken skal også udfordre disse ved at opstille alternativer til de ønsker, kulturerne umiddelbart har. Derved ses ligeledes en modsætning til den ’kulturdemokratiske’ retning og til den ’økonomisk instrumentelle’, idet disse målretter tilbuddene til henholdsvis bestemte, fastsatte grupper og livsstile/segmenter.

Den identitetsskabende rolle skal derved ikke forstås således, at kulturen ”fortæller” mennesker, hvordan de skal være. Med inspiration fra en artikel af Emmet Feigenberg, Det Kgl. Teaters nye skuespilchef, der skriver, at teatret skal åbne livet for publikum¹³, beskriver Skot-Hansen ved en konference på Roskilde Universitetscenter om ”Kulturens potentialer”, at kulturen skal: ”gøre mennesker usikre på svaret og åbne op for nye tanke-

¹³ Feigenberg, *Trosbekendelse*, Politiken, 02.09.07

måder”.¹⁴ Hun tilføjer, at kulturen er en værktøjskasse indeholdende symboler og ritualer, der kan benyttes på forskellig vis. Pointen er, at kultur skaber muligheder, men ikke giver endegyldige svar.

Skot-Hansens rationalemodel bidrager i specialet til en analyse af, hvilke kulturpolitiske rationaler der er fremtrædende i den kulturpolitiske diskurs i Svendborg. Som nævnt i problemfeltet har Svendborg ladet sig inspirere af Skot-Hansens tanker i kommissoriet for planens arbejdsgrupper, hvor følgende holdning tilkendegives:

”...kulturudvalgets forpligtelse [må] især ligge på det femte rationale, medens de fire andre rationaler i større eller mindre grad kan indgå som aspekt i andre politikområder, hvor kommunen kan indgå som partner med andre aktører i f.eks. bosætningspolitik, erhvervs politik og havneplanlægning”.¹⁵

Spørgsmålet er i denne forbindelse, hvorvidt de så også gør dette, eller om andre, instrumentelle rationaler har større vægt og i så fald hvilke.

4.1.3 Kulturel byplanlægning

Skot-Hansen foreslår, at der findes en modvægt til en instrumentel brug af kultur i byplanlægning:

”Det handler om at udvikle nye modeller for kulturplanlægning, som åbner op for mangfoldighed og som knytter alliancer med andre sektorområder uden at resultatet bliver den instrumentalisering af kulturen, der især har været en tendens på det lokale plan fra midten af firserne” (Skot-Hansen 2004: 196).

En sådan tilgang benævner Skot-Hansen ’kulturel byudvikling’ (Skot-Hansen 2007: 79). Her skal alle kulturtilbud ikke være for alle, men der skal være en mangfoldighed af kulturelle institutioner og aktiviteter, som kan dække de mange behov, og der skal både planlægges *for og med* kultur (Skot-Hansen 2007: 79). Denne kulturelle byudvikling er reflek-siv og medtænker på én gang:

”...de forskellige livsstiles forskellighed og kunstens behov for frirum og dialog. Og som helt overordnet ser kunst og kultur som en ressource for menneskelig udvikling, ikke som et strategisk redskab for udvikling af storbyer i kortsigtet konkurrence” (Skot-Hansen 2004: 199).

Skot-Hansen påpeger desuden nødvendigheden af, at der i en kulturel byudvikling skal skabes plads til kreative udfoldelser og ”lommer” til spontanitet. I en kulturel byudvikling

¹⁴ Oplæg af Skot-Hansen v. konference: ”Kulturens potentialer”, Roskilde Universitetscenter, 13.09.07

¹⁵ <http://old.svendborg.dk/sw11696.asp>, Kommissoriet for arbejdsgrupperne bag Svendborg Kommunes Kulturplan, (15.08.07)

skal desuden ydes støtte til vækstlagene i byen, hvilket både skal forstås som støtte til de unge amatører for at skabe talentudvikling og styrke den kulturelle ”fødekæde”, men også som støtte til uafhængige miljøer og kulturelle entreprenører. Byer skal således åbne op for ”kreative mødesteder”¹⁶. I denne forbindelse skal påpeges, at Skot-Hansens forståelse af begrebet ’kreativ’ – der henviser til en ’kunstnerisk kreativitet’ (Skot-Hansen 2007: 58) – ikke er den samme som Richard Floridas forståelse, der uddybes senere i dette kapitel. Formålet med at skabe disse kreative mødesteder er for Skot-Hansen ikke at gøre en by interessant og attraktiv for nytillflyttere, men at gøre plads til meningsfyldte oplevelser i byen – og gøre byen til scene, hvilket skal ses som eksempel på det femte kulturrationale, hun argumenterer for. Byen skal med andre ord gøres til et ’oplevelsesrum for egne borgere’, hvilket skal gennem en udvikling af: ”*ikke-kommercielle rum med oplevelsesmæssige og æstetiske kvaliteter, der udfordrer borgerne i deres hverdagsliv*” (Skot-Hansen 2007: 40).

4.2 Richard Florida

Florida beskæftiger sig med regional og økonomisk udvikling og ser kulturtilbud som et middel til tiltrækning af den kreative klasse, der for ham er betingelsen for vækst. Således har han en instrumentel kulturforståelse med fokus på den økonomiske virkning af kulturelle tiltag og fungerer i dette speciale som repræsentant for dette rationale. Florida er interessant, fordi han opererer i spændingsfeltet mellem traditionelt adskilte diskurser; herunder den kulturelle og den erhvervmæssige/økonomiske, og anvender elementer fra begge i sin teori om by- og regionaludvikling. Til forskel fra Skot-Hansen, der hovedsageligt opererer inden for det kulturpolitiske område, bevæger Floridas teori sig inden for både bosætning, erhverv, kultur og byudvikling generelt.

I Svendborgs Kommuneplan 2005-2017, vedtaget 9. oktober 2006, fastslås med inspiration fra Florida, at: ”*Der skal sættes fokus på styrkelse af de lokaliseringfaktorer, der fastholder og øger den kreative klasse i Svendborg Kommune*” (Svendborg Kommuneplan: 3.3.7)¹⁷. Svendborg er i rapporter fra CBS¹⁸ udpeget som en kommune med en forholdsvis høj andel af indbyggere tilhørende den kreative klasse, og kommunen er, som det læ-

¹⁶ Oplæg af Skot-Hansen v. konference: ”Kulturens potentialer”, Roskilde Universitetscenter, 13.09.07

¹⁷ Kommuneplanen indeholder ikke sidetal, derfor angives afsnitsnummer.

¹⁸ <http://www.kreativeklasse.dk/index.php?id=7>, (23.05.07) & http://www.kreativeklasse.dk/uploads/media/Rapport_The_GeographyoftheDanishCreativeClass.pdf, (23.05.07) http://www.kreativeklasse.dk/uploads/media/Den_kreative_klasses_dynamik_2007.pdf, (23.05.07)

ses i kommuneplanen, ikke upåvirket af mulighederne ved dette. Dette gør det yderligere interessant at inkludere Floridas teori i en analyse af Svendborgs kulturrationaler. Fokus bliver i denne præsentation af Floridas teori lagt på hans teser omkring, hvad der gør et 'sted' attraktivt for den kreative klasse, samt hvorledes kultur spiller ind i denne forbindelse. Det diskuteres ikke, hvorvidt Floridas analyser er troværdige eller overførbare til en dansk kontekst, idet det primære er, at Svendborg har godtaget Floridas pointer.

4.2.1 *Teorien om den kreative kapital*

Floridas teori – benævnt 'teorien om den kreative kapital' – går grundlæggende ud på, at: "...regional økonomisk vækst bestemmes af, hvor kreative mennesker – indehaverne af den kreative kapital – vælger at bo, kreative mennesker, der foretrækker steder, der er mangfoldige, tolerante og åbne over for nye ideer" (Florida 2005b: 234). Derved identificerer teorien en bestemt type menneskelig kapital, de kreative mennesker, som nøgle til økonomisk vækst (Florida 2005b: 234).

Den kreative klasse består af mennesker, der skaber økonomisk værdi ud fra deres kreativitet, og deres "ejendom", kreativiteten, er derfor ikke af materiel art. Den kreative klases økonomiske funktion hænger sammen med medlemmernes sociale og kulturelle valg og livsstilsvalg, og Floridas definition af klasse lægger således vægt på den måde, hvorpå mennesker organiserer sig i sociale grupperinger og fælles identiteter (Florida 2005b: 93). På trods af sit fokus på den kreative klasse understreger Florida, at alle mennesker er kreative – og at der her ligger et stort uudnyttet potentiale for byer (Florida 2005: 3f). Kreativitet er ifølge Florida en økonomisk drivkraft, der forøger de ressourcer, hvormed vi kan gøre godt i verden (Florida 2005b: 325):

"Creativity involves the ability to synthesize (...) it is the matter of sifting through data, perceptions and materials to come up with combinations that are new and useful (...) in such varied ways as producing a practical device, a theory or insight that can be applied to solve a problem or a work of art that can be appreciated" (Florida 2002: 31).

Denne form for kreativitet er ligeledes kendetegnende for de kreative erhverv, der varetages af den kreative klasse.

4.2.2 *Den kreative klasse og kreative erhverv*

"The distinguishing characteristic of the Creative Class is that its members engage in work whose function is to create meaningful new forms" (Florida 2005: 34).

Florida inddeler de kreative erhverv i to grupper; den superkreative kerne og de øvrige kreative erhverv.

Den superkreative kerne består af forskere og ingeniører, universitetslærere, digtere og romanforfattere, kunstnere, entertainere, skuespillere, designere og arkitekter, samt forfattere af faglitteratur, forlagsredaktører, kulturfigurer, forskere i tænketanke, analytikere og andre meningsdannere. Denne højeste form for kreativt arbejde er defineret som produktion af nye former og designs, musik eller teorier, der kan overføres, masseproduceres og bruges, sælges eller spilles igen og igen.

I Handelshøjskolens analyser af den kreative klasse i Danmark inddeles klassen analytisk i tre undergrupper; den kreative kerne, de kreative professionelle og bohemeerne. I Floridas egen definition er bohemeerne en del af den kreative kerne. 'Bohemeerne' inkluderer de 'kunstnerisk kreative mennesker', herunder: forfattere, musikere, designere, komponister, skuespillere, instruktører, malere, billedhuggere, grafikere, fotografer, dansere, kunstnere og performere (Florida 2005b: 333). I Svendborg Kommune kommer rapporternes skelnen mellem 'bohemeer' og den øvrige kreative klasse til udtryk i interviews, hvorfor denne også benyttes i dette speciale.

Den kreative klasse inkluderer tillige mennesker, der arbejder i en bred vifte af videnstunge industrier, såsom højteknologiske og finansielle sektorer, retssystemet, sundhedsvæsenet eller forretningslivet. Denne gruppe benævnes de 'kreative professionelle', og fælles for dem er, at de er ansat i stillinger, der kræver kreativ problemløsning, et vist vidensapparat og oftest en højere formel uddannelse og et højt niveau af menneskelig kapital. En væsentlig del af jobbeskrivelsen er således, at de tænker selv og finder innovative løsninger. Af og til vil denne gruppe finde på løsninger, der viser sig at være brugbare vidt omkring, men dette er ikke en del af de kreative professionelles jobbeskrivelse (Florida 2005: 34; Florida 2005b: 94; Florida 2002: 5).

Ud over den kreative klasse findes i Floridas klasseforståelse desuden; Arbejderklassen, Serviceklassen og Landbrug.¹⁹

4.2.3 *De tre T'er*

'Den økonomiske udviklings 3 T'er': Teknologi, Talent og Tolerance, introduceres af Florida som nøglen til at forstå den nye økonomiske geografi, der bestemmes af den kreative klasses valg af sted og dets indvirkning på økonomien (Florida 2005b: 257).

¹⁹ Se bilag 2 for udførlig beskrivelse af klassernes indhold.

Kreativitet, mangfoldighed og tolerance tiltrækker tilsammen talent, generer højteknologiske industrier og udvikler regional vækst (Florida 2005b: 272f). Sagt meget kort kan sammenhængen mellem de tre T'er beskrives således: ”*Tolerance tiltrækker det talent, der skaber den teknologiske udvikling*” (Lorenzen et al. 2007: 1).

Teknologi måles ud fra graden af innovation og koncentration, Talent forstås som ’kreativ kapital’, hvilket vil sige talent, der anvendes funktionelt eller antallet af personer, der bestrider kreative jobs. Kreativ kapital er vigtigere for den regionale vækst end menneskelig kapital eller højteknologisk industri, idet disse faktorer begge er et produkt af kreativiteten. Det tredje T – Tolerance - er et afgørende element og defineres som: *openness, inclusiveness, and diversity to all ethnicities, races and walks of life*” (Florida 2005: 37).²⁰

De tre T'er er gensidigt afhængige og må alle tre være til stede for at kunne tiltrække kreative mennesker, skabe innovation og stimulere økonomisk udvikling (Florida 2005: 37; Florida 2005b: 258).

4.2.4 Stedets betydning

”*Sted og lokalsamfund er mere afgørende faktorer end nogensinde før*” (Florida 2005b: 231).

Hvis tesen om, at det er nødvendigt at tiltrække den kreative klasse for at skabe vækst i byer, godtages, er en interessant del af Floridas teori tesaerne om, hvilke konkrete faktorer der tiltrækker de kreative mennesker til en by, og hvad byerne derfor skal satse på.

Florida introducerer i denne forbindelse begrebet ’steds kvalitet’, der dækker over en række attraktive faktorer for den kreative klasse.

I forbindelse med brug af begrebet ’sted’ er det nødvendigt at understrege forskellene mellem Floridas forståelse af sted og det geografiske, relationelle stedsbegreb, her repræsenteret ved Doreen Massey. Masseys stedsbegreb er kendetegnet ved en relationel forståelse af stedet. Steder er i denne forståelse ikke fast afgrænsede og stabile. Derimod er stedsbegrebet baseret på en forståelse af ’rum’ som sociale relationer og aktivitetsrum, der henviser til den globale udstrækning af en persons aktiviteter. Stedet ses som et midlertidigt møde mellem forskellige aktivitetsrum og sociale relationer. Således er stedet skabt

²⁰ Som metode til at fremanalysere tilstedeværelsen af de tre faktorer i byer og påvise faktorenes effekt benytter Florida et omfattende og komplekst indekssystem, bestående af en række forskellige indeks, hvor det for byerne gælder om at score højest for at være en kreativ by: Det overordnede kreativitets-indeks, der bestemmer, i hvilken grad en by er kreativ er baseret på følgende underindekser: Det højteknologiske indeks, Talent-indekset og Tolerance-indekset. Tolerance-indekset har følgende underindekser: Smeltedigel-indekset, Homo-indekset, Boheme-indekset og Raceintegrations-indekset. Mangfoldigheds-indekset udgøres af Smeltedigel-indekset, Homo-indekset og Boheme-indekset. Herudover findes også Innovations-indekset. Floridas metode uddybes i dette speciale ikke yderligere, da hovedvægten her vil være placeret på teoriens pointer.

af globale relationer og kan ikke reduceres til det 'lokale'. 'Stedet' kan i stedet ses som et 'artikuleret moment' i et netværk af samfundsmæssige relationer (Massey 1991: 316f).

Dette relationelle stedsbegreb er ligeledes den forståelse, der indtages i dette speciale. Forståelsen kan ses i sammenhæng med den diskursive tilgang, idet stedet, ligesom alt andet, ses som en social konstruktion. 'Stedet' er derfor midlertidigt, relationelt og ikke universelt.

Florida opererer gennem sit begreb 'steds kvalitet' inden for en deskriptiv stedsopfattelse, ifølge hvilken steder kan studeres som enkeltstående og unikke enheder (Cresswell 2004: 51). Stedet opfattes som en "arena", hvor hverdagslivet udfolder sig (Hansen og Simonsen 2004: 67). Opfattelsen af stedet som en arena kommer til udtryk gennem følgende beskrivelse af steds kvalitets tre dimensioner:

"Hvad er der?, dvs. kombinationen af bygninger og det naturlige miljø, der gerne skulle være en passende ramme for kreative liv.

Hvem er der?, dvs. de forskellige grupper mennesker, der interagerer, og som er så forskellige, at der er plads til alle.

Hvad sker der?, dvs. er der et vibrerende gadeliv, en livlig cafe kultur, kunst og musik og mennesker, der er engageret i udendørs aktiviteter – tilsammen en masse aktive spændende, kreative ting" (Florida 2005b: 242).

Ud fra denne beskrivelse må stedet i Floridas forståelse skulle ses som et fast afgrænset, konstant og fysisk område, der kan indeholde forskellige elementer. Hvis der ikke er den rette kombination af bygninger, mennesker og aktiviteter på stedet, vil det ikke tiltrække den kreative klasse. Men stedet vil stadig eksistere som et område i en by.

Florida opstiller en række kriterier, der må være til stede, for at den rette steds kvalitet, som vil tiltrække den kreative klasse, opstår. Netop tanken om, at man kan planlægge og skabe et attraktivt sted gennem at følge en række anvisninger, er kendetegnende for en deskriptiv stedsopfattelse, byggende på et relativt rumbegreb. I denne forståelse kan der opstilles modeller for, hvordan et gunstigt rum udvikles. Disse modeller kan overføres til andre kontekster, idet det rumlige kan adskilles fra relationernes substantielle indhold og studeres for sig (Hansen og Simonsen 2004: 59, 62). Florida kan siges at udgøre en "mild" form for denne geografi, idet han opstiller retningslinjer og modeller for økonomisk vækst, men disse modeller er ikke funderet omkring formler.

Floridas 'steds kvalitet' er baseret på de følgende faktorer:

Steder må for det første have et *tæt arbejdsmarked* for at kunne tiltrække den kreative klasse. Mennesker er ikke længere loyale over for deres job og søger gerne flere mulighe-

der for jobskift senere. Der skal derfor være muligheder for at skifte mellem forskellige virksomheder inden for samme geografiske område, hvorimod det tidligere var typisk at være ansat i samme virksomhed hele livet.

Der må være mange forskellige kulturelle tilbud på forskellige tider af døgnet og muligheder for at udleve en mangfoldighed af *livsstile*. Der må desuden være mulighed for *social interaktion* gennem møder med andre mennesker i sociale, uformelle sammenhænge, hvilket kan være i form af såkaldte 'tredje steder', som hverken er hjem eller arbejde, men eksempelvis kan være i form af kaffebarer og lignende (Florida 2005b: 235f). Et attraktivt sted for den kreative klasse er præget af *mangfoldighed*, herunder forskellighed og fordomsfrihed. Tegnene på et mangfoldigt miljø kan ifølge Florida blandt andet være i form af en sameksistens af forskellige etniske grupper, forskellige aldersgrupper, forskellige seksuelle orienteringer og 'alternativt' udseende mennesker (Florida 2005b: 237). Et mangfoldigt kvarter er både tegn på et åbent og tolerant miljø over for outsiders og ensbetydende med, hvad folk opfatter som 'spændende' og 'energisk'. Et tiltrækkende sted skal ikke nødvendigvis være en storby, men det skal være et sted, hvor alle kan finde en både trykghedsgivende grupper og stimulerende grupper. Stedet skal syde af udvekslingen af kulturer og ideer (Florida 2005b: 238).

Også oplevelsen af *autenticitet* er en vigtig faktor for stedskvaliteten. Autenticitet forstås i denne forbindelse som det modsatte af det 'masseproducerede' og 'overfladiske' og sidestillet med det 'virkelige'. Autenticitet skyldes flere aspekter af et område, blandt andet en blanding af historiske bygninger, gamle kvarterer, en unik musikscene eller specielle kulturelle egenskaber (Florida 2005b: 238f). Samtidig hænger autenticiteten sammen med det 'lokale' (Florida 2005b: 203).

Fordi mange traditionelle institutioner ikke længere giver stabilitet og identitet, identificerer flere mennesker sig i dag ud fra deres bosted end ud fra eksempelvis den virksomhed, hvori de arbejder. Stedet er blevet en vigtig kilde til status, og må derfor kunne bidrage med den "rigtige" *identitet*. Mange indgår aktivt i lokalmiljøet, ikke ud af en velgørenhedstankegang, men snarere for at skabe deres egen identitet specifikke steder og aktivt at bidrage til opbygningen af steder, der afspejler og bekræfter denne identitet. (Florida 2005b: 240f).

Samlet beskriver Florida oplevelsen af steds kvalitet således:

”Den steds kvalitet, en by kan tilbyde, kan sammenfattes som en mængde sammenhængende oplevelser. Mange af dem, som fx oplevelsen af gadelivet, er dynamiske og deltagerorienterede. Man er ikke nødvendigvis blot deltager, men har mulighed for at være en del af miljøet. Og byen tillader, at man selv kan sammensætte sine oplevelser; vælge en blanding, skrue intensitetsniveauet op og ned efter behov og selv skabe oplevelsen i stedet for blot at forbruge den” (Florida 2005b: 242).

Et tiltrækkende gademiljø for den kreative klasse er ifølge Florida et ’eklektisk’ gademiljø. Med dette forstår han, at gademiljø skal tilbyde en mængde af forskelligartede oplevelser, hvoraf den vigtigste er oplevelsen af andre mennesker: ”*Det er en social og interaktiv kulturform. Man kan møde andre mennesker, hænge ud og tale sammen, eller blot sidde tilbagelænet og se denne aftens episode af den menneskelige komedie*” (Florida 2005b: 201).

Den betydningsfulde ’steds kvalitet’ opstår ikke automatisk, men kræver, at flere forskellige elementer i et samfund finder sammen i en vedvarende dynamisk proces. Ofte tilbyder fremgangsrige steder ikke bare én, men en række forskellige steds kvaliteter for forskellige mennesker, der befinder sig på forskellige stadier i livet (Florida 2005b: 243f).

4.3 Hans Mommaas

Mommaas problematiserer, at der ofte generaliseres i diskussionen om kulturens rolle i byudviklingsprojekter, når brugen af kultur i byplanlægning ses som udtryk for en markedsføring af kulturen.²¹ Mommaas mener ikke, at det er muligt at opstille et sort-hvidt billede af kulturens betydning, idet grænserne mellem tidligere faste kategorier såsom kultur og handel, følelser og fornuft samt det lokale og det globale har ændret sig, og kultur har fået en mere kompleks betydning. Dette kommer blandt andet til udtryk gennem en usikkerhed omkring, hvad der skal defineres som ’kunst’ (Mommaas 2004: 527).

Kulturen mister ifølge Mommaas ikke betydning ved sin stigende indgåen i andre komplekse forhold, idet kulturpolitikken nu tilbyder et mere: ”...*inclusive, process-oriented and transverse perspective, consciously taking into account ’external’ economic and spatial effects and conditions*” (Mommaas 2004: 508). Mommaas finder derimod tendensen positiv, fordi andre aktører såsom developere, byplanlæggere og private investorer nu i højere grad tager del i kulturpolitiske forhold, hvilket ifølge ham bidrager til en bedre in-

²¹ Dette er eksemplificeret ved Skot-Hansens tilgang.

teraktion imellem de kulturelle aktiviteter og andre bymæssige forhold (Mommaas 2004: 508).

Brugen af kultur i planlægning har samtidig ændret sig fra at dreje sig om etablering af flagskibsprojekter, der i kapitel 3 skitseredes som 'instrumentalisering af kulturpolitikken', til et i dag større fokus på at skabe rum, kvarterer og miljøer for kulturel produktion og kreativitet: (Mommaas 2004: 508). Denne tendens ses ifølge Mommaas gennem et stort fokus på skabelsen af kulturelle klynger som led i en byudviklingsstrategi: "*In short, the conscious creation of cultural sites, clusters or 'milieus' is rapidly becoming something of an archetypal instrument in the urban cultural planning toolbox*" (Mommaas 2004: 508).

Et af målene i Svendborg Kommunes Kulturplan er netop, at: "*satse på og investere i de kreative kræfter og miljøer som et fremtidens råstof i udviklingen af kulturelle arbejdspladser*" (Kulturplan: 20).

Mommaas er selv positiv over for disse kulturelle klyngestrategier, som han mener, repræsenterer en interessant drejning inden for kulturpolitikken rolle i forhold til byudvikling:

"The cultural clustering model represents an interesting turn in urban cultural policy-making, from a more exclusive, vertical and regulatory perspective, to a much more inclusive, horizontal and stimulating perspective" (Mommaas 2004: 530).

4.3.1 *Hvad er en kulturel klynge?*

Det er vanskeligt at opstille fællesnævnerne for de kulturelle klynger, der er meget komplekse. Et forsøg på en definition kan være: 'en blanding af kulturelle funktioner og aktiviteter, fra produktion til præsentation og forbrug, og fra teater og de visuelle kunstformer til popmusik og nye medieformer, der er grupperet i en rumlig form' (Mommaas 2004: 507). Klyngerne kan være afgrænset til en enkelt bygning indeholdende forskellige kulturelle aktiviteter, men kan også strække sig over et helt bykvarter. Der kan indgå tidligere industribygninger, eller nybyggeri. Og indholdet kan strække sig fra rene 'kulturelle/kunstneriske' aktiviteter til fritids og underholdningsaktiviteter, såsom barer, restauranter og kulturelle salgsområder til sundheds- og fitnesskomplekser. Klyngerne kan være startet fra kommunal side eller af aktører i byens kulturelle miljø (Mommaas 2004: 508). Endvidere kan den kulturelle klynges organisering have vidt forskellige udtryk:

”They can range from being mostly consumption-oriented to production-oriented, from predominantly art- to entertainment-based, from being the result of top-down planning to bottom-up organic growth, from relying on closed and hierarchical to open and network-based forms of finance and management” (Mommaas 2004: 530).²²

Pointen er, at der ikke kan opstilles én definition af en kulturel klynge. Dog kan der overordnet siges at være tale om: ”...*a common place-based cultural development strategy, linking cultural activities and amenities to economic, spatial and social policy goals*” (Mommaas 2004: 514). For Mommaas indebærer en kulturel klynge således, at der er tale om en fælles strategi, som sammenkæder kulturelle aktiviteter for at nå et mål. Således kan en kulturel klynge ikke ses som værende uden et formål. Imidlertid kan rationaler bag klyngerne vokse frem gennem en proces, hvorfor grundlaget for klyngen godt kan opstå uden et overordnet formål, og der kan inden for en klynge samtidig findes flere rationaler. Den kan blot ikke kategoriseres som en kulturel klynge, før den samlet udgør en bevidst strategi, og før der er tale om interaktion på tværs af klyngen. En geografisk koncentration af kulturelle funktioner er ikke nødvendigvis en klynge (Mommaas 2004: 517).

4.3.2 Fem diskursive felter

Mommaas’ formål er at komme nærmere en mere detaljeret forståelse af kompleksiteten af de kulturelle klynger. Som hjælp hertil udleder han på baggrund af en analyse af hollandske eksempler på kulturelle klynger fem ’diskursive felter’ eller rationaler, som kan give en forståelse for, hvilke motiver der ligger bag kulturelle klyngestrategier. Mommaas understreger dog samtidig, at de diskursive felter ikke skal ses som faste modeller for kulturelle klyngestrategier, da de vil være påvirket af lokale og nationale politikker og forhold:

”...local circumstances give room and may ask for different combinations and trajectories (...) clusters come in very different shapes and forms and thus that on-going choices have to be made and arguments developed, in cultural-political and in strategic terms” (Mommaas 2004: 525).

De fem diskursive felter skitseres kort i det følgende.

Det første diskursive felt betegner Mommaas: ”*Strengthening the Identity, Attraction Power and Market Position of Places*”. Formålet med de kulturelle klynger er inden for dette felt at styrke steders identitet, tiltrækningskraft og markedsposition for derved at få stederne til at skille sig ud i en tid, hvor de fleste byer har mulighed for at tilbyde sine

²² Se bilag 3 for en nærmere definition af disse dimensioner.

borgere og besøgende de samme teknologiske faciliteter, hvor borgerne er blevet mere mobile, og hvor byerne derfor må fokusere på andre forhold, når de skal tiltrække borgere og besøgende. De kulturelle klynger er i dette felt ikke bundet af motiver om kreativitet og innovation, men af motiver om strategier til stedspositionering og revitalisering af byens rum (Mommaas 2004: 517f).

Det andet diskursive felt betegnes af Mommaas som: ”*Stimulating to a More 'Entrepreneurial' Approach to the Arts and Culture*”. Formålet med klyngerne er inden for dette felt at stimulere til en mere iværksætteragtig, proaktiv og udadsøgende attitude på det kulturelle felt, så der kan tiltrækkes alternative finansielle ressourcer, linkes til nye kulturelle former samt appelleres til et yngre og multietnisk publikum (Mommaas 2004: 518). Kunstformerne må ifølge dette rationale være mindre udbudsorienterede og i stedet mere efterspørgselsorienterede for at tiltrække flere besøgende fra andre grupper og derigennem gøre brug af alternative støtte- og indkomstmuligheder (Mommaas 2004: 519).

Der kan identificeres to sider i ovenstående tilgang: En side, der ønsker markedsstyret uafhængighed, og en anden, der ønsker mere kulturelt demokrati, diversitet og åbenhed (Mommaas 2004: 520).

Det tredje diskursive felt betegner Mommaas: ”*Stimulating Innovation and Creativity*”. Formålet med denne type klynger er at stimulere innovation og kreativitet – af økonomiske hensyn, og feltet er baseret på argumentation for den strategiske vigtighed af den “kreative økonomi” og de kulturelle klyngers rolle heri.

De kulturelle klynger har til formål at skabe et lokalt klima, der er favorabelt for ’kreative arbejdere’ at arbejde i, som, hvis det fungerer efter hensigten, vil tiltrække yderligere kreative arbejdere (Mommaas 2004: 521). Mommaas definerer ikke eksakt, hvem han ser som inkluderet i definitionen ’kreative arbejdere’, men han nævner, at medlemmerne kan strække sig fra teaterinstruktører og designere/arkitekter til musikere og informations- og kommunikationsspecialister. Således forekommer definitionen smallere end Floridas betegnelse ’den kreative klasse’, men dog indeholdende en bredere gruppe end Floridas definition af ’bohernerne’. Hvis klyngerne er succesfulde, kan de fungere som et brand – og give områderne en rumlig identitet (Mommaas 2004: 521).

Mommaas’ fjerde diskursive felt er betegnet som: “*Finding a New Use for Old Buildings and Derelict Sites*”. Dette felt sammenkæder de kulturelle klyngestrategier med kulturar-

vens stigende popularitet. Der ses i 'postmoderne' byer i dag et behov for at genanvende og finde en ny brug til de industrielle bygninger, der grundet samfundsudviklingen har mistet deres oprindelige betydning og formål. I stedet for at rydde bygninger til fordel for nybyggeri, bevares de, idet de bidrager med et symbolsk og økonomisk potentiale til byen (Mommaas 2004: 522).

Det femte diskursive felt betegnes: ”*Stimulating Cultural Diversity and Cultural Democracy*”. Feltet lægger vægt på udvikling af kulturel diversitet og kulturelt demokrati og ikke i samme grad som de øvrige på økonomisk vækst. Tanken med de kulturelle klynger inden for dette diskursive felt er, at en rumlig gruppering af en række forskellige kulturelle funktioner, med en diversitet af sociale, kulturelle og økonomiske baggrunde kan gøre det muligt at øge tilgængeligheden til det kulturelle område for en større variation af grupper og derved muliggøre en større diversitet af kanaler til kulturelle udtryk (Mommaas 2004: 524).

Forskellige rationaler kan således komme til udtryk i argumentationen for kulturelle klyngestrategier. Mommaas understreger i denne forbindelse, at én klynge ikke nødvendigvis kun indeholder ét rationale. Tværtimod kan flere rationaler komme til udtryk i den samme strategi. Samtidig findes rationalerne ikke nødvendigvis fra starten af klyngedannelsen, men kan i stedet vokse frem gennem processen, efterhånden som mulighederne opstår: ”*On-going choices have to be made and arguments developed, in cultural-political and in strategic term*” (Mommaas 2004: 525).

Det er ifølge Mommaas som nævnt ikke muligt at adskille det økonomiske og det kulturelle område fuldstændigt fra hinanden, idet: ”*Economic value is increasingly based upon a specific cultural value...*” (Mommaas 2004: 528). Dette betyder, at der i flere kulturelle klynger ses eksempler på, at en bestemt kulturel værdi søges beskyttet, fordi den oprindeligt har dannet grundlaget for stedets økonomiske værdi (Mommaas 2004: 528).

4.4 Sammenfatning

Sammenfattende kan teorierne skitseres som retninger i en ”2-vejs model”, hvori første vej er ikke-instrumentel og ser kulturen som målet i sig selv, mens den anden retning er instrumentel og ser kulturen som redskab til opnåelse af andre mål. Disse mål kan, som

Skot-Hansens rationalemodel viser, have forskellige udtryk; social forandring, oplysning, økonomisk udvikling eller underholdning.

Skot-Hansen fungerer i dette speciale som repræsentant for den ikke-instrumentelle retning, mens Florida og Mommaas kan placeres inden for den instrumentelle retning med et primært fokus på økonomisk udvikling.

Med henblik på rationaleforståelse kan forskellen mellem Mommaas og Skot-Hansen skitseres således: Mommaas beskriver, at der kan være forskellige rationaler forbundet med en kulturel klyngestrategi. Rationaler findes imidlertid ikke altid fra klyngens start, men kan opstå gennem processen, eksempelvis gennem nødvendigheden af at argumentere for en strategi. Ifølge Skot-Hansen handler et kulturrationale om kulturpolitikens formål og er derved baggrunden for, at der handles, som der gør.

Både Florida og Skot-Hansen kan siges at have en forståelse af 'kultur' som "ren", men hvor Skot-Hansens mener, at kulturen skal støttes som sådan, mener Florida, at kultur skal medvirke som redskab til at tiltrække den kreative klasse. Fælles er imidlertid forståelsen af kultur som noget andet end erhvervsliv og økonomi. Forskellen mellem dem ligger således i, hvordan kulturen skal anvendes. Florida kan siges at sidestille betydningen af 'kultur' og andre 'fritidsaktiviteter' i sin påpejning af, at livsstilsmuligheder er vigtige, mens Skot-Hansen tillægger 'kultur' en særlig rolle i forbindelse med identitetsdannelse.

Til forskel fra Florida og Skot-Hansen kan Mommaas siges at have en mere kompleks tilgang til feltet mellem kultur og byplanlægning end Florida og Skot-Hansen, idet han ikke adskiller områderne. Mommaas er netop fortalende for, at det ikke er muligt at adskille kultur og økonomi, således at man kan have en "ren" kultur. Derimod skal faktorerne tænkes sammen i byudvikling, og her udgør kulturelle klyngestrategier en mulig metode. Dog findes der ingen fast model for en kulturel klynge, som således kan være baseret på vidt forskellige rationaler og dimensioner.

I forhold til en udarbejdelse af en 'kulturstrategi' forstået som en aktiv og strategisk brug af 'kultur', tilbyder Mommaas den mest strategiske tilgang, idet 'kultur' i denne teori sættes i forbindelse med 'erhverv'. De to faktorer ses netop som gensidigt afhængige og derfor nødvendige at kombinere.

5. Introduktion til Svendborg

Dette kapitel har til formål at redegøre for specialets case, Svendborg, for at give en fornemmelse for, hvad det er for en by, specialet er centreret omkring.

Først en historisk beskrivelse, der her vil begrænse sig til en redegørelse for den industrielle udvikling i Svendborg, idet denne gennem både fremgang og tilbagegang har haft markant betydning for byens udtryk i dag.

5.1 Historisk beskrivelse

5.1.1 Industriens udvikling og afvikling

Gennem sin placering ved Svendborgsund og den centrale beliggenhed i forhold til Østersøens havnebyer er Svendborg blevet præget af søfarten i århundreder.

Byens industri voksede op omkring havnen, og her udgjorde skibsbygningen en central del. I løbet af 1920'erne blev skibsbygningen koncentreret på Frederiksøen i Svendborg Havn, hvor Svendborg Værftet blev en af byens store arbejdspladser (Mortensøn (red.): 40f). I begyndelsen af 1990'erne havde værftet omkring 700 ansatte, men i 1997 blev det erklæret konkurs og fortsatte som reparationsværft indtil 2001, hvor det lukkede helt. I 2002 blev det tidligere værftsområde på Frederiksøen lejet ud til vindmølleproducenten Vestas (Mortensøn (red.): 42). I 2005 blev også Vestas i Svendborg lukket, og Svendborg mistede igen et stort antal industriarbejdspladser.²³ Det gamle træskibsværft eksisterer stadig i Svendborg, men byen har mistet flere store industrivirksomheder med mange arbejdspladser. Heriblandt Nordisk Kellogg's, der i 1963 opkøbte virksomheden Svendborg Boghvede- og Havremølle, og blev en af byens største virksomheder, men lukkede i 1997 som led i en international rokering (Mortensøn (red.): 44). Industriens bygninger har haft en markant indvirkning på Svendborg Havns udtryk i dag, og samtidig har lukningen skabt plads til alternative erhverv.

5.1.2 Fra "søfartsby" til "rød" by

I 1972 oprettes den "Røde Højskole" i Svendborg²⁴, og op igennem 70'erne præges byen af "alternative livsformer" – ofte på grundlag af socialistiske idéer. 'Flippere' og 'hippier'

²³ <http://www.dr.dk/Regioner/Fyn/Nyheder/Erhverv/2005/09/13/123950.htm>, (17.09.07)

²⁴ <http://www.ffd.dk/fakta/historisk-oversigt>, (28.09.07)

fra hele landet slår sig ned i og omkring Svendborg og bliver et markant indslag i byens liv blandt andet gennem oprettelse af et væld af græsrodsbevægelser.²⁵

Også i dag findes mange foreninger og klubber i Svendborg, hvilket fremgår af en registrering på hjemmesiden: www.svendborg-info.dk/kultur-fritid.²⁶

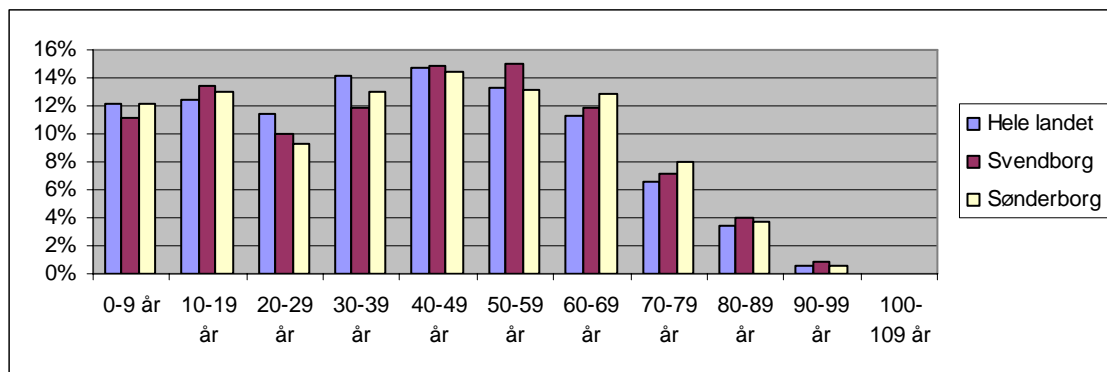
5.2 Svendborg i dag

Svendborg sammenligner sig ofte med Sønderborg, da byerne har mange ligheder. I det følgende er Sønderborg derfor valgt som sammenligningskommune. Tal for landet som helhed er inddraget som sammenligningsgrundlag.

Gl. Svendborg Kommune blev ved kommunalsammenlægningen 1. januar 2007 sammenlagt med de tidligere Gudme og Egebjerg kommuner. Den nye Svendborg Kommune har i 2007 et indbyggertal på 58.714.

5.2.1 Statistiske data

Befolkningssammensætning 2007

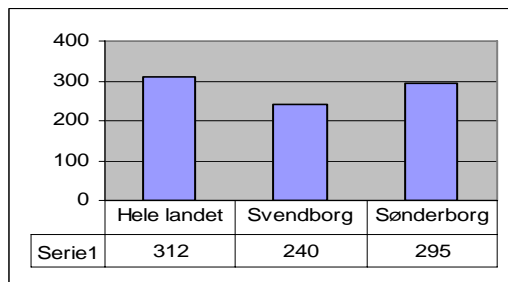
Kilde: Danmarks Statistik – Statistikbanken.dk, 26.09.07 / Folketal pr. 1. januar efter tid, alder og område

Ovenstående figur viser, at der i Svendborg sammenlignet med Sønderborg og landet som helhed er en lidt større andel af borgere mellem 50-59 år. Andelen af borgere mellem 20-39 år er både i Svendborg og Sønderborg lavere end i landet som helhed. Befolkningsfremskrivningen i Svendborg Kommunes udarbejdede situationsanalyse, der er forundersøgelser til planstrategien, viser, at alderssammensætningen i Svendborg de kommende år fjerner sig mere og mere fra landsgennemsnittet i retning af et stadigt faldende antal 25-50-årige og et stadig stigende antal ældre. (Situationsanalyse: 9).

²⁵ <http://www.dr.dk/Regioner/Fyn/Denyekommuner/Svendborg/20051013125955.htm>, (30.09.07)

²⁶ <http://www.svendborg-info.dk/kultur-fritid>, (30.09.07)

Antal indbyggere fra 3. lande pr. 10.000 indbyggere²⁷

Andelen af indbyggere med statsborgerskab fra 3. lande er i Svendborg lavere end i Sønderborg og landet som helhed. Dette er interessant i forhold til Floridas påpegning af faktorer såsom mangfoldighed og tolerance.

Kilde: Kommunale nøgletal, Indenrigs- og Sundhedsministeriet: Noegletal.dk, 26.09.07

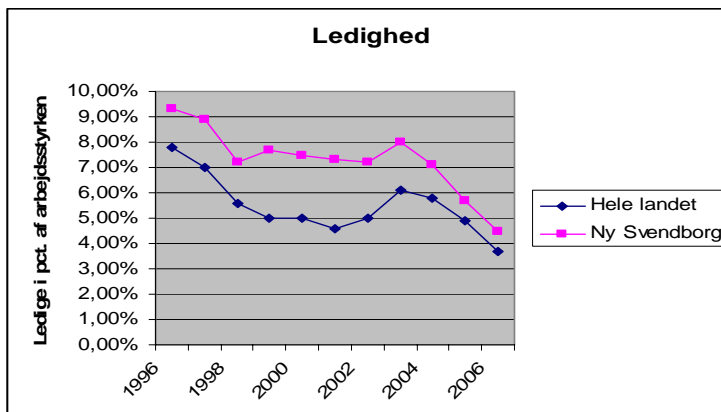
Nedenstående tabel illustrerer hvilken procentdel af Svendborgs indbyggere, der har en videregående uddannelse²⁸. Svendborg har en lidt højere andel af indbyggere med en videregående uddannelse end landet som helhed. Set i forhold til Sønderborg er der en markant forskel i uddannelsesniveau på trods af, at der i Nordborg i Sønderborg Kommune ligger en stor virksomhed som Danfoss, der kan tænkes at tiltrække højtuddannede.

Andel 25-64-årige med videregående uddannelse			
2006	Svendborg	Sønderborg	Hele landet
	22,30%	18,40%	21,10%

Kilde: Kommunale nøgletal, Indenrigs- og Sundhedsministeriet: Noegletal.dk, 01.10.07

Beskæftigelse

Den følgende figur illustrerer den procentvise udvikling fra 1996-2006 i ledigheden i Ny Svendborg Kommune set i forhold til landet som helhed. Data for Ny Svendborg Kommune er baseret på sammenlagt data for Gl. Svendborg, Gudme og Egebjerg kommuner.

Kilde: Danmarks Statistik – Statistikbanken.dk, 30.09.07 – Ledige i pct. af arbejdsstyrken efter område og tid.²⁹

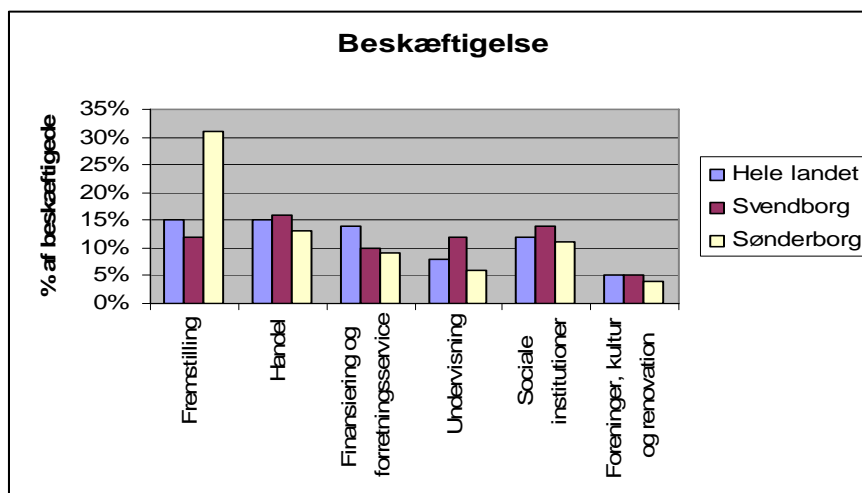
²⁷ Nøgletallet vedrører samtlige personer, der har opholdstilladelse i Danmark med statsborgerskab fra 3. lande, det vil sige lande uden for EU, Norden og Nordamerika.

²⁸ Indbyggere med en videregående uddannelse omfatter personer, der som højeste afsluttede uddannelse har en mellemlang eller lang videregående uddannelse.

²⁹ <http://www.statistikbanken.dk/ab121d>, (30.09.07)

Figuren viser, at ledigheden i Svendborg er faldet ligesom den generelle ledighed i Danmark. Ledigheden i Ny Svendborg Kommune er dog stadig højere end i landet som helhed. At ledigheden i Svendborg stiger fra 1999 til 2004, kan skyldes lukningen af industriarbejdspladser i denne periode. Først efter 2004 falder ledigheden i Svendborg Kommune, hvilket netop kan være tegn på, at de kreative erhverv begynder at vinde indpas i kommunen i denne periode.

Nedenstående figur illustrerer fordelingen af arbejdspladser inden for udvalgte brancher i henholdsvis hele landet, Ny Svendborg Kommune og Ny Sønderborg Kommune i 2006. Figuren viser, at der er markant forskel mellem Svendborg og Sønderborg i forhold til fremstilling. Svendborg udmærker sig ved en højere andel af beskæftigede inden for handel, undervisning og sociale institutioner end landet som helhed og Sønderborg Kommune. Disse tre kategorier går ofte ind under de kreative erhverv set ud fra Floridas forståelse. Inden for foreninger og kultur har Svendborg en andel af beskæftigede der svarer til landet som helhed. Idet figuren bygger på data fra Danmarks Statistik, er det imidlertid kun de professionelt ansatte inden for dette område, som er angivet her. Tabellen siger derfor ikke noget om andelen af frivillige inden for dette område.

Kilde: Danmarks Statistik – Statistikbanken.dk, 30.09.07, *Beskæftigede efter tid, branche og område*

5.2.2 Den kreative klasse i Svendborg

I 2005 blev på Handelshøjskolen i København (CBS) udarbejdet rapporten: ”*The Geography of the Danish Creative Class*”, der konkluderer, at Svendborg byregion, set i forhold til byens størrelse, på listen over danske byer med den procentvise største andel af beboere tilhørende den kreative klasse er nummer 4 efter København, Århus og Sønder-

borg (Lorenzen et al. 2005: 28). Rapporten viser, at 26,74% af befolkningen i Svendborg i 2002 tilhørte den kreative klasse (Lorenzen et al. 2007: 25).

Rapporten har vakt interesse i Svendborg, der i flere af kommunens planer nævner eksistensen af den kreative klasse i byen – og gør opmærksom på det potentiale der ligger heri. Formålet med dette speciale er ikke at undersøge, hvorvidt konklusionerne i CBS-rapporterne er korrekte. Det væsentlige er, at analysernes resultater er accepteret af Svendborg Kommune og dermed påvirker Svendborgs syn på sig selv og de strategier, der er at finde inden for diskursordenen.

Tankefuld

Byudviklingsområdet Tankefuld ligger vest for Svendborg by, og er et af kommunens store satsningsområder. Tankefuld, der er opkaldt på baggrund af et gammelt stednavn i området, skal være en 'landskabsby', hvor: "...*man kan bo, arbejde og leve med nærhed til naturen og landskabet*".³⁰ Der skal skabes plads til kreative erhverv i området, men da kultur ellers ikke spiller en aktiv rolle i forbindelse med planlægningen, inddrages Tankefuld ikke yderligere i dette speciale.

5.3 Strategier i spil i Svendborg – Skitsering af den aktuelle debat

I det følgende skitseres aktuelle forslag til strategier i Svendborg, hvori 'kultur' indgår.

11CityDesign

Som indspil til den nye planstrategi, der skal udarbejdes i Svendborg inden for første halvår af valgperioden, besluttede Byrådet den 26. marts 2007, at konsulentfirmaet 11CityDesign skulle udarbejde et oplæg til tværgående temaer og en skærpet vision som udgangspunkt for en ny planstrategi³¹. 11CityDesign arbejder med Steffen Gulmann i spidsen ud fra en branding-tilgang til byudvikling. På baggrund af analyse af eksisterende rapporter, observationer og interviews med 25 borgere, præsenterede 11CityDesign ved et borgermøde den 28.08.07 to temaer, som Svendborg ifølge dem skal vælge mellem: 'Svendborg sætter sejlene' og 'Svendborg rekreativ'.³²

³⁰ <http://www.svendborg.dk/tankefuld>, (12.10.07)

³¹

<http://www.svendborg.dk/Kommunal+service/Plan%c3%a6gning+og+udvikling/Udviklingsprojekter/Udvikling+af+Svendborg+Kommune/Baggrund+og+form%c3%a5l>, (27.09.07)

³²

<http://www.svendborg.dk/Kommunal+service/Plan%c3%a6gning+og+udvikling/Udviklingsprojekter/Udvikling+af+Svendborg+Kommune/Tids-+og+aktivitetsplan>, (27.09.07)

*Frederikssøen*³³

Udviklingselskabet Sydfyn A/S – kaldet Udsyn, overtog den 1. september 2007 bygningerne på Frederikssøen efter Vestas, mens Svendborg Kommune stadig er ejer af grunden. Den 31. august afholdt Udsyn borgermøde og koncert på øen, for at lægge op til debat omkring øens fremtid.³⁴ Der er mange ideer i spil, og 'kultur' indgår i en stor del af dem.

CittaSlow og kulinarisk Sydfyn

Svendborg ansøgte i maj 2007 om at blive Danmarks første CittaSlow-by. CittaSlow-bevægelsen startede som et italiensk projekt, men har nu bredt sig til det øvrige Europa. Bevægelsen lægger vægt på bæredygtigt bymiljø, kvalitet og byudvikling med eftertanke. CittaSlow-bevægelsens mantraer er "at skynde sig langsomt" og at skabe rammerne for det "gode liv". Hertil anvendes ny teknologi, men der tages afsæt i historie, tradition og kvalitet (Situationsanalyse: 23).

CittaSlow-tankegangen kan ses i tråd med Foreningen 'Kulinarisk Sydfyn', der siden 2003 årligt har arrangeret fødevaremarked på havnen i Svendborg.³⁵

Multiarena og idrætsstrategi

Der har i Svendborg været stor debat om, hvorvidt kommunen skal have en multiarena eller ej. Forslaget blev oprindeligt fremsat af den borgerlige fløj og blev hurtigt en debat mellem politiske partier. Første udkast til multihallen var forbundet med store udgifter for kommunen, idet hallen både skulle give mulighed for sportslige og kulturelle aktiviteter, og er nu blevet ændret til en billigere model, der i højere grad har fokus på idrætten³⁶, og ved Byrådsmøde den 25. juni 2007 blev det besluttet, at Svendborghallerne skal udbygges.³⁷

Beslutningen om udbygningen af Svendborghallerne kan ses i sammenhæng med idræt som satsningsområde. Svendborg har søgt og er blevet udnævnt som Team Danmark Kommune, og der er etableret et sportscollege – "Sport-Study-Sydfyn" – i byen.³⁸

³³ Se evt. kort på forsiden for en angivelse af Frederikssøens placering

³⁴ <http://www.frederikssøen.com/index.php?page=4>, (27.09.07)

³⁵ http://www.kulinarisksydfyn.dk/viewpage.php?page_id=9, (28.09.07)

³⁶ <http://web217.hosting.cohaesio.net/%C3%98konomiudvalget/06-02-2007%20Referat%20af%20Referat.aspx>, (06.10.07)

³⁷ <http://web217.hosting.cohaesio.net/Byr%C3%A5det/25-06-2007%20Referat%20af%20Referat.aspx>, (12.10.07)

³⁸ <http://www.teamdanmark.dk/CMS/cmsdoc.nsf/Content/tdwb6w6jz7>, (12.10.07)

FilmFyn

Svendborg Kommune indgår desuden i FilmFyn-samarbejdet, der er et projekt på Sydfyn, som skal tiltrække filmproduktioner til området. Projektet går ud på, at kommunen investerer i filmproduktioner, der samtidig forpligter sig til at omsætte for mindst 50% af beløbet.³⁹

³⁹ http://www.filmfyn.dk/readarticle.php?article_id=3, (12.10.07)

6. Analyse

Formålet med analysen er at skabe en klarhed over, hvilke kulturrationaler der er i spil i Svendborg, samt hvor mulige konflikter mellem rationaler og diskurser befinder sig.

Analysen er opdelt i tre dele:

Første analysedel har til henblik at afgrænse den diskursorden og de diskurser, der arbejdes med. Dette skal give et skelet for analysen.

I anden analysedel skitseres, hvilke strategier der er mest fremtrædende inden for hver af diskurserne. Ud fra disse strategier fremanalyseres, hvilke kulturrationaler strategierne kan ses som udtryk for.

I tredje analysedel defineres forskellige betydningsdannelser af flydende betegne i diskursordenen udledt på baggrund af de foregående analysedele for derigennem at definere, hvilke konflikter der findes mellem diskurserne. På baggrund af disse flydende betegne uddybes desuden forståelsen af diskursordenen, herunder hvilket hierarki der er mellem diskurserne inden for diskursordenen.

6.1 Analysedel 1 – Analytisk afgrænsning – Skelettet for analysen

I Svendborg Kommunes udarbejdede værdisæt for den nye kommune tilkendes 'Helhed i opgaveløsningen' som en af kommunens værdier, hvilket indebærer, at: *"Vi tænker og handler på tværs, og vi tager ansvaret for fælles opgaveløsninger"* (Svendborg Kommune – Grundlæggende værdier: 1).⁴⁰ Der er således et ønske om et samarbejde på tværs af sektorer i kommunen. Dette ønske om samarbejde på tværs af sektorer kommer ligeledes til udtryk i Kommuneplanen, hvor bypolitikken betegnes som indeholdende tre "strenger"; Kultur, Bosætning og Erhverv:

"Svendborg skal satse på flere »heste« samtidig: En 3-fløjet udviklingsstrategi med tyngden på erhvervsudvikling, bosætning og kultur skal »være på plads«, når byggeriet af motorvejen påbegyndes, eller når vejen begynder at få sine virkninger. Det afgørende er, at indsatsen indenfor de 3 områder – erhverv, bosætning og kultur – hænger sammen og understøtter hinanden" (Kommuneplan: 2.0.4).

⁴⁰ http://www.svendborg.dk/files/Kommunaldirektør/pdf-filer/Grundlaeggende_vaerdier.pdf, (21.09.07)

De tre politikområder i bypolitikken ses i specialet som tre forskellige diskurser; Den kulturpolitiske diskurs, Planlægningsdiskursen (bosætning)⁴¹ og Den erhvervspolitiske diskurs. Fælles for disse tre områder er, at de alle arbejder strategisk i forhold til Svendborgs udvikling, og at 'kultur' indgår i strategier inden for alle tre diskurser, hvorfor de kan placeres indenfor samme diskursorden – byudviklingsstrategier med kultur i Svendborg.

Kommunens sektorinddeling kan ses som en materiel og institutionel forankring af diskursordenen (Jørgensen og Phillips 1999: 147). Således er de tre diskurser funderet som tre adskilte afdelinger, der hver varetager forskellige ansvarsområder.⁴² Diskursordenen er fikseret i og med, at der ikke kæmpes om, hvorvidt en afdeling skal udføre sine pålagte opgaver eller ej. Den er dog ikke konstant, hvilket sammenlægningen af Kultur- og Planafdelinger til ét fælles direktørområde vidner om. Denne sammenlægning kan ses i tråd med den skitserede tendens i kapitel 3 til, at grænsen mellem kulturpolitik og planlægning blødes op. På trods af at områderne nu er lagt sammen i samme direktørområde, har de dog stadig hver deres arbejdsopgaver og ansvarsområder og kan derfor stadig afgrænses som to forskellige diskurser, om end med større indvirkning på hinanden end tidligere, idet de nu er pålagt at samarbejde i højere grad end hidtil:

”...vi har fået denne her nye sektor, der hedder Kultur og Planlægning, det er (...) et meget synligt udtryk for, at man også administrativt og politisk mener, at de ting skal være tæt sammen, ikke bare på papiret, og når man tænker det i Byrådssalen, men også når man i det daglige har den her samarbejdsflade” (BSM: 13).

Samtidig indikerer sammenlægningen af de to politikområder, at der i kommunen er et fokus på, at kultur og planlægning skal spille sammen i udarbejdelsen af fremtidige strategier for kommunen.

6.2 Analysedel 2 – Strategier og kulturrationaler inden for diskurserne

I denne analysedel præsenteres de forslag til strategier, der arbejdes med inden for diskurserne, hvorefter det ud fra Skot-Hansens rationalemodel udledes, hvilke kulturrationaler disse strategier og aktiviteter er udtryk for. Forslagene til strategier er ikke politisk vedtagne, hvorfor de ikke kan ses som kommunale strategier. De må i stedet ses som udtryk

⁴¹ 'Bosætning' forstås i denne sammenhæng som udtryk for Planafdelingens ansvarsområde og dermed denne diskurs.

⁴² Se bilag 4 for en oversigt over afdelingernes ansvarsområder.

for forståelser inden for diskurserne. Formålet med denne analysedel er at fremanalysere, hvilke begreber der er centrale inden for de enkelte diskurser – det vil sige nodalpunkter, som kan ses som flydende betegnelser inden for diskursordenen.

I analysen fastholdes den analytiske skelnen mellem diskurserne, der analyseres adskilt fra hinanden.

6.2.1 Den kulturpolitiske diskurs

Det er ifølge embedsmanden fra Kulturfædelingen nyt at tænke strategisk inden for det kulturpolitiske område, der tidligere primært havde til opgave at bevillige støttemidler:

”...tidligere var kultur- og fritidsområdet jo ren sagsbehandling, hvor man får nogle ansøgninger, og det skal du forholde dig til og bevillige nogle midler til. Eller du har nogle foreninger, og de skal have nogle tilskud efter folkeoplysningsloven. Og det var en Kultur- og Fritidsafdeling i gamle dage. Så hele udviklingsdelen, den har jo slet ikke været aktuel...” (BSM: 15).

Modsætningen til at arbejde strategisk ses her således som en bureaukratiseret ad hoc tilgang til kulturelle aktiviteter og støtte heraf.

Udarbejdelsen af en kulturplan, der har til formål at skabe en ”strategi for kulturudviklingen i Svendborg Kommune” (Kulturplan: 2), kan ses som et udtryk for, at man i den kulturpolitiske diskurs er begyndt at forholde sig mere strategisk til kulturen og at tænke langsigtet. En strategisk tilgang er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med en instrumentel kulturforståelse, idet der kan skelnes mellem en strategi *for* kultur og strategi *med* kultur. Strategien, der arbejder *med* kultur, anvender kultur som et middel til opnåelse af andre mål, hvorimod strategien, der planlægger *for* kulturen, har kulturen selv som mål. Begge former for strategier kommer, som denne analysedel vil vise, til udtryk inden for den kulturpolitiske diskurs.

Kulturforståelse

Formålet med Kulturplanen er umiddelbart at udarbejde en strategi *for* kulturen (Kulturplan: 2), hvilket kan ses som et eksempel på det, Skot-Hansen betegner som: ”snæver” kulturpolitisk planlægning. Kulturplanen inddrager dog også områder uden for den kulturelle sektor, hvorfor kulturforståelsen inden for diskursen ikke er så snæver som den i Skot-Hansens model (Skot-Hansen 2007: 74).

I Kulturplanen defineres ’kultur’ som værende både: ’Kulturarv’, ’Kulturoplevelser’, i form af: ”...biblioteker, museer, kunst, musik, teater, dans o. lign.”, og som: ”...vores fælles værdier, normer og vaner”. Og Svendborg er ifølge Kulturplanen rig på kultur:

”Det gælder både den kultur vi har arvet, den kultur vi oplever, og den kultur vi selv skaber og udvikler os ved” (Kulturplan: 3).

Embedsmanden fra Kultur- og Fritidsafdelingen kommer i sin beskrivelse af kultur i Svendborg desuden omkring ’forsamlingshuse’ og ’børnekultur’ (BSM: 2) samt ’idræt’ (BSM: 3) og ’film’ (BSM: 4). Herigennem artikuleres nodalpunktet ’kultur’ i en ækvivalenskæde med: ’Biblioteker’, ’Museer’, ’Kunst’, ’Musik’, ’Teater’, ’Dans’, ’Film’, ’Idræt’, ’Forsamlingshuse’, ’Børnekultur’, ’Kulturarv’, ’Værdier’ ’Normer’ og ’Vaner’.

Dermed gives udtryk for en dobbeltsidet kulturforståelse, hvor den ene side er en forståelse af kultur som konkrete aktiviteter og tilbud, og den anden side er en bredere forståelse af kulturbegrebet som identitet og værdier. Kulturforståelsen inde for den kulturpolitiske diskurs kan således ikke placeres indenfor enten ’kulturpolitisk planlægning’ eller ’cultural planning’, idet den indeholder træk fra begge retninger.⁴³

Ved udarbejdelsen af Kulturplanen ønskedes det desuden at: *”...inddrage aktiviteter uden for kulturpolitikens normale støtteområder”* (Kulturplan: 2). Et eksempel herpå er overvejelserne i planen omkring kulturelle erhverv, der bygger på en forståelse af, at: *”Kultur i bred forstand åbner mulighed for erhvervsmæssig aktivitet”* (Kulturplan: 14). Det skal i denne forbindelse nævnes, at der i udarbejdelsen af fokusområdet ’kulturelle erhverv’ i Kulturplanen indgik aktører fra erhvervsområdet i arbejdsgruppen, hvilket har haft en indflydelse på kulturrationalen bag disse overvejelser (BSM: 2). At der indgik personer fra andre områder i udarbejdelsen af planen er samtidig et tegn på, at kulturforståelsen i den kulturpolitiske diskurs ikke er ’snæver’, hvilket ligeledes kommer til udtryk i følgende citat: *”Vi kan nok ikke isoleret set snakke om kultur. Vi snakker idræt, erhvervs politik, sundhedspolitik, børne- og ungepolitik.”* (BSM: 15). Denne forståelse kan ses i tråd med et instrumentelt kulturrationale, idet der arbejdes ud fra en forståelse af, at kulturen har en betydning for andre af kommunens områder. Kulturforståelsen inden for den kulturpolitiske diskurs kan ses i tråd med Konrads begreb ’kulturpluralisme’, hvilket henviser til, at der i kulturforståelse i dag indgår elementer fra alle rationaler.⁴⁴

I det følgende skitseres de forslag til strategier, der på baggrund af det empiriske materiale forekommer som mest fremtrædende inden for den kulturpolitiske diskurs i Svendborg, og det fremanalyseres, hvilke kulturrationaler der kommer til udtryk gennem disse forslag til strategier.

⁴³ Se kapitel 3 s. 30 for en uddybning af forskellen mellem cultural planning og kulturpolitisk planlægning.

⁴⁴ Ingelise Konrads begreb ’Kulturpluralisme’ beskrives i kapitel 3, s. 30

Den ikke-instrumentelle strategi

Kulturvisionen for Svendborg, der opstilles i Kulturplanen, lyder således:

”Svendborg Kommune vil sikre en unik kulturudvikling i sammenhæng med områdets maritime særpræg, rige kulturarv og de kreative miljøer. Ved at tilstræbe de optimale rammer kan kulturens potentiale udvikles og anvendes til at skabe et spændende og udfordrende kulturliv som kendetegnes af mangfoldighed, kvalitet og fornyelse.” (Kulturplan: 13)⁴⁵

Her udgør ’kulturudvikling’ nodalpunktet, der artikuleres i forbindelse med ’spændende og udfordrende kulturliv’, ’rig kulturarv’ og ’kreative miljøer’. Det ’spændende og udfordrende kulturliv’ udgør ligeledes et centralt moment i diskursen – endnu et nodalpunkt – og gives mening ved en ækvivalering med momenterne ’mangfoldighed’, ’kvalitet’ og ’fornyelse’. Herved gives der udtryk for et kulturrationale i tråd med Dorte Skot-Hansens ”femte rationale”, der lægger vægt på, at kulturen er målet i sig selv; der er intet specifikt ”formål” – ud over kvaliteten og oplevelsen i sig selv. Kommunens kulturtilbud skal være mangfoldige, men stadig give mulighed for, at folk, der ikke ventede oplevelsen, udfordres: ”...vi skal udfordres på vore værdier, fundere over hvem vi er, og hvor vi kommer fra” (Kulturplan: 3). Idet kulturens formål her ses som at skulle udfordre og at få mennesker til at fundere over deres identitet, skal kulturen ikke fortælle folk, hvordan de skal agere, men derimod udfordre dem i deres vaner.

Disse påstande underbygges af, at Svendborgs Kulturafdeling ved udarbejdelsen af kommissoriet for Kulturplanen som nævnt tidligere lod sig inspirere af Skot-Hansens tanker om kulturens rolle.⁴⁶

Identitetsdannelse

Kulturen tillægges inden for den kulturpolitiske diskurs en særlig kvalitet i forbindelse med børn og unges identitetsdannelse:

”... børn skal møde kultur i deres dagligdag. Så der mener jeg også, at kultur har en anden berettigelse, end for eksempel idræt har, vi snakker jo også meget om sundhed og idræt, og det er også rigtig vigtigt i forhold til børn, man må bare ikke glemme kulturen og den rolle, kulturen har i forhold til børns identitetsdannelse” (BSM: 8f).

Her sættes nodalpunktet ’kultur’ i forbindelse med ’identitetsdannelse’, ’børn’ og ’dagligdag’, hvorved der gives udtryk for en forståelse af ’kultur’ som noget, der kan tilbyde no-

⁴⁵ <http://old.svendborg.dk/sw9285.asp>, (03.10.07)

⁴⁶ <http://old.svendborg.dk/sw11696.asp> - Kommissoriet for arbejdsgrupperne bag Svendborg Kommunes Kulturplan

get ekstra i kraft af, at det er kultur. Og altså ikke, fordi det bidrager til at tiltrække noget andet.

Netop Børne- og ungeområdet fremhæves som vigtigt at styrke, for at: "...tilstræbe at børn og unge udvikles alsidigt" og at: "...styrke børns og unges identitetsdannelse" (Kulturplan: 22), ligesom kulturen skal: "...danne og give en kulturel ballast og en kulturel identitet, altså jeg synes det er vigtigt, at vi satser på kultur for børn og unge" (BSM: 8). Her sættes 'danne' og 'kulturel ballast' i forbindelse med 'kultur for børn og unge'. Således er formålet med kultur for børn og unge ikke udelukkende underholdning.

Dette rationale er instrumentelt, idet kulturen skal bruges til at fremme noget; den er der ikke for sin egen skyld. Det er imidlertid ikke økonomisk vækst, der er i fokus i denne forbindelse, men derimod en identitetsdannelse gennem kendskab til kulturarv og at give mulighed for: "kulturel dannelse" (Kulturplan: 22). I forhold til Skot-Hansens rationalemodel kan rationalet derfor placeres inden for oplysnings-rationalet, idet der er fokus på at give kendskab til en særlig kulturel identitet, der skal danne børn og unge.

Svendborg – Musikkens by

Musikken artikuleres inden for den kulturpolitiske diskurs som et særligt satsningsområde for Svendborg: "Og så helt sådan på kulturområdet, så er vores satsning meget på musik lige i øjeblikket. Altså Svendborg som musikkens by" (BSM: 3). 'Svendborg som Musikkens by' nævnes ligeledes som et satsningsområde i Kulturplanen i og med at kommunen skal: "...etablere netværk mellem musikforeninger og -institutioner, der skal profilere Svendborg som 'musikkens by', inden for uddannelse og fritid" (Kulturplan: 20).

Denne satsning på musikområdet beskrives yderligere i det følgende:

"...det er en bevidst satsning på musikområdet (...) den skal jo netop dels understøtte det meget stærke musikliv, vi har i forvejen. At folk vælger at bosætte sig i Svendborg, fordi vi har et stærkt og dynamisk musikliv. (...) Og så er der så også omkring turisme. Svendborg og hele det sydfynske område er jo et turistområde, og varierede musiktilbud er jo også en forudsætning for, at vi kan have mange turister" (BSM: 3).

Ud fra ovenstående kan 'Musikliv' defineres som et nodalpunkt, idet en række momenter krystalliseres omkring det i en ækvivalenskæde med 'uddannelse', 'fritid', 'varierede musiktilbud', 'dynamisk', 'stærkt' og 'turisme'. Herudfra kan blandt andet udledes et instrumentelt kulturrationale med fokus på økonomisk vækst, idet der i argumentationen for strategien lægges vægt på, at satsningen skal profilere Svendborg og medføre øget bosætning og turisme til byen. Strategien er dog ikke udelukkende baseret på et økonomisk vækstrationale, idet satsningen ligeledes har til henblik at understøtte det 'stærke musik-

liv', der er i Svendborg. Der er altså også tale om en strategi *for* kulturen. At der i musikstrategien ikke er tale om en fokuseret satsning med henblik på økonomisk vækst ses gennem følgende citat, hvor nodalpunktet 'musik' endvidere ækvivaleres med 'alle genrer', 'mange muligheder', 'professionelt', 'amatør', 'Musikskole', 'garder', 'slagtøjsakademi' og 'højskoler', 'energi' 'lyst' og 'drive':

”Svendborgerne har et utroligt drive, når det kommer til musik. Musik i utrolig mange afskygninger, det er ikke bare inden for en genre, men alle genrer dyrkes aktivt, både på amatør og professionelt niveau, plus der er utroligt mange muligheder for uddannelse inden for musik. Musikskole, vi har nogle garder, vi har et slagtøjsakademi og højskoler og uddannelsesinstitutioner. 2 seminarier, som også har profiler omkring musik, så det er nok det, vi ser som en stor kulturel styrke og derfor også et område, vi kan satse på, brande os på” (BSM: 3).

Her lægges således vægt på, at musikkens styrke består i de mangfoldige muligheder, hvilket kan ses som et udtryk for et rationale, hvor kulturen ses som havende en værdi i sig selv, og ikke kun som middel til vækst. Dog beskrives tillige, at musikken er et område Svendborg kan 'brande sig på', hvilket er udtryk for en økonomisk tankegang, idet momentet 'branding' handler om at 'profilere' og 'markedsføre' en vare, – når en by brandes, betragtes byen altså som en vare (Skot-Hansen 2007: 43).

'Svendborg – Musikkens by' er et eksempel på en strategi, hvor flere rationaler kommer til udtryk.

Mangfoldigt kulturliv

'Musik' ses også som del af en bred vifte af kulturelle aktiviteter, som under overskriften 'Kulturelle vækstlag' i følgende citat fra Kulturplanen beskrives som det, der kan gøre Svendborg attraktiv for nytillflyttere og skabe omsætning og økonomisk vækst:

”Svendborg Kommune skaber plads og rum for en bred vifte af kulturelle aktiviteter inden for musik, teater, dans, gøgl, performance og kunst. Et højt kulturelt aktivitetsniveau er kendetegnende for Svendborg som attraktiv bosætningskommune. Investeringer i de kreative kræfter vil tillige skabe omsætning og arbejdspladser” (Kulturplan: 20).

På baggrund af denne delvision skal der satses og investeres i de 'kreative kræfter og miljøer' samt skabes: ”*rum og plads for en bred vifte af kulturarrangementer*” (Kulturplan: 20). I denne argumentation sættes 'Et højt kulturelt aktivitetsniveau' som nodalpunkt i forbindelse med 'musik', 'teater', 'dans', 'gøgl', 'performance' og 'kunst' og 'attraktiv bosætningskommune'. Overskriften 'Kulturelle vækstlag' ækvivaleres med 'Kreative kræfter og miljøer' som endvidere sættes i forbindelse med 'investering', 'omsætning' og

arbejdspladser'. Gennem disse ækvivalenskæder gives set ud fra Skot-Hansens rationale-model udtryk for et instrumentelt økonomisk kulturrationale, idet det kulturelle aktivitetsniveau og de kreative kræfter sættes i forbindelse med begreber, som investering og omsætning, der ofte benyttes inden for økonomiske diskurser.

I nedenstående citat sættes imidlertid et mindre økonomisk rationale i forbindelse med det mangfoldige kulturliv i Svendborg:

”...kultur kan få folk til at mødes. Fordi der er så stort et tilbud, er der noget for enhver smag. Og det kan jo også være med til at fastholde og få folk, borgerne, til at synes, at det er godt at bo i Svendborg, for lige meget om du er til idræt på amatørplan eller eliteplan, eller om du er til kultur, teater, musik, kunst (...) Jamen så er der et tilbud til dig. Det tror jeg også er med til at sige, at det er kultur i Svendborg, at man kan både være nydende og ydende på forskellige niveauer. Det er en styrke” (BSM: 7f).

Her kan 'kultur' 'få folk til at mødes', og sættes i forbindelse med 'stort kulturtilbud' og et 'godt sted at bo'. Her forekommer således i højere grad at være fokus på, at kulturen kan gøre Svendborg til et attraktivt sted at bo og skabe kontakter mellem borgerne – dette er altså også for de nuværende borgeres skyld og ikke primært for at tiltrække nye borgere. Dette kan ses i tråd med Skot-Hansens kulturforståelse, hvor kulturen netop kan skabe fællesskaber. Svendborgs styrke defineres som: ”*Det er bredden, og så de uddannelsesmiljøer, som vi også prøver at stimulere*” (BSM: 4). Det er altså ifølge embedsmanden i Kulturfædelingen vigtigt at satse på at bevare denne bredde i kulturlivet.

En satsning på det mangfoldige kulturliv er således forbundet med et tvetydigt kulturrationale, hvilket illustreres gennem det følgende citat, hvor 'det kulturelle vækstlag' både ækvivaleres med 'potentiale' og 'stor styrke', ligesom der lægges vægt på værdien, ved at vækstlaget er aktivt uden om kommunens interageren:

”At der er et vækstlag, der hedder kultur, som vil det her, næsten lige meget om kommunen gør noget eller ej, det synes jeg er en meget stor styrke for Svendborg, så derfor synes jeg også at det er det, vi skal satse på, fordi at det vil blive nemt at udvikle, eller det har et naturligt potentiale” (BSM: 6).

Her ses det kulturelle vækstlag således som et potentiale, som kommunen bør satse på, men samtidig gives udtryk for en forståelse af, at vækstlaget har en værdi i kraft af sit autonome engagement. Det skal derfor ikke udelukkende indgå i en strategi på kommunens præmisser.

Events

Det 'mangfoldige kulturliv' defineres i Kulturplanen endvidere som grundlaget for en: "identitetsskabende eventkultur":

"Svendborg Kommunes unikke fortrin med en smuk natur, et maritimt miljø, et mangfoldigt kulturliv og en rig kulturarv udnyttes som ramme for en identitetsskabende eventkultur. Kommunens engagement i det store kreative potentiale, som Sydfyn rummer, bidrager til den fortsatte forankring og udvikling af kulturevents med højt kvalitets- og kunstnerisk ambitionsniveau. Dette skaber positiv opmærksomhed udenfor kommunegrænsen samt øger beskæftigelsen og omsætningen" (Kulturplan: 16).

Elementet 'Events' artikuleres her i to ækvivalenskæder og tillægges dermed to betydninger. I den ene kæde ækvivaleres 'events' med det 'mangfoldige kulturliv', 'rig kulturarv' og 'identitetsskabende', hvorigennem et kulturrationale med fokus på kulturens kvalitet i sig selv kommer til udtryk. I den anden ækvivalenskæde forbindes 'Events' med momenterne: 'Positiv opmærksomhed', 'beskæftigelse', 'omsætning' og 'kreative potentiale', hvilket giver en 'event' en betydning som instrument til skabelse af vækst i form af beskæftigelse og omsætning. Eventstrategien kan altså herigennem ses som indeholdende et kulturrationale, der kan placeres inden for Økonomisk udvikling i Skot-Hansens rationalemodel.

Opsamling

Herunder opsummeres de udpegede nodalpunkter og ækvivalenskæder i den kulturpolitiske diskurs. Nodalpunktet i hver ækvivalenskæde er markeret med fed.

'Kultur', 'biblioteker', 'museer', 'kunst', 'musik', 'teater', 'dans', 'film', 'idræt', 'forsamlingshuse', 'børnekultur', 'kulturarv', 'værdier', 'normer' og 'vaner'

'Kulturudvikling', 'spændende og udfordrende kulturliv', 'rig kulturarv', 'kreative miljøer'

'Spændende og udfordrende kulturliv', 'mangfoldighed', 'kvalitet' og 'fornyelse'

'Kultur', 'identitetsdannelse', 'børn' og 'dagligdag'

'Kultur for børn og unge', at 'danne' og 'kulturel ballast'

'Musikliv', 'uddannelse', 'fritid', 'varierede musiktilbud', 'dynamisk', 'stærkt' og 'turisme'

'Musik', 'alle genrer', 'mange muligheder', 'professionelt', 'amatør', 'Musikskole', 'garder', 'slagtøjsakademi' og 'højskoler', 'energi', 'lyst' og 'drive'

'Et højt kulturelt aktivitetsniveau', 'musik', 'teater', 'dans', 'gøgl', 'performance', 'kunst' og 'attraktiv bosætningskommune'

'Kulturelle vækstlag', 'kreative kræfter og miljøer'

'Kreative kræfter og miljøer', 'investering', 'omsætning' og arbejdspladser'

'Kultur', 'få folk til at mødes', 'stort kulturtilbud', 'uddannelse', 'et godt sted at bo' og 'bredden'

'Events', 'mangfoldige kulturliv', 'rig kulturarv' og 'identitetsskabende'

'Events', 'positiv opmærksomhed', 'beskæftigelse', 'omsætning' og 'kreative potentiale'

På baggrund af disse ækvivalens kæder blev kulturelle rationaler inden for diskursen fremanalyseret: Her findes både et ikke-instrumentelt kulturelle rationale – det femte rationale – og instrumentelle rationaler. De instrumentelle kulturelle rationaler inden for diskursen er ikke entydige; her er både et rationale, hvor målet er dannelse af børn og unge, – altså et oplysningsrationale set ud fra Skot-Hansens rationalemodel, samt et instrumentelt rationale, hvor målet er økonomisk vækst.

Denne forskel mellem rationaler viser, at 'kultur' som element inden for den kulturpolitiske diskurs er i forandring fra at have en særlig kvalitet i sig selv i forbindelse med fællesskabsdannelse til også at skulle medvirke til opfyldelsen af et økonomisk mål. Følgende citat illustrerer netop det "nye" i fokuset på vækst: *"...det nye er jo, at der også er vækst, økonomi og oplevelsesøkonomi forbundet med kultur, og så er kulturen jo også det her, der binder folk sammen"* (BSM: 8).

6.2.2 Den planlægningsmæssige diskurs

I planlægningsdiskursen gives som i den kulturpolitiske diskurs udtryk for en bred forståelse af 'kultur' som både konkrete aktiviteter: *"...finkultur og folkelig kultur og kulturelle arrangementer"* (KJ: 1), der sættes i forbindelse med huse til kulturen og pladser, hvor kulturen kan udfolde sig, og som en form for "dagligliv", der må tages højde for i en planlægningskontekst: *"Der ligger også en kulturdiskussion om, hvad det er for en type dagligliv, vi lever"* (KJ: 8). Også i Kommuneplanen kommer forståelsen af kulturbegrebet til udtryk som havende flere dimensioner end det rent aktivitetsmæssige: *"Kulturen er et aspekt af samfundets aktiviteter – et sæt af værdier og normer"* (Kommuneplan: 3.4.1). 'Kultur' sættes derved både i forbindelse med 'værdier', 'normer' og 'dagligliv' samt med 'kulturelle arrangementer', hvilket indebærer kulturhuse og andre rum til kulturelle

aktiviteter: ”...kultur som noget meget konkret i forhold til kulturens huse og pladser og aktiviteter” (KJ: 7).

Havnens udvikling

Udgangspunktet for projektet omkring havnens udvikling er en forståelse af, at der er potentialer i det fysiske byrum og behov for øget plads til kulturelle aktiviteter i tilknytning til bymidten:

”...byens rum i fremtiden ville være Havnens rum, det er der, der virkelig er nogle potentialer, og det er der, man kunne løfte nogle af de mange events og det daglige kulturforbrug i bymidten, det skulle rykke derned imod, fordi vi simpelthen mangler plads oppe i bymidten og mangler egnede steder til det.” (KJ: 2).

I dette citat ækvivaleres ’Havnens rum’ med ’byens rum’ og ’potentialer’. I og med at ’bymidten’ ækvivaleres med ’manglende plads og egnede steder’, betegnes ’Havnens rum’ som det modsatte, nemlig; ’plads’ og ’egnede steder’ til ’events’ og ’dagligt kulturforbrug’. Samtidig ækvivaleres nodalpunktet ’bymidten’ i følgende citat med momenterne ’unik’, ’gammelt’ og ’originalt’ ’udtryk’: ”Svendborg Bymidte er unik for sit gamle og originale udtryk” (Situationsanalyse: 22).

Der arbejdes i Havneplanlægningen med tanken om et kombineret Kulturhus/DGI-hus/bibliotek på havnen i et sammenvævet bygningskompleks med DGI som bevægelsesdelen og et bibliotek/kulturhus i den anden ende (KJ: 3). Hovedideen i huset er, at der skal være fællesarealer, som kan benyttes til både idræts- og kulturarrangementer og af biblioteket. Baggrunden for huset er primært, at der er et kundegrundlag i bymidten, og at der kan skabes liv gennem etablering af det kombinerede idræts/kulturhus (KJ: 3).

På Svendborg Kommunes hjemmeside beskrives anvendelsen af en fremtidig pladsdannelse på havnen således: ”Her kan der spilles teater, holdes torvedag og være gadecirkus. Men der kan også bare være en masse mennesker, der spiser is og nyder livet”.⁴⁷ Formålet med at give rum til disse aktiviteter kan sættes i forbindelse med det første tema i følgende angivelse af, hvad der skal lægges vægt på i forbindelse med kulturudviklingen på havnen:

”Når der arbejdes videre med kulturudviklingen skal der holdes fast i nogle centrale temaer: 1) Fasthold livet på havnen 2) Styrk forbindelsen bymidte - havn 3) Udvik-

⁴⁷ <http://www.fremtidenshavn.dk/index.php?ID=12&lang=da>, (24.09.07)

ling for borgerne først og fremmest (turismen i anden række) 4) Byg videre på Svendborgs image”.⁴⁸

Her sættes elementet ’kulturudvikling’ i forbindelse med momenterne ’liv’, ’forbindelse bymidte-havn’, ’borgerne’ og ’image’, hvorved forskellige kulturrationaler kommer til udtryk. Den primære målgruppe for kulturudviklingen er borgerne, hvorfor formålet ikke direkte er at skabe vækst i form af øget tilflytning eller turisme, - dog ønskes det at bygge videre på Svendborg image, hvilket kan ses i forbindelse med et vækstorienteret kulturrationale. Det primære formål med kulturudviklingen er her at skabe liv, og der ses en klar sammenhæng mellem momenterne ’kultur’ og ’liv’, hvilket underbygges af følgende udsagn: ”...for mig er byliv og kulturliv nærmest synonyme” (KJ: 3). Denne sammenhæng uddybes nedenfor.

Byliv og kulturliv/ Hvorfor liv?

Byliv kan defineres som et nodalpunkt inden for planlægningsdiskursen, idet momentet adskillige gange fremtræder som et væsentligt formål inden for diskursen. Grunden til at der skal skabes dette liv er:

”...potentialet der er i liv. Det, som trækker folk til, er jo typisk andre folk. Det er det, der er interessant at se på, det er derfor, man går en tur igennem Nyhavn, fordi der er en million mennesker at se på. Og det er et enormt vigtigt formål” (KJ: 3).

Omkring ’Byliv’ som nodalpunkt krystalliseres momenterne: ’mennesker’, ’kulturliv’ og ’potentiale’. Kulturen bliver her således et instrument til skabelse af liv, der derimod ikke nødvendigvis har et specifikt formål ud over at gøre byen mere underholdende at færdes i for borgerne. Kulturrationalet kan i denne forbindelse derfor placeres under underholdningsrationalet i Skot-Hansens model. Men bylivet og kulturlivet kan gennem sin evne til at tiltrække mennesker også ses som et instrument til at skabe vækst.

Embedsmanden lægger desuden vægt på, at: ”...kulturfunktioner er byfunktioner” (KJ: 3) og derfor må placeres centralt i byen, og fortsætter med en beskrivelse af, at det er:

”...vigtigt i en by af denne her størrelse, at man er meget bevidst om byarealerne, og hvor tyngden ligger i byen og bymidten, fordi det er ikke New York, altså man har ikke så stor en koncentration af mennesker, så hvis ikke man arbejder meget bevidst med det, så kan det godt blive mennesketomt” (KJ: 4).

⁴⁸ http://www.fremtidenshavn.dk/index.php?ID=4&lang=da&&news_id=7, (24.09.07)

Herigennem gives udtryk for en funktionel tankegang, hvilket yderligere understreges af, at man har fået udarbejdet en ”Kulturel Markedsundersøgelse” hos et konsulentfirma, for derigennem at kunne:

”...belyse det aktuelle udbud og efterspørgslen på kulturområdet samt vurdere det potentielle markedsunderlag, for derved at bidrage til et kvalificeret beslutningsgrundlag vedrørende den kulturelle og rekreative udbygning på havnen” (Kulturel markedsundersøgelse 2007: 2).

Dette viser en forståelse af, at kulturelle funktioner må placeres der, hvor der er et grundlag i forvejen: ”Svendborgs primære kulturliv skal fortsat være centreret omkring bykerne og dermed nyde godt af dynamikken i midtbyen” (Arkitektkonkurrenceprogram: 23).

CittaSlow / bevarende udvikling

Dermed lægges op til en idé om en ’Bevarende udvikling’, hvilken ligeledes gør sig gældende i forbindelse med havnens miljø:

”Ideen bag bevarende byudvikling kan være et satsningsområde, som skal trække bosætning og erhvervsudvikling med sig” (...) ”En måde at føre en strategi for bevarende udvikling er gennem CittaSlow-tankegangen (...) Bæredygtighed og kvalitet er ligeledes vigtige parametre i byudviklingen” (Situationsanalyse: 22).

Her sættes nodalpunktet ’bevarende byudvikling’ i forbindelse med ’bosætning’ og ’erhvervsudvikling’, ’CittaSlow-tankegangen’, ’bæredygtighed’, ’kvalitet’. Det understreges i følgende citat samtidig, at det er nødvendigt at: ’skynde sig langsomt’ for at sikre byens særlige kvaliteter:

”...man skal skynde sig lidt langsomt, fordi det er nogle helt unikke værdier, vi har både bymilmæssigt og landskabeligt og kulturelt, så man skal tage sig af at bevare dem og udvikle dem i stedets ånd, og det spiller jo typisk dårligt sammen med en developer-tankegang, der skal helst være rimelig hurtig omsætning. Men det passer måske meget godt til Citta Slow-tankegangen – at man skal tænke sig ordentligt om, fordi der er nogle særlige kvaliteter” (KJ: 13).

Her udgør ’Særlige kvaliteter’ nodalpunktet, der artikuleres i en ækvivalenskæde med momenterne ’unikke værdier’, ’bymilmæssigt’, ’landskabeligt’, ’kulturelt’. Svendborg ses i denne forbindelse som havende nogle særlige kvaliteter, der er nødvendige at værne om. Således skal vækst ikke søges for enhver pris ifølge denne diskurs, hvis det går ud over byrummets unikke kvaliteter. Imidlertid beskrives det, at en bevarende udvikling også kan medvirke til at skabe vækst, hvorved et modsætningsforhold antydes.

Tiltrækning af kreative erhverv og kræfter

”...Svendborg har en styrkeposition i forhold til at kunne udvikle sig som et vækstområde gennem tiltrækningen af den kreative klasse” (Kommuneplan: 3.3.6).

Her ækvivaleres ’vækstområde’ med den ’kreative klasse’, der samtidig defineres som en styrkeposition – det er altså attraktivt at tiltrække den kreative klasse.

Nodalpunkterne et ’godt bymiljø’ og ’attraktive lokalområder’ er centrale i forbindelse med tiltrækning af de ’kreative kræfter’:

”Et godt bymiljø og attraktive lokalområder har stor betydning for en kommunes evne til at tiltrække arbejdskraft og dermed for kommunens vækstpotentiale. Det er derfor vigtigt, at der er en god blanding af boliger, virksomheder, forretninger, fællesanlæg og rigeligt af kulturelle tilbud. (...) det har stor betydning for, hvorvidt en by eller en kommune er i stand til at tiltrække de kreative kræfter” (Situationsanalyse: 22).

Her sættes et ’godt bymiljø’ og ’attraktive lokalområder’ i forbindelse med ’tiltrækning af arbejdskraft’ og ’vækstpotentiale’ samt med en ’god blanding’ af: ’boliger’, ’virksomheder’, ’forretninger’, ’fællesanlæg’ samt ’rigeligt med kulturelle tilbud’. Denne sammensætning skal føre til ’tiltrækning af arbejdskraft’ og ’kreative kræfter’, der, som citatet omkring den kreative klasse viser, sættes i forbindelse med et ’vækstområde’. Således gives her udtryk for et instrumentelt økonomisk kulturrationale.

Subkulturer

Ved siden af et ønske om at tiltrække kreative erhverv og aktører fra den kreative klasse gives inden for plandiskursen udtryk for et ønske om at inkludere flere grupper, som ikke umiddelbart vil betyde økonomisk vækst:

”...for eksempel de ungdomsgrupper, som ikke er med i nogen foreninger (...), de har jo ikke nogen kanaler, og de kommer jo ikke til sådan et Steffen Gulmann-møde og har ikke tradition for at blande sig i sådan noget, hvor man bestemmer sig for, hvordan noget skal være i fremtiden. Så det synes jeg kunne være utroligt spændende, hvis vi kunne arbejde noget mere med at få fat i sådan nogle grupper” (KJ: 11).

I denne forbindelse gives ud fra Skot-Hansens rationalemodel udtryk for et empowerment-rationale, hvor formålet er at give marginaliserede grupper en stemme. Dog er det ikke det eneste rationale, der fremtræder ved fokuset på subkulturer, idet der samtidig gives udtryk for, at byens subkulturer i sig selv kan bidrage med noget positivt for byen:

”...jeg tror faktisk, de [subkulturerne] er med til at give Svendborg det der billede af at være noget anderledes. De er en del af det der kreative miljø, altså meget bredt for-

stået. Det at der er nogen, som tør at være anderledes, og som ikke bare er noget gennem en eller anden forening, de melder sig ind i, men også er aktive lidt på trods af de muligheder, de har. Det er med til helhedsbilledet af Svendborg som en anderledes by, så på den måde tror jeg, de er utroligt vigtige” (KJ: 12).

Der kan herigennem udledes en instrumentel forståelse gennem fokuset på subkulturerne i Svendborg, idet en styrkelse af subkulturerne kan bidrage til Svendborgs profil som en ’anderledes by’, hvilken netop kan være del af en markedsføringsstrategi, der skal tiltrække øget bosætning – og dermed vækst.

Sammenfattende om planlægningsdiskursen

I ovenstående analysedel er blevet præsenteret følgende nodalpunkter og ækvivalenskæder

’**Kultur**’, ’værdier’, ’normer’ og ’dagligliv’, ’kulturelle arrangementer’, ’kulturhuse’, ’rum til kulturelle aktiviteter’, ’liv’

’**Havnens rum**’, ’byens rum’, ’potentialer’, ’plads’ og ’egnede steder’ til ’events’ og ’dagligt kulturforbrug’

’**Bymidten**’, ’manglende plads og egnede steder’

’**Kulturudvikling**’, ’liv’, ’forbindelse bymidte-havn’, ’borgerne’ og ’image’

’**Byliv**’, ’mennesker’, ’kulturliv’ og ’potentiale’

’**Vækstområde**’, ’kreativ klasse’, ’styrkeposition’

’**Godt bymiljø**’, ’attraktive lokalområder’, ’tiltrækning af arbejdskraft’, ’vækstpotentiale’, ’god blanding’ af: ’boliger’, ’virksomheder’, ’forretninger’, ’fællesanlæg’, ’rigeligt med kulturelle tilbud’, ’tiltrækning af arbejdskraft’ og ’kreative kræfter’

’**bevarende byudvikling**’, ’CittaSlow-tankegangen’, ’bæredygtighed’ og ’kvalitet’

Ud fra disse ækvivalenskæder er udledt forskellige instrumentelle kulturrationaler, der som mål både har underholdning, empowerment og vækst i form af øget bosætning og erhvervstiltrækning. Således findes ikke et entydigt kulturrationale inden for plandiskursen.

6.2.3 Den erhvervspolitiske diskurs

I den erhvervspolitiske diskurs sættes ’Kultur’ i forbindelse med ’events’, ’festivaler’, ’liv’, ’at fastholde og tiltrække iværksættere’, ’vækst’ og ’udvikling’ (Erhvervsstrategi: 3). Herigennem gives udtryk for en kulturforståelse, hvor kulturen indgår som understøttende element til opnåelse af andre mål.

Det kreative Svendborg

Der er udarbejdet en skitse til en erhvervsstrategi inden for den erhvervspolitiske diskurs, som ved Byrådsmødet den 25. juni 2007 blev vedtaget som oplæg til den videre erhvervsstrategi⁴⁹. I erhvervsstrategien lægges vægt på, at Svendborg må satse på de kreative erhverv og den kreative klasse på baggrund af en forståelse af, at kommunens erhvervsindsats må prioriteres, for at kunne skabe synlige og mærkbare resultater (Erhvervsstrategi: 3). Denne forståelse er blandt andet baseret på analyser udarbejdet på CBS, der som tidligere nævnt har vist, at der i Svendborg er en høj andel af personer tilhørende den kreative klasse. Dette defineres som et stort potentiale for Svendborg – og derfor som det, byen må satse på (Erhvervsstrategi: 3; SSS: 2).

Fremtidsvisionen i skitsen til en erhvervsstrategi betegnes 'Det kreative Svendborg' og beskrives således:

"Svendborg er lidt til en side. Derfor vil flere og flere gerne bo i området, og derfor etablerer små og store kreative virksomheder sig i og omkring Svendborg. Produkter og services fra Svendborg er kendt for den skæve vinkel – de originale idéer og den særlige inspiration fra mennesker og omgivelser på Sydfyn. Svendborg er et varemærke for kreativitet" (Erhvervsstrategi: 3).

'Det kreative Svendborg' kan ud fra ovenstående defineres som et nodalpunkt, hvor omkring momenterne; 'kreative virksomheder', 'originalitet', 'skæv vinkel' og 'bosætning' krystalliseres.

I erhvervsstrategien begrundes valget af denne vision blandt andet med, at der: "...knytter sig stor værditilvækst til de kreative/innovative erhverv - der genereres vækst og udvikling i tilhørende erhverv", og at der er: "...en høj grad af iværksættere blandt repræsentanter fra den "kreative klasse" - og dermed i sig selv et potentiale for vækst og udvikling" (Erhvervsstrategi: 3).

Her artikuleres nodalpunktet 'kreative erhverv' i en ækvivalenskæde med 'værditilvækst', 'vækst' og 'udvikling', og nodalpunktet 'kreative klasse' i en ækvivalenskæde med 'iværksættere', 'potentiale', 'vækst' og 'udvikling'.

⁴⁹ <http://web217.hosting.cohaesio.net/Byr%C3%A5det/25-06-2007%20Referat%20af%20Referat.aspx>, (15.10.07)

Rationalet bag tiltrækningen af kreative erhverv og den kreative klasse er således forbundet med et ønske om vækst. Dette økonomiske rationale kommer klart til udtryk i følgende sætning: ”...derfor sagde vi til Byrådet, at vi tror, det er der, man kan få mest valuta for pengene, hvis man snakker erhvervsudvikling, det er at satse på dem [den kreative klasse]” (SSS: 2). Her sættes ’den kreative klasse’ i forbindelse med at få ’valuta for pengene’, hvilket må siges at være et økonomisk funderet belæg.

Satsningsområdet skal ikke kun gælde erhvervsområdet, idet byens øvrige strategier må medvirke til at understøtte den kreative retning. Kulturen sættes her i forbindelse med tiltrækning af den kreative klasse:

”...vi tænker, er der, ud over de der traditionelle erhvervsservicetilbud, så noget andet, kommunen kan, som gør, at folk der arbejder i de kreative erhverv føler, det er endnu mere attraktivt at slå sig ned her og blive her? Og der kommer sådan noget som kultur jo klart ind, ligesom der kommer folkeskoler og børnehaver og fysisk planlægning og sådan nogle ting ind” (SSS: 2)

Citatet viser, at ’tiltrækning af folk der arbejder i de kreative erhverv’ og ’attraktivt’ sættes i forbindelse med ’kulturtilbud’, ’skoler’, ’børnehaver’ og ’fysisk planlægning’. Erhvervet skal således være bestemmende for, hvilken retning byens øvrige tiltag skal gå i. Og tilbud, der ikke passer ind i strategien, må fravælges:

”...jeg antager, at der blandt de kreative folk eller erhverv er nogle særlige ønsker om noget form for kultur. Jeg tror for eksempel ikke, at de er særlig meget til folkedans for nu at karikere, men mere til lidt mere finkultur” (SSS: 2).

Herigennem etableres den følgende ækvivalenskæde: ’Kreative folk og erhverv’, særlige ’kulturønsker’, ’finkultur’, ’kultur’, ’særlige kulturtilbud’.

På baggrund af ovenstående gives udtryk for et instrumentelt kulturrationale, hvor kulturen ses som middel til skabelse af økonomisk vækst gennem tiltrækning af den kreative klasse til Svendborg.

Branding

Som nævnt understreges i visionen om det ’kreative Svendborg’, at Svendborg skal være et ’varemærke for kreativitet’ (Erhvervsstrategi: 3). Senere i erhvervsstrategien anvendes desuden momentet ’image-pleje’ (Erhvervsstrategi: 4).

Disse to momenter kan sættes i forbindelse med tanker bag en brandingstrategi, men begrebet 'branding' benyttes ikke. Erhvervsdirektøren mener tværtimod, at en brandingstrategi: "*...er gode penge efter dårlige projekter. (...) det fører ikke til noget. Altså jeg skifter jo ikke bank, fordi den danske bank har nogle smartere reklamer*" (SSS: 12).

Ikke desto mindre indeholder strategien elementer, der kan ses i tråd med en brandingstrategi, der har til formål at positionere byen og at give byen et image og symbolsk og økonomisk værdi (Mommaas 2002: 34).

Erhvervsdirektøren udtaler, på trods af sin negative tilkendegivelse omkring værdien af branding, at Svendborg skal satse på en specifik strategi, der skal sikre en 'rød tråd' og et 'entydigt billede' af, hvad Svendborg er (SSS: 7). Samtidig nævner han, at "*Svendborg og Sydbyn sætter nogle gode tanker i gang hos folk*" (SSS: 7), hvilket der kan bygges videre på i en strategi. Således arbejdes der med tanker om positionering af Svendborg inden for den erhvervspolitiske diskurs, om end begrebet 'branding' ikke anvendes direkte.

Fyrtårnsstrategi

Den samlede strategi, der skal give det 'entydige billede', som Svendborg skal kendes for, kan ifølge den erhvervspolitiske diskurs ses som et 'fyrtårn'. Svendborg mangler ifølge erhvervsdirektøren et fyrtårn, fordi byen nu: "*vil det hele*" (SSS: 7). I stedet skal søges det centrale og foretages en helhjertet satsning, så byen får noget der: "*virkelig brager igennem lydmuren*" (SSS: 8).

'Fyrtårn' ækvivaleres inden for den erhvervspolitiske diskurs med en 'entydig strategi', der 'brager igennem'. Fyrtårnet behøver således ikke være i form af en enkeltstående kulturinstitution eller eksempelvis en multiarena, der ellers har været et omdrejningspunkt i fyrtårnsdebatten i Svendborg.⁵⁰

Sammenfatning – den erhvervspolitiske diskurs

Nodalpunkter og ækvivalenskæder

'**Det kreative Svendborg**', 'kreative virksomheder', 'originalitet', 'skæv vinkel' og 'bosætning'

'**Kreative erhverv**', 'værditilvækst', 'vækst' og 'udvikling'

⁵⁰ Se evt. Kapitel 5 – *Introduktion til Svendborg* for en nærmere beskrivelse af debatten omkring en multiarena.

'**Kreative klasse**', 'iværksættere', 'potentiale', 'vækst', 'udvikling', 'valuta for pengene'
'**Attraktiv**', 'tiltrækning af folk der arbejder i de kreative erhverv', 'kulturtilbud', 'skoler', 'børnehaver' og 'fysisk planlægning'

'**Kreative folk og erhverv**', 'særlige kulturønsker', 'finkultur', 'kultur', 'særlige kulturtilbud'

'**Kultur**', 'events', 'festivaler', 'liv', 'at fastholde og tiltrække iværksættere', 'vækst' og 'udvikling'

'**Fyrtårn**', 'entydig strategi', 'brager igennem'

Inden for den erhvervspolitiske diskurs bliver 'kultur' gennem ækvivalenskæderne tilskrevet en betydning som middel til økonomisk vækst. Til forskel fra de foregående to diskurser eksisterer der således inden for den erhvervspolitiske diskurs et entydigt instrumentelt kulturrationale, hvor formålet er økonomisk vækst.

6.2.4 Opsamling på strategier og rationaler inden for diskurserne

Overordnet set ses en forskel i tilgangen til strategiarbejdet i de tre diskurser, idet de har forskellige udgangspunkter og forskellige fremtrædende kulturrationaler. Den *kulturpolitiske diskurs* ser, på trods af et større fokus på strategi- og væksttankegang, stadig kulturen som det centrale i sit arbejdsområde, hvilket kommer til udtryk ved en hovedvægt på rationaler, der lægger vægt på kulturen som spillende en særlig rolle for eksempelvis identitetsdannelse. Kulturen er derfor startstedet for de strategier, der italesættes inden for diskursen. Der sættes ikke spørgsmålstejn ved, hvorvidt kulturen skal støttes, spørgsmålet er i denne forbindelse nærmere, hvad den har en indvirkning på.

Til forskel herfra tager *planlægningsdiskursen* sit udgangspunkt i de fysiske rum, der er tilgængelige for omdannelse, og tager stilling til, hvordan den bedste omdannelse kan foregå. Først her kommer kulturen ind i billedet, idet den i stigende grad får en betydning i forbindelse med byomdannelse. Der er ikke et entydigt kulturrationale inden for diskursen, og kulturen ses ligeledes i en bred betydning. Således er arkitektur – der skal bevares grundet unikke kvaliteter – også en del af kulturen. Der tages primært udgangspunkt i de potentialer, der ses i byrum, og derpå tages stilling til, hvordan kulturen skal indgå her.

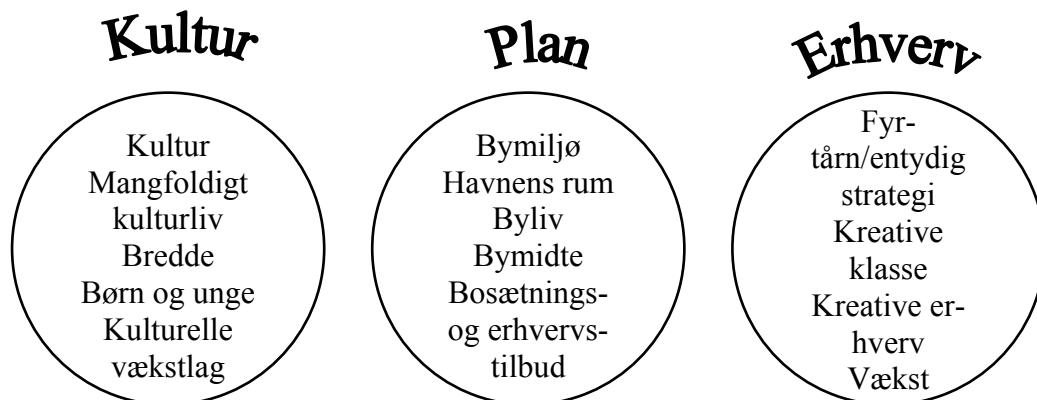
I den *erhvervspolitiske diskurs* er udgangspunktet ikke overraskende byens erhvervsudvikling. Idet den kreative klasse her er defineret som Svendborgs stærkeste kort, tilrette-

lægges den videre strategi til fordel for denne gruppe. Også byens kulturliv må derfor målrettes den kreative klasses interesser.

6.3 Delanalyse 3 – flydende betegnere og konflikter i diskursordenen

I denne analysedel lægges fokus på spillet mellem diskurserne inden for den afgrænsede diskursorden. Dette sker gennem indholdsudfyldning af udvalgte flydende betegnere i diskursordenen. Det skal i denne forbindelse understreges, at de udvalgte flydende betegnere ikke skal ses som de eneste områder, hvor de tre diskurser kan være uenige. De flydende betegnere er udvalgt med udgangspunkt i problemstillingen omkring kultur og byudvikling og skønnes mest betydningsfulde for diskursordenen i denne sammenhæng. Indholdsudfyldningen af de flydende betegnere i diskursordenen har til henblik at belyse konflikterne mellem diskurserne samt det interne hierarki i diskursordenen.

I følgende model er opstillet de nodalpunkter inden for hver af diskurserne, der skønnes mest væsentlige for diskursordenen, idet de indgår som elementer i de øvrige diskurser.⁵¹ Idet betydningen således ikke ligger fast i diskursordenen, kan elementerne betegnes som 'flydende betegnere' i diskursordenen omkring byudvikling.

Ud fra sammensætningen af nodalpunkter og ækvivalenskæderne omkring disse inden for hver af diskurserne, tegner sig et billede af forskellene mellem diskurserne. På baggrund af diskursanalysen skønnes det, at mulige konflikter mellem diskurserne kan findes i de respektive forståelser af tilgangen til og forståelsen af strategier med kultur. De flydende

⁵¹ Se analysedel 2 – s. 66f; 72 og 75f for en uddybning af hvilke nodalpunkter der er udvalgt under hver diskurs.

betegnere; kultur, bymiljø og fyrtårn udvælges til en indholdsudfyldning i det følgende, idet disse flydende betegnere skønnes mest betydningsfulde for diskursordenen. En indholdsudfyldning af den flydende betegnelse 'kultur' vil kaste lys over konflikter mellem kulturforståelser, indholdsudfyldningen af 'bymiljø' vil kaste lys over mulige konflikter omkring det 'gode Svendborg', der stiles efter gennem strategierne. Den flydende betegnelse 'fyrtårn' ses som indikator for strategitilgangen i diskurserne, hvorfor en indholdsudfyldning af denne vil kaste lys over konflikter i denne forbindelse.

6.3.1 Kultur – hvilke kulturtilbud skal støttes?

'Kultur' som flydende betegnelse tillægges blandt andet mening gennem de kulturrationaler, der er fremanalyseret i analysen, idet der i rationalet findes en forståelse af, hvad kultur er, skal og kan – og hvorfor den skal støttes. Forståelsen af, hvad kultur er, hænger altså sammen med, hvordan den skal bruges.

Inden for den erhvervspolitiske diskurs tillægges 'kultur' som flydende betegnelse blandt andet betydning gennem en ækvivalering med 'vækst': "...jeg synes, den [kulturen] skal skabe noget vækst i ordets bredeste forstand..." (SSS: 8). Denne forståelse eksisterer også inden for de andre diskurser, men det er ikke det eneste formål, 'kultur' gives, hvis kultur da i det hele taget skal have et formål. Særligt inden for den kulturpolitiske diskurs tillægges 'kultur' ikke nødvendigvis et 'formål'. 'Kultur i Svendborg' artikuleres i denne diskurs i forbindelse med et 'mangfoldigt kulturliv', hvor styrken netop er 'bredden'. Et fokus på bredden indebærer samtidig, at der skal være plads til smalle kulturtilbud, så alle interesser imødekommes (BSM: 13). Der behøver således ikke at være en profit ved kulturtilbuddene, ligesom kommunen ikke nødvendigvis skal styre kulturlivet:

"...vi skal blive ved med at støtte den her mangfoldighed, vi har. Og også meget omkring de rammer, vi laver for kulturlivet. For det er jo i virkeligheden det, vi som kommune skal. Det er jo ikke at finde på og opfinde, det skal folk nok gøre selv (...). Men det er jo os, der skal lave rammerne for det, og det er selvfølgelig også os, der skal have nogle økonomiske bevillinger til at hjælpe med at løfte det" (BSM: 6)

Til forskel herfra lægges der i forbindelse med 'kultur', og hvad der skal støttes, inden for den erhvervspolitiske diskurs vægt på, at der er en økonomisk begrænsning i forhold til, hvad kommunen kan støtte af kulturaktiviteter, og at det derfor er nødvendigt at prioritere det, der kan give 'mest valuta for pengene' i forhold til tiltrækning af den kreative klasse:

"...Svendborg har jo ikke alverdens penge, og hvis de vælger at sige, at vi vil støtte Peder Mostgarden, den lokale bygarde, så kan man sige, at det er måske ikke lige den

kultur, som de her kreative folk står i kø for at se, de vil måske noget hellere, kan man omdisponere?” (SSS: 5).

Her ses altså en diskursiv konflikt eller antagonisme omkring, hvilken ’kultur’ der skal støttes, herunder om mangfoldigheden og bredden i sig selv er en kvalitet og derfor kvalificeret til støtte, eller om de kulturtilbud, der skal støttes, skal udvælges ud fra en overordnet strategi.

I forbindelse med konflikten mellem diskurserne med hensyn til hvilken kultur, der skal støttes, er det interessant at tilføje en politisk stillingtagen til dette spørgsmål. Formanden for Kultur- og Planudvalget lægger i tråd med den erhvervspolitiske diskurs vægt på de økonomiske aspekter ved projektstøtten. Her ser han en fordel i billige projekter, der er baseret på en frivillig deltagelse og kommer mange mennesker til gode. Han tager dog ikke i denne forbindelse stilling til, om kulturstøtte kan ses som en ”god investering” i forhold til, om det øger vækst og omsætning:

”Jeg synes det er vigtigt, der hvor mange mennesker får glæde af et projekt, som kan laves for få penge og med en stor del af frivillighed. Der hvor jeg ikke synes det bliver så spændende mere, det er, hvor man begynder at se store beløb, som egentlig går til noget personlig betaling” (MSP: 6).

6.3.2 *Det ’gode bymiljø’ – det ’gode Svendborg’*

I plandiskursen udgør ’godt bymiljø’ et nodalpunkt, der kan ses som en flydende betegnelse i diskursordenen, idet der her ikke er en fikseret betydning af betegnelsen. I plandiskursen ækvivaleres det ’gode bymiljø’ som vist i analysen med en bevaring af ’unikke ’kvaliteter’ i bymidte og havn gennem en ’bevarende udvikling’. Det gode bymiljø hænger desuden sammen med ’byliv’ og ’rigeligt med kulturelle tilbud’, der kan skabe bylivet. Ydermere kan CittaSlow-tankegangen, der som vist tidligere er fremtrædende indenfor plandiskursen, med sit fokus på ’det gode liv’, autenticitet og kulturarv ses som udtryk for en forestilling om et godt bymiljø inden for plandiskursen.

Formanden for Kultur- og Planudvalget lægger i tråd med forståelsen inden for plandiskursen vægt på, at byen og havnen skal ”*være levende*” (MSP: 2), og at der skal: ”*ske noget hele tiden*” (MSP: 2), blandt andet gennem etablering af et forløb fra havnen til bymidten, hvor der kan være: ”*...nogle små teateroptrædener, der er noget musik, der er nogle udstillinger, der er noget klatrevæg, der er noget, hvor man lige kan skate lidt op ad og sådan noget*” (MSP: 2). Endvidere beskrives nogle af byens tidligere industribygninger som ’spændende miljøer’, der kan give muligheder i forbindelse med bymiljø (MSP: 10).

Inden for den erhvervspolitiske diskurs ses en forestilling om 'bymiljø' komme til udtryk gennem følgende tilkendegivelse af, at formålet med erhvervsstrategien er at: ”*skabe gode rammer, inden for hvilke erhvervslivet kan udfolde sig*” (Erhvervsstrategi: 1). I visionen i erhvervsstrategien beskrives det desuden, at mennesker og omgivelser på Sydfyn skal give 'originale ideer' og 'særlig inspiration', der kan gøre Svendborg attraktivt for kreative virksomheder. Herudfra kan tolkes, at et 'godt bymiljø' inden for den erhvervspolitiske diskurs sættes i forbindelse med 'gode rammer for de kreative erhverv', hvilket blandt andet sker gennem et inspirationsrigt miljø: ”*Virksomhedernes vigtigste inspirationskilde er andre virksomheder*” (Erhvervsstrategi: 3), hvorfor et 'godt bymiljø' kan siges at være ensbetydende med et 'godt erhvervsmiljø', hvilket blandt andet ækvivaleres med en '24-timers-erhvervsservice' og 'bosætnings- og erhvervslokaliseringsmuligheder' (Erhvervsstrategi: 5). De rigtige rammer for erhvervslivet indebærer desuden, at byrummet skal være mere fleksibelt for at kunne tiltrække de kreative erhverv. I denne forbindelse påpeger erhvervsdirektøren, at reglerne i bymidten i dag er for restriktive i forhold til at kunne tiltrække de kreative erhverv:

”Den [lokalplan for Bymidten] er enormt restriktiv med, at bogstaverne ikke må være højere end sådan, og det skal være sandfarvede ting og sager, og den er også rimeligt restriktiv ude i erhvervsområdet, og der kæmper jeg jo meget for, at jamen vi bliver nødt til at sige, at nu har vi denne her Erhvervsstrategi, – hvordan kan man lempe nogle regler, hvis man vil sige B, når man også har sagt A” (SSS: 4).

Der ses her en konflikt mellem den erhvervspolitiske diskurs' ønske om færre restriktioner i bymidten i forhold til facaderegler og erhvervsmuligheder i bymidten og fokuset inden for plandiskursen på 'bevarende udvikling', hvor bymidtens udtryk skal beskyttes. Denne konflikt kan ses som udtryk for en forskel i 'mentaliteten' inden for diskurserne, forstået således at der i erhvervsdiskursen findes et handlingsrettet rationale med henblik på erhvervsfremgang og iværksætter, mens der i plandiskursen i højere grad lægges vægt på, at man skal 'skynde sig langsomt' for at bevare byens unikke kvaliteter – hvilket hænger sammen med CittaSlow-strategien.

Inden for den kulturpolitiske diskurs gives udtryk for en forståelse af, at: ”*et alsidigt og kvalitativt kulturtilbud [skal] præsenteres i et levende og spændende miljø, hvor de kulturelle institutioner spiller en central rolle for udviklingen*” (Kulturplan: 18). Således kan 'kvalitative kulturtilbud' ses som del af et 'spændende miljø'. Dette miljø kan blandt andet være i form af 'unik beliggenhed' og 'rammer' i form af en 'hyggelig by', 'slotte', 'natur' etc. (BSM: 7). Et godt bymiljø inden for den kulturpolitiske diskurs kan således

være funderet på en kombination af mangfoldige kulturtilbud og kulturliv og unikke rammer for kulturen. Idet 'kultur' inden for den kulturpolitiske diskurs som tidligere vist ækvivaleres med mangfoldighed og bredde af tilbud, ses også her en modsætning til den erhvervspolitiske diskurs' betydningsdannelse af 'godt bymiljø' som værende for erhvervslivet.

6.3.3 Fyrtårn

'Fyrtårn' gives inden for den erhvervspolitiske diskurs som beskrevet en betydning som en 'samlet strategi' der 'brager gennem lydturen'. Fyrtårnet må gerne være en stor investering – men ikke i form af en multihal:

”...man vil meget, så vil man fx have en multihal, (...) for det har Horsens, og de har Bob Dylan, så vil vi også have sådan en. Men dem der går i andres fodspor kommer jo aldrig foran, så jeg er meget skeptisk for om det lige er den vej, man skal” (SSS: 8).

Både i den kulturpolitiske og den planlægningsmæssige diskurs eksisterer 'fyrtårn' også som element. Inden for den kulturpolitiske diskurs gives 'fyrtårn' mening som værende i form af eksempelvis en kulturel institution, såsom egnsteater, kulturhus, byorkester og lignende (Kulturplan: 15), men der lægges samtidig vægt på, at et fyrtårn for Svendborg ikke nødvendigvis behøver at være én stor ting: ”...jeg fornemmer ikke en stor opbakning til, at vi skal have et kæmpestort kulturelt fyrtårn, der ligesom overstråler de andre. Man vil hellere satse på mindre, små fyrtårne...” (BSM: 5). Også inden for planlægningsdiskursen ækvivaleres et 'fyrtårn i Svendborg' som det modsatte af Forum Horsens, multihallen i Horsens:

”Altså på en eller anden måde er det måske netop et fyrtårn, at der inden for f.eks. rytmisk musik er et enormt bredt udbud. Det er ikke et fyrtårn, som i Horsens, hvor det er tre gange kæmpekoncerter om året, hvor det er fyrtårnet. Her er det simpelt hen, at man har en kæmpe underskov af rytmisk musik og foreninger i tilknytning til det...” (KJ: 7).

Centralt er desuden, at et fyrtårn må etableres ud fra noget, der er i Svendborg i forvejen:

”Der synes jeg, at sådan et fyrtårn som udvikles ud af den kultur, der er i området i forvejen, det er jo oplagt, frem for sådan et bonbon-land, hvor man bare vælger at lave et fyrtårn, som egentlig ikke har noget at gøre med det i øvrigt” (KJ: 7).

Her ses en forskel i forhold til forståelsen i den erhvervspolitiske diskurs, hvor et 'fyrtårn' i form af et entydigt satsningsområde skal være unikt, men ikke nødvendigvis med udgangspunkt i Svendborgs rødder (SSS: 5).

Der forekommer at være en form for enighed diskurserne imellem om, at et fyrtårn ikke behøver at være i form af en 'multiarena', der ellers har udgjort en markant del af debatten i Svendborg. Der er imidlertid ikke en fikseret betydning af, hvad et 'fyrtårn' er og skal, hvis det ikke er i form af en multiarena.

I forhold til meningsudfyldningen af 'fyrtårn' som flydende betegner i diskursordenen, har det politiske niveau en indvirkning. Følgende udsagn fra formanden for Kultur- og Planudvalget, illustrerer netop, at forståelsen af 'fyrtårn' er flydende, idet han både giver udtryk for en positiv forståelse af et fyrtårn som en stor bygning a la Forum Horsens, men samtidig giver udtryk for, at Svendborgs styrke måske snarere er det brede kultur- og fritidsliv i byen:

”...sådan nogle store steder, som man kan kalde en slags fyrtårne, som jeg gerne vil have, men jeg synes det er mere vigtigt at have den der bredde, for det er alle de folk, der går og snakker om, hvor dejligt det er at være på Sydfyn, og hvilke muligheder, man har for at dyrke sin idræt eller sin musik eller hvad søren det er, man render og roder med. Det er ikke dem, der vender tilbage for at se et Naturama eller skal ned i det der DGI-hus, som man nu var i sidst, altså hvis man skal have nogen til at bo her, så er det ikke, fordi de skal gå i Naturama 20 gange om året, så er det jo, fordi de synes deres hverdag kan fungere og være spændende og interessant.” (MSP: 12).

Her lægges således vægt på, at et 'fyrtårn' godt kan bestå af en bredde af tilbud, der kan have en virkning på tiltrækning af bosætning. Samtidig er politikerens ikke modstander af et fyrtårn i form af en større bygning, fordi:

”...jeg synes ikke, det er nødvendigt at have nogle store ting og sige, at det SKAL man have i en stor by. Jeg holder selv meget af Horsens. (...) der er også noget med, at en stor ting tager noget med sig (...) Så det er ikke noget med, at jeg synes at store ting er forkerte, store events eller nogle store bygninger, hvis der kan være liv i dem” (MSP: 12).

I denne forbindelse lægges vægt på, at multiarenaen i Horsens har været en stor økonomisk gevinst for byen, hvorved et økonomisk rationale bliver fremtrædende i forbindelse med fyrtårnsdiskussionen.

De diskursive forskelle omkring, hvorvidt Svendborg skal satse på en fyrtårnsstrategi eller bredden, kan ses i sammenhæng med forståelsen af, hvad det indebærer at arbejde 'strategisk', hvilket uddybes nedenfor.

6.3.4 *Strategiforståelse*

Der tegner sig i forhold til meningsudfyldningen af betegneren 'fyrtårn' et billede af forskelle på tværs af diskurserne i forhold til forståelsen af, hvad det indebærer at have en 'strategi'. Der er 'konflikter' omkring, hvor mange strategier det er muligt at have, og

hvor entydigt der skal satses på disse, hvilket kan ses i sammenhæng med diskursernes forståelse af et 'fyrtårn'.

Den erhvervspolitiske diskurs har en strategisk tilgang, der fokuserer på én samlet og entydig strategi, som kan fungere som fyrtårn. Inden for de andre diskurser er den strategiske tilgang knap så entydig. Her findes ikke en entydig strategi eller et fokus på ét satsningsområde. I stedet ses bredden i de kulturelle tilbud inden for disse diskurser som en styrke, der netop samlet set kan fungere som et 'fyrtårn'.

Inden for den kulturpolitiske diskurs gives udtryk for en forståelse af, at der er et måske for bredt sigte og for mange strategier i spil:

”Vi sigter stadigvæk bredt, og det er måske lige præcis det, der er ved at ske nu, at vi måske prøver at målrette både vores planlægning og vores kulturstrategi, med et bestemt formål, en skarpere profil, en større mulighed for branding og sådan noget, fordi vi så siger, at så er det dét, vi satser på. Lige nu satser vi på mange forskellige ting” (BSM: 3).

Samtidig gives der udtryk for en forståelse af, at en strategi godt kan være en samling af mange små ting, således at bredden i Svendborgs kulturliv kan udgøre det samlede satsningsområde for byen: ”...*det kan jo også være, at man bliver ved med at sige, at det ER det brede, altså Sydfyn er kendt for det brede, for den her rummelighed, for den her mangfoldighed*” (BSM: 5). Endvidere findes inden for diskursen en forståelse af kulturelle aktiviteter som noget, der ikke nødvendigvis får sin værdi ved at være en del af en overordnet strategi: ”...*jeg synes, det er en stor styrke, at ting godt kan blomstre, uden at det er en del af en strategi, at nu har vi valgt, at det er det, vi skal satse på, og så bruger vi en masse penge på det, og så bliver det sådan*” (BSM: 6).

Dette kan ses som udtryk for, at den strategiske tankegang endnu ikke er helt indoptaget i den kulturpolitiske diskurs, hvor man gerne vil støtte så mange forskellige ting som muligt, men samtidig gives udtryk for en forståelse af nødvendigheden af at vælge én strategi, hvilket måske kan være tegn på en intern konflikt i den kulturpolitiske diskurs. En diskurs er som beskrevet aldrig stabil, og enhver artikulation både reproducerer og forandrer diskursen. Derved kan den kulturpolitiske diskurs siges at være i forandring, hvilket blandt andet sker gennem artikulationer om 'branding', ud fra et vækstrationale. Det forekommer dog, at der inden for diskursen føles en forpligtelse til ikke at "glemme" 'kulturen for kulturens skyld' i fokuset på vækst og den kreative klasse: ”...*det er fint nok, at der kommer masser af tilflyttere og bosætning og kreative klasse og alt det her, men altså vi skal også styrke det nedefra*” (BSM: 8).

Interessant i forhold til den kulturpolitiske diskurs er, at der tilsyneladende samtidig eksisterer en instrumentel forståelse af erhvervslivet, der, ligesom kulturen kan udgøre et instrument, kan være et middel til at skaffe midler til flere kulturaktiviteter. Under kulturvisionen, der som vist s. 62 er udtryk for det femte rationale, nævnes som et delmål, at der skal skabes: ”...*netværk mellem kulturlivets mangeartede interessenter, herunder erhvervslivet*” (Kulturplan: 13). I denne forbindelse kan erhvervslivet ses som et instrument for kulturlivet, idet erhvervslivet kan bruges til at: ”...*sikre kulturområdet flere ressourcer i form af økonomi og medarbejdere*” (Kulturplan: 13).

Inden for den planlægningsmæssige diskurs gives udtryk for, at der er en risiko for at ”glemme” nogle ting, hvis en strategi bliver for målrettet, eksempelvis i forbindelse med en ’branding-strategi’: ”...*selvom jeg godt ved, at når man laver sådan en strategi, så handler det om at fokusere, så kan det også godt blive en alt for afgrænset fokusering, hvor man så taber nogle ting*” (KJ:6).

Denne frygt for at afgrænse sig gennem en snæver fokusering hænger måske sammen med, at man i Plandiskursen føler, at man grundet ansvaret for udarbejdelse af kommuneplan og planstrategi, har en forpligtelse til at dække alle kommunens områder, som ikke kan dækkes gennem en branding-strategi:

”...der er jeg så igen måske lidt skeptisk over for den tankegang og det, der ligger i det der CityDesign, fordi hvis man skal lave en branding i moderne forstand, så handler det meget om, at det skal skæres ud i pap, altså det der med at sælge en vare (...) og helst være skåret ned til nærmest tre ord, altså fx ”Svendborg sætter sejl”, og det er fint nok, men i forhold til en planstrategi-tankegang synes jeg simpelthen, det bliver for snævert. Fordi det kan godt bruges til at skabe et fokus om, at det er den retning man skal gå, men hvis man for eksempel vælger den der med at sætte sejl (...), jamen så er der mange områder, som man mister fokus på, og som man nødvendigvis må have med i en kommuneplanlægning, som planstrategien jo er en del af” (KJ: 5f)

Ud over at alle områder skal dækkes, findes desuden en forståelse af, at der godt kan arbejdes med flere strategier: ”...*jeg synes, at man måske godt kan arbejde med parallelle visioner og dermed også parallelle strategier, som selvfølgelig skal være koordinerede*” (KJ: 6).

Gennem nedenstående citat gives udtryk for, at der parallelt kan arbejdes med flere målgrupper for strategierne:

”Ud over den brede kulturelle og fritidsmæssige indsats som de fleste byer gennemfører, kan der satses på en mere målrettet og højt profileret indsats som f.eks. teater og billedkunst. Den brede indsats vil medvirke til et levende aktivt samfund i almin-

delighed, mens den mere snævre indsats vil medvirke til at gøre byen tiltrækkende for højere uddannede, selvstændige, erhvervsliv og pendlere” (Kommuneplan: 2.0.6).

Spørgsmålet er i denne forbindelse om det er en bevidst strategi at satse på parallelle strategier, eller om plandiskursen befinder sig i et dilemma, idet den gennem kommuneplanlægningen skal dække både kulturpolitiske og erhvervspolitiske rationaler, hvilket kan resultere i modsatrettede strategier; eksempelvis mellem en CittaSlow-strategi og en strategi målrettet den kreative klasse.

Som en politisk kommentar til denne strategiske konflikt mellem de tre diskurser kan indtages følgende citat:

”Vi skal finde en retning. Og en retning er også et fravalg af nogle ting. Der kan også være noget som må vige pladsen, selvom det kan lyde nok så godt. Så er der måske nogle andre, der kan tage bolden op og gøre det selv. Men det, som kommunen skal stå for, skal vi i hvert fald til at finde en pil for hvilken vej” (MSP: 1).

Således giver formanden for Kultur- og Planudvalget udtryk for, at der skal vælges en vej i Svendborg Kommune. Men giver, som vist tidligere, i samme interview både udtryk for at en satsning kan være på bredden og på en enkeltstående større bygning.

6.3.5 Diskursorden – hierarki

Diskursordenen kan ud fra de flydende betegnelser siges at handle om strategier med kultur i Svendborg og det gode bymiljø/det gode Svendborg. I denne forbindelse er det interessant at se nærmere på, hvorvidt der eksisterer et hierarki blandt diskurserne inden for diskursordenen.

De politiske beslutninger kan ses som bestemmende for diskursordenens hierarki, idet visse betydninger bliver ekskluderet gennem beslutningerne.

Byrådet vedtog den 29. maj 2007, at Svendborg skal følge CittaSlow-tankegangen⁵², og den 25. juni 2007, at der i erhvervsstrategien skal satses på den kreative klasse.⁵³ Disse strategier kan som nævnt tidligere ses som modsatrettede, men kan samtidig i denne forbindelse ses som udtryk for et økonomisk rationale, idet der til beslutningen om at satse på CittaSlow knytter sig et ønske om øget markedsføring. Således beskrives i sagsfremstillingen: ”...der vil være tale om øget markedsføring inden for turisme, bosætning og

⁵² http://web217.hosting.cohaesio.net/upload/301519.doc#_Toc168288562, (02.10.07)

⁵³ <http://web217.hosting.cohaesio.net/Byr%C3%A5det/25-06-2007%20Referat%20af%20Referat.aspx>, (02.10.07)

forbedret sundhed".⁵⁴ Således er strategien her udtryk for en markedsførings eller brandingstrategi, der igen kan defineres som en erhvervsstrategi.

Denne tilkendegivelse kan ses i sammenhæng med den politiske beslutning taget ved Byrådsmøde den 26. marts 2007 om at benytte 853.000 kr. på at inddrage konsulentfirmaet 11CityDesign i forbindelse med udarbejdelse af planstrategi for Svendborg⁵⁵. I projektbeskrivelsen, der lå til grund for den politiske beslutning, beskrives det, at: "*Den strategiske udvikling af Svendborg skal bæres af et klart og samlende tema*", som skaber et: "*tydeligt og kommunikerbart pejlemærke for politikerne, medarbejderne og borgerne*".

Formanden fra Kultur- og Planudvalget var efter eget udsagn bagmanden bag forslaget om at inddrage 11CityDesign i kommunens forarbejde til planstrategien (MSP: 1) og nævner i sammenhæng med dette, at borgerne skal inddrages i en branding-proces:

"Vi skal ikke sidde og opfinde som politikere eller embedsfolk, at vi er det uimodståelige Sydfyn. Det kan godt være, at det også er holdningen blandt de fleste, som bor på Sydfyn, men hvis vi i fællesskab har opfundet, at vi er det *rekreative* Sydfyn, og det er det, folk går med en følelse af, så bliver det også let at lave et brand på det. Så det skal komme nedefra, det skal være en følelse, som ligger i folk på Sydfyn. (...). Så branding det foregår, når vi har styr på, hvad det er, folk egentlig synes, vi er" (MSP: 11).

Således gives her udtryk for en forståelse af 'branding' som identitetsgivende for et område.

Ovennævnte politiske beslutninger viser, at der i diskursordenen er et fokus på erhvervsstrategier. Dette understreges af, at der inden for den kulturpolitiske diskurs og plandiskursen gøres brug af elementer og strategitankegange, som oprindeligt har sit udspring i en erhvervsdiskurs; eksempelvis 'branding', 'fyrtårn' og 'events' som middel til at skabe vækst. Dette tyder på, at argumentation funderet i en økonomisk diskurs har større vægt inden for diskursordenen. Diskurserne kan kun handle på baggrund af politiske beslutninger, hvorfor de er afhængige af at få argumenteret "rigtigt" for at få strategierne realiseret.

Rækkefølgen i argumentationen i artikulationerne inden for diskurserne kan derfor også tænkes at sige noget om diskursordenens hierarki, ligesom det fortæller om rationaler inden for diskurserne. Et eksempel er, at selvom der i den kulturpolitiske diskurs siges, at formålet er at skabe vækst, kommer vækstoffokusset alligevel *efter* fokuset på kulturen. Et eksempel er, at det beskrives at det mangfoldige kulturliv skal styrkes. Og derefter at det

⁵⁴ http://web217.hosting.cohaesio.net/upload/301519.doc#_Toc168288562, (02.10.07)

⁵⁵ <http://web217.hosting.cohaesio.net/Byr%C3%A5det/26-03-2007%20Referat%20af%20Referat.aspx>, (11.10.07)

'tillige' kan skabe omsætning og arbejdspladser⁵⁶. Der skrives ikke: Svendborg skal skabe vækst – derfor skal kulturlivet støttes. Herigennem ses, at et kulturrationale, der tillægger kulturen en særlig betydning er det centrale i den kulturpolitiske diskurs, men at der tilføjes argumenter ud fra et instrumentelt økonomisk rationale. Rækkefølgen i udsagnene viser derved både noget om, hvilke rationaler der er mest centrale i diskursen samt om, hvilke der er mest fremtrædende indenfor diskursordenen.

Samtidig gives i alle diskurser udtryk for nødvendigheden af at arbejde 'strategisk', hvilket kan ses som udtryk for, at der i diskursordenen er en fikseret betydning af en 'strategi' som vigtig for Svendborg, om end der er forskellige forståelser af, hvad dette indebærer.

6.4 Delkonklusion – hele analysen

På baggrund af ovenstående analyse er udledt følgende nodalpunkter i henholdsvis den kulturpolitiske, den planlægningsmæssige og den erhvervspolitiske diskurs:

Kulturpolitiske diskurs: 'Kultur', 'Kulturudvikling', 'Spændende og udfordrende kulturliv', 'Kultur for børn og unge', 'Musikliv', 'Musik', 'Et højt kulturelt aktivitetsniveau', 'Kulturelle vækstlag', 'Kreative kræfter og miljøer', 'Events'

Planlægningsdiskurs: 'Kultur', 'Kulturelt liv', 'Havnens rum', 'Bymidten', 'Kulturudvikling', 'Byliv', 'Godt bymiljø', 'Bevarende byudvikling'

Erhvervspolitiske diskurs: 'Det kreative Svendborg', 'Kreative erhverv', 'Kreative klasse', 'Attraktiv', 'Kreative folk og erhverv', 'Kultur', 'Fyrtårn'

Nodalpunkterne er i sig selv tomme elementer, der i de enkelte diskurser tillægges mening gennem deres placering i ækvivalenskæder. Nodalpunkterne udgør derfor også flydende betegnelser i diskursordenen og kan være genstand for konflikter omkring meningsudfyldning på tværs af diskurserne.

På baggrund af disse betydningstilskrivninger er i analysen udledt, hvilke kulturrationaler strategierne inden for de enkelte diskurser kan ses som udtryk for. Her ses inden for den kulturpolitiske diskurs både et ikke-instrumentelt kulturrationale, – det femte rationale – og instrumentelle rationaler, i form af et oplysningsrationale og et økonomisk vækstrationale. Inden for den planlægningsmæssige diskurs findes instrumentelle kulturrationaler, der som mål både har underholdning, empowerment og vækst i form af øget bosætning og

⁵⁶ Se citat nederst s. 64

erhvervstiltrækning. Således findes ikke et entydigt kulturrationale inden for plandiskursen. I den erhvervspolitiske diskurs eksisterer et instrumentelt kulturrationale, hvor målet er økonomisk vækst. Til forskel fra de foregående to diskurser eksisterer der således inden for den erhvervspolitiske diskurs et entydigt instrumentelt kulturrationale.

Ud fra udvalgte flydende betegnere er fremanalyseret konflikter på tværs af diskurserne. En af disse konflikter udspringer af forskellen på kulturrationaler, hvilket har en betydning for overvejelser omkring, hvilken kultur der skal støttes – og hvorfor. Her ses en konflikt om, hvorvidt bredden og mangfoldigheden af kulturtilbud skal bibeholdes, eller om de kulturtilbud, der modtager støtte, skal være udvalgt på baggrund af en entydig strategi. Dette hænger sammen med en konflikt omkring forståelsen af et 'fyrtårn' som værende en enkeltstående bygning, en målrettet strategi eller en række mindre aktiviteter, der tilsammen kan udgøre et fyrtårn.

Endvidere ses gennem meningstilskrivningen af de flydende betegnere en konflikt om, hvad der udgør et 'godt bymiljø' forstået som, hvad Svendborg skal være i fremtiden. Her er der inden for den kulturpolitiske diskurs fokus på et godt bymiljø som bestående af et rigt kulturtilbud i unikke rammer i form af eksempelvis slotte og natur. Inden for plandiskursen hænger et godt bymiljø sammen med arkitektur, bevaring af unikke kvaliteter og byliv for et godt bymiljø, mens der inden for den erhvervspolitiske diskurs lægges vægt på, at et godt bymiljø er et godt erhvervsmiljø, hvorfor service for erhvervslivet er vigtig.

Samlet ses på baggrund af de flydende betegnere en konflikt omkring, hvad det indebærer at arbejde strategisk med kultur. I den erhvervspolitiske diskurs er en forestilling om, at Svendborg må arbejde ud fra en entydig strategi, hvilket indebærer en række fravalg. I den kulturpolitiske diskurs gives ligeledes udtryk for, at det er nødvendigt at vælge et satsningsområde, men samtidig findes det vigtigt at bevare mangfoldigheden og bredden i kulturlivet, hvilket kan forekomme modsætningsfyldt.

Også i planlægningsdiskursen findes en forståelse af, at det er vigtigt at huske bredden. Her gives udtryk for en forestilling om, at der ved at satse for snævert på en strategi kan mistes nogle fokusområder. Man vil derfor gerne arbejde ud fra parallelle strategier, så flere faktorer kan inkluderes. De interne modsætninger inden for henholdsvis kultur- og plandiskurs viser, at der i disse diskurser er indoptaget en forståelse af vigtigheden af en strategisk tankegang i forbindelse med brug af kultur i byudviklingen med vægt på et mål

om vækst. Dette kan tolkes som tegn på, at de økonomiske vækstrationaler er placeret øverst i hierarkiet inden for diskursordenen.

Resultaterne fra denne del af analysen diskuteres yderligere i næste kapitel, hvor også de øvrige teoretikere i specialet inddrages.

7. Diskussion

Diskussionen er bundet op omkring de tre teoretiske tilgange, der blev præsenteret i teori-kapitlet. De tre retninger er udtryk for tre forskellige kulturrationaler, hvoraf den første kan defineres som 'Kultur for kulturens skyld' (Skot-Hansen), den anden som 'Kultur for den kreative klasse' (Florida) og den tredje som 'Kultur som erhvervsstrategi' i form af en kulturel klyngestrategi (Mommaas). Overordnet set ses en forskel i kulturforståelse mellem disse tre retninger, Skot-Hansen og Florida forstår 'kultur' som adskilt fra økonomi og erhverv – det vil sige en sektoriseret forståelse, hvorimod Mommaas ser kultur, erhverv og økonomi som eksisterende i en sammenhæng og derfor umulige at adskille i forbindelse med en kulturstrategi.

Det diskuteres i første diskussionsdel, i hvilken grad de tre teoretiske retninger kan ses i strategierne i Svendborg Kommune, hvad det ville indebære at følge retningerne fuldstændigt, samt på hvilke punkter teorierne kan problematiseres.

Dette fører frem til en diskussion i anden diskussionsdel af, hvilke problematikker udarbejdelse af en samlet kulturstrategi på tværs af diskurserne kan tænkes at indebære.

7.1 Teoretiske retninger som strategier i Svendborg

7.1.1 Kulturel byplanlægning

Skot-Hansen argumenterer som beskrevet i teorikapitlet for en kulturel byudvikling, hvor kulturen ikke indgår som instrument, men udgør en kvalitet i sig selv. Brugen af kultur skal være ikke-instrumentel. Som led i den kulturelle byudvikling skal vækstlagene styrkes, og der skal skabes muligheder for det uforudsigelige og det spontane i byen.

Inden for den kulturpolitiske diskurs gives udtryk for et ønske om at følge Skot-Hansens tanker, og i flere af kommunens strategier ses tendenser i tråd med Skot-Hansens tilgang. Eksempelvis i forbindelse med strategien omkring det mangfoldige kulturliv, hvor det ønskes at støtte de kulturelle vækstlag og de kreative miljøer, der kan få folk til at mødes. Dette er netop i tråd med Skot-Hansens "kreative mødesteder".⁵⁷

⁵⁷ Til forskel fra Florida har Skot-Hansen en smal forståelse af, hvem der går ind under den 'kreative' kategori. Det er i hendes forståelse 'kunstnere'. Se evt. kapitel 4 for en uddybning af forskelle mellem Skot-Hansen og Florida.

Skot-Hansen påpeger vigtigheden af at bevare ”lommer” i byen, der kan give plads til spontanitet og forskellighed. En strategi i tråd med Skot-Hansens teori indebærer således, at kommunen skal lade eksempelvis industrielle havnebygninger stå uberørt for at skabe plads til, at kreative kræfter kan overtage disse. Her kan opmærksomheden henledes på en modsætning mellem begreberne ’planlægning’ og ’spontanitet’. Det er ikke muligt at planlægge det spontane, og spørgsmålet er, om det er muligt at planlægge rammer for spontanitet, som Skot-Hansen ønsker. Hvis spontanitet skal stimuleres, må det overvejes, hvorledes dette kan ske, uden at der bliver tale om ikke-spontanitet.

Samtidig kan peges på det paradoksale i, at de spontane miljøer med plads til mangfoldighed, som Skot-Hansen argumenterer for, sandsynligvis vil appellere til Floridas kreative klasse. Men lige så snart de søges styrket med dette formål for øje, er de ikke spontane og udtryk for det femte rationale længere. Og derfor ikke en del af Skot-Hansens strategi.

Problemet med Skot-Hansens kulturforståelse er netop, at lige så snart kommunen går ind og understøtter tiltag blandt borgerne, vil der være indblandet et rationale, der, som vist i analysen, sjældent er entydigt.

’Maskinen’ i Svendborg, der er en selvstyret kulturforening med base i et tidligere cykelværksted/mejeri, kan ses som et eksempel på et kreativt miljø, i stil med det, Skot-Hansen ønsker, idet der her er mulighed for eksperimenterende aktiviteter. Maskinen har netop fravalgt støtte fra kommunen for at kunne arbejde uafhængigt⁵⁸, hvilket understreger problematikken omkring, at kommunal indblanding medfører et instrumentelt kulturrationale. Skot-Hansen mener ikke, at der ikke skal ydes kommunal støtte for at indgå indblanding af et instrumentelt rationale; hendes pointe er, at kommunen må arbejde ud fra et ikke-instrumentelt rationale.

Som endnu et eksempel på dette kan nævnes forslaget om at satse på subkulturer, der fremsættes inden for plandiskursen. Et fokus på subkulturer kan ligeledes ses som værende i tråd med Skot-Hansens kulturelle byudvikling, om end det ikke er det femte rationale, der ligger bag de oprindelige overvejelser. Således understreges det, at en strategi kan indeholde flere rationale.

Selvom der optræder et ikke-instrumentelt kulturrationale i flere af strategierne i Svendborg, er der også instrumentelle rationale indblandet. Strategien omkring det mangfoldige kulturliv har ved siden af det ikke-instrumentelle rationale også fokus på, at kulturlivet

⁵⁸ <http://www.maskinen.info/>, (28.09.07)

kan tiltrække den kreative klasse – og dermed skabe vækst. Her er således ikke kun fokus på 'kultur for kulturens skyld', og spørgsmålet er, om der nogensinde kan føres en "ren" sti?

Samtidig kan diskuteres, om det nødvendigvis er et problem, at der arbejdes ud fra instrumentelle kulturrationaler, hvis det kan medvirke til at få etableret flere kulturtilbud. Kan de kulturelle tilbud, der etableres som led i en anden plan, ikke være lige så udviklende for befolkningen?

7.1.2 Den kreative klasse og Svendborg

Der er i Svendborg fokus på den kreative klasse, og et ønske om at satse på denne som strategi for Svendborgs udvikling. Det er derfor interessant at se nærmere på, i hvilken grad den italesatte erhvervsstrategi kan ses som værende i tråd med Floridas teoretiske tilgang.

Hvem er den kreative klasse?

Som beskrevet i teorikapitlet definerer Florida den kreative klasse som bestående af den kreative kerne, hvorunder også 'bohernerne' befinder sig, samt de øvrige kreative erhverv, der alle er kendetegnet ved, at der i jobbeskrivelserne indgår nytænkning og opfindelse af nye metoder. Definitionen af den kreative klasse inden for den erhvervspolitiske diskurs er: "...folk der beskæftiger sig med at udvikle ting eller med at bruge ting, der er udviklet" (SSS: 3). Dette kan ses som værende i tråd med Floridas definition, men i modsætning hertil angives det ikke i forbindelse med erhvervsstrategien, hvilken type erhverv der stiles efter, ud over at strategien er orienteret mod "iværksættere og nystartede virksomheder" (Erhvervsstrategi: 3). Inden for de øvrige diskurser findes også en bred forståelse af den kreative klasse. Særligt inden for plandiskursen gøres rede for, at begrebet ud over 'kunstnerne' også inkluderer eksempelvis teknikere og undervisere (KJ: 9).

Kultur for den kreative klasse

Kulturen sættes i den erhvervspolitiske diskurs i forbindelse med den ønskede tiltrækning af den kreative klasse, og Svendborg er derfor i forhold til det kulturelle nødt til at udvælge de tilbud, der vil appellere til den kreative klasse, og prioritere disse, når kulturstøttemidlerne fordeles.

Som citatet nederst på side 78 viser, ækvivaleres den kreative klasse ikke med 'folkedans' og 'Peder Most Garden', der således ses som uinteressante kulturaktiviteter. Derimod mangler Svendborg ifølge erhvervsdirektøren noget, der "brager igennem lydmuren"

(SSS: 8), og han foreslår i denne forbindelse, at der afholdes markante arrangementer, der kan få Svendborg til at skille sig ud: ”*Det kan godt være, at kommunen kan være initiativtager til nogle specielle kulturelle arrangementer 2-3 gange om året, hvor man siger: Hold da op, foregår dét her, det er spændende*” (SSS: 2).

På spørgsmålet om, hvorvidt disse events skal have rødder i Svendborgs historie, er svaret: ”*Det synes jeg ikke nødvendigvis, for så spændende er den heller ikke*” (SSS: 5). Det vigtigste er her altså, at der foregår: ”*...et eller andet, som signalerer kvalitet og kreativitet, og som gør, at folk vil rejse hertil, om ikke andet så for at se det*” (SSS: 6). Der nævnes som eksempel på et godt arrangement fødevarermarkedet ’Kulinarisk Sydfyn’, som er blevet afholdt på Svendborg Havn de seneste 5 år med stort besøgstal.⁵⁹

Samtidig lægges dog også vægt på ’byliv’ i form af ”*latinerkvartersstemning*” (Erhvervsstrategi: 5; SSS: 3), og det understreges, at bymiljøet ikke må være: ”*...for pænt, og det skal ikke være for planlagt*” (SSS: 11). En mulighed for at skabe mere liv i byen kan ifølge erhvervsdirektøren være: ”*at udvide åbningstider for butikker og forskellige arrangementer*” (SSS: 4). Samtidig nævnes originalitet i kulturlivet som vigtigt og ækvivaleres med kvalitet: ”*originalt, og dermed også noget kvalitet*” (SSS: 9). Originalitet kan eksempelvis være i form af eksperimenterende musik, der, som det fremhæves som en fordel, heller ikke er økonomisk omkostningsfuldt (SSS: 9).

Stedskvalitet og kulturliv

I forhold til om ovennævnte forslag kan tænkes at ville appellere til den kreative klasse, må der tages udgangspunkt i Floridas begreb ’stedskvalitet’, der samlet set henviser til en mængde sammenhængende oplevelser, der gør det muligt selv at vælge en blanding af aktiviteter og deltagelsesform. Afgørende for den ”rigtige” stedskvalitet er, at stedet tilbyder en mangfoldighed af livsstilsmuligheder og mødesteder, at stedet er mangfoldigt og tolerant, og at det bidrager til en identitetsdannelse gennem en autenticitet og unikhed (Florida 2005b: 234ff). I forhold til denne beskrivelse vil enkeltstående kulturelle arrangementer uden tilknytning til Svendborgs historie, som foreslået inden for den erhvervspolitiske diskurs, ikke som det eneste kunne tiltrække den kreative klasse. Arrangementerne kan, hvis de er unikke, tilføre noget til Svendborgs ’identitet’, som kan medvirke til at gøre Svendborg som sted interessant for den kreative klasse, men det er essentielt, at arrangementerne suppleres med en daglig mangfoldighed af tilbud og muligheder.

⁵⁹ http://www.kulinarisksydfyn.dk/viewpage.php?page_id=9, (26.09.07)

I denne forbindelse påpeger Florida, at mange fra den kreative klasse ønsker muligheder døgnet rundt, da de ofte arbejder til sent om aftenen (Florida 2005b: 236). Her kan erhvervsdirektørens forslag om at udvide butikkernes åbningstider være kærkomment, men igen ikke nok. Ligeledes vil den ønskede stemning af ”latinerkvarter” være tiltrækkende for den kreative klasse, samt følgende målsætning:

”...jeg tror på kvalitet, i de tilbud der kommer. Kvalitet i forretningerne, kvalitet i deres udsmykning, kvalitet i byrummet, kvalitet i de kulturtilbud og restaurationstilbud der er, at det tilsammen vil skabe en variation af kvalitet, der gør, at her er der et spændende kulturelt miljø” (SSS: 9).

Diversiteten i kulturlivet fremhæves i en af Handelshøjskolens rapporter om den kreative klasse som en styrke for Svendborg i forhold til tiltrækning af den kreative klasse: ”*Det rige og varierede kultur liv er derfor en stor styrke for Svendborgs regionale kvaliteter og appel til borgere og potentielle tilflyttere*” (Lorenzen et al. 2007: 35). I forhold til strategien inden for den erhvervspolitiske diskurs, hvor det påpeges, at kulturtilbuddene må målrettes den kreative klasse, og at nogle derfor må fravælges, kan det derfor diskuteres, hvorvidt dette vil være fordelagtigt for at tiltrække den kreative klasse. Som nævnt er det netop mangfoldigheden af muligheder, der tiltrækker dem, samt diversiteten i byen, hvilken måske netop styrkes ved, at der er aktiviteter i byen, som er målrettet andre end medlemmer fra den kreative klasse.

I Svendborg Kommunens Kulturplan er der fokus på byens ”frodige foreningsliv” og betydningen af ”forsamlingshuse” i forbindelse med strategien omkring det mangfoldige kulturliv i kommunen (Kulturplan: 11). Dette vil imidlertid ifølge Florida ikke være det, der tiltrækker prototypen på den kreative klasse, idet han påpeger, at medlemmer af den kreative klasse ofte ønsker at leve et ”halvanonymt liv” og foretrækker svage og uforpligtende fællesskaber frem for stærke (Florida 2005b: 275). Det kan derfor tænkes, at det traditionelle foreningsliv ikke vil appellere til den kreative klasse, da det er for forpligtende. Derimod er det muligt, at et DGI-hus på havnen, hvor det er muligt at booke sig ind, når man har tid, i højere grad vil være tiltrækkende for denne gruppe, da de her ikke forpligter sig i samme grad som i en lille forening, der er afhængig af medlemmernes arbejdskraft. Det uforpligtende og ikke-planlagte er i en travl hverdag det essentielle for den kreative klasse. Det kan dog diskuteres, hvorvidt dette også er tilfældet i Svendborg, hvor mangfoldigheden i kulturlivet og bylivet i høj grad skyldes aktive foreninger.

I et tillæg til Jyllandsposten, Politiken og 24timer beskrives forskellige eksempler på ”kreative” iværksættere, der er flyttet til Svendborg. Og her påpeges det, at det er roen og naturen omkring den lille by de tiltrækkes af – kombineret med muligheder. Mange af de iværksættere, der flytter til byen kommer fra København eller Århus, og søger derfor måske netop noget andet end storbymiljøet.⁶⁰ Således er det måske ikke det ”eklektiske gademiljø”, der skal skabes i Svendborg.

Problemet med en satsning på den kreative klasse igennem målrettede kulturtilbud er, at det er vanskeligt præcist at bestemme, hvilke kulturtilbud der vil appellere til gruppen. Det er netop mangfoldigheden i tilbuddene, der er styrken, hvorfor der er en risiko for, at byen, hvis den for målrettet søger at tiltrække den kreative klasse, i stedet ender med at være en ”kedelig” by, der ikke vil appellere til den kreative klasse.

Diversitet i befolkningen og Tolerance

Ligesom diversitet i kulturtilbuddene er en forudsætning for at tiltrække den kreative klasse, er også diversitet i befolkningen og ’Tolerance’ ifølge Florida afgørende elementer for tiltrækning af den kreative klasse.

I rapporten fra CBS beskrives tolerance netop som en af grundene til, at der i Svendborg er en stor andel af indbyggerne, der set i forhold til byens størrelse tilhører den kreative klasse. Svendborg beskrives i rapporten som ”et eksempel på tolerance”, hvor tolerancen defineres som stammende fra byens søfartshistorie, hvorigennem byen har været vant til input udefra, samt tilflytningen af ”flippere” i 1960’erne og 70’erne (Lorenzen et al. 2007: 38f).

I forbindelse med dette er det interessant, at der i Svendborg findes en mindre andel af indbyggere fra den ”3.verden” end i landet som helhed, på trods af denne gruppes bidrag til et ”interessant bymiljø” for den kreative klasse, der tiltrækkes af diversitet og tolerance.⁶¹

Samtidig er det i denne forbindelse bemærkelsesværdigt, at der inden for den erhvervspolitiske diskurs på trods af det markante fokus på den kreative klasse, tilsyneladende ikke er fokus på disse elementer, idet der i strategien ikke indgår handlinger til styrkelse af diversiteten. Tværtimod nævnes det, at de personer, der søger andre kulturtilbud end dem, der er målrettet den kreative klasse, må søge andre steder hen:

⁶⁰ Bank, Gitte I: Tillæg til Jyllandsposten, Politiken og 24timer, uge 39, 2007

⁶¹ Se tabel i kapitel 5 – Introduktion til Svendborg, s. 53

”Så er der måske nogen, der siger, at det var da ærgerligt, i gamle dage var der de og de kulturtilbud, og de er der så ikke, fordi man har sparet, og pengene går på nogle andre ting. Men så må de jo enten flytte et andet sted hen i landet eller opsøge de kulturtilbud der, ligesåvel som de andre i dag må opsøge kulturtilbud andre steder, hvis de vil have det” (SSS: 8).

Inden for planlægningsdiskursen findes tilsyneladende en større forståelse for, at elementer såsom åbenhed og tolerance er en medvirkende faktor i tiltrækningen af den attraktive klasse: ”...der er en klar sammenhæng mellem den kreative classes lokalisering og stedets kvalitet – lokalsamfundets åbenhed, tolerance, kulturtilbud mv er afgørende for tiltrækningen af den kreative klasse” (Kommuneplan: 3.3.5f).

I denne forbindelse kan strategien omkring subkulturer, der ses inden for planlægningsdiskursen, tænkes at ville medvirke til et bymiljø, der ville appellere til den kreative klasse ud fra Floridas forståelse, fordi byens mangfoldighed herved ville blive styrket. Dette ville imidlertid betyde et andet rationale bag strategien, idet forslaget om at tage fat i subkulturer som vist primært er udtryk for et empowerment-rationale.

Paradoksalt i forhold til Floridas påpegning af behovet for diversitet for tiltrækning af den kreative klasse er, at diversiteten kan tænkes at ophøre, hvis det lykkes at tiltrække den kreative klasse. Derfor må en diversitet i befolkningssammensætningen konstant oprettholdes, hvilket medfører et økonomisk instrumentelt rationale bag strategier, der umiddelbart kan forekomme som inkluderende og tolerante. Samtidig kan Floridas tilgang til ’outsidere’ i bybilledet problematiseres, idet de således benyttes som instrument til tiltrækning af andre – og økonomisk mere attraktive – grupper.

7.1.3 Kulturelle klynger som strategi i Svendborg

I Mommaas’ forståelse skelnes ikke skarpt mellem sektoriserede forståelser af henholdsvis ’kultur’ og ’erhverv’. Derimod påpeger Mommaas, at de to faktorer kan indgå i et gensidigt afhængighedsforhold i en kulturel klyngestrategi. I det følgende redegøres for, hvorvidt der inden for diskursordenen findes strategier, som kan tendere kulturelle klynger eller måske kan være forløbere for det? Hvad ville det kræve, før der er tale om kulturelle klynger? Her ses desuden på, hvilke rationaler potentielle kulturelle klynger ville være udtryk for.

Kreative/kulturelle miljøer som kulturelle klynger

I alle tre diskurser optræder momenterne ’kreative’ og ’kulturelle miljøer’, der derfor har karakter af flydende betegnelser i diskursordenen. Forståelsen af disse kan tænkes at have

en lighed med Mommaas' begreb 'kulturelle klynger', hvorfor definitionen af kreative/kulturelle miljøer inden for diskurserne uddybes i det følgende.

De kreative miljøer ses inden for den kulturpolitiske diskurs som konkrete steder, og der nævnes en række foreninger, spillesteder og skoler, som indgår i forskellige netværk og derfor er en del af disse kreative miljøer:

”Vi har tre musikforeninger, og det er i hvert fald nogle helt synlige steder, hvor der foregår masser af kreativitet omkring, hvordan man udvikler sig. Og så har vi det der spillested Harders, som jo nu er blevet koblet på Musikcollege og bliver et miljø omkring et musik-ungdomsmiljø. Og Svendborg Ungdomsråd er også en del af det sted, så er der et miljø omkring noget, der hedder Maskinen, som er et virkelig græsrods-miljø. De får jo ikke engang støtte fra kommunen, de vil bare klare sig selv, men alligevel så er det jo sådan nogle steder, hvor der også bliver afviklet kulturelle arrangementer af forskellig art. Så er der jo nogle miljøer omkring vores musikskole. Slagtøjsakademiet og det, der hedder Peder Most Garden. Altså sådan nogle steder hvor man uddanner, fritidsundervisning for unge, for musik. Så har vi jo et miljø omkring SAK, en meget stor Kunstforening, og dermed også tilknyttet nogle kunstnere og AOF, som har en billedskole, og en børnebilledskole har vi også. Så der er også nogle miljøer omkring det” (BSM: 11).

Og videre:

”Jeg ser det som helt håndgribelige steder, (...) der er simpelthen nogle kreative miljøer bygget op omkring de her steder, jeg lige har nævnt. Og det er jo de steder, vi ligesom er bevidste om, at vi skal gå ind og understøtte” (BSM: 12).

Ved den fysiske forståelse af de kreative miljøer og understregningen af, at disse steder skal støttes, kan ses en sammenhæng til Mommaas' begreb kulturelle klynger.

Politisk arbejdes der med en tanke om kulturelle miljøer, der kan tendere kulturelle klynger:

”Jeg er overbevist om, at når de først sidder der, så får de skabt nogle nye bånd og lyst til at lave noget nyt. Og det kan så godt være, at det trækker nogle flere folk til, hvis der så opstår en virksomhed, eller nogen hører om, at det her kreative miljø for malere eller kunstnere, det er dem der vil til Sydfyn og bo, for det er her, de møder de fedeste, det er her, de bedste udfoldelsesmuligheder er” (MSP: 11).

I denne forbindelse kan imidlertid diskuteres, hvorvidt det i forhold til en kulturel klynge ville være tilstrækkeligt, at de 'kreative' blot er placeret samme sted. Ifølge Mommaas kræver en kulturel klynge, at der er en koordinering på tværs af aktører og et fælles mål, der arbejdes imod, for at klyngen skal kunne give et afkast af økonomisk eller kulturel art.

Svendborg – Musikkens by/ Kulturel klynge omkring det musikalske miljø

Spillestedet Harders, der nævnes i interviewet, drives af Musikforeningen Rytmsk Råstof og har til huse i Musikhuset Harmonien, hvor også en række øvelokaler drevet af forenin-

gen er placeret. Musikhuset Harmonien indgår desuden i netværk med MusikCollege Svendborg og Svendborg Ungdomsråd. Herigennem skabes, som det benævnes i interviewet: ”Et ungdoms-musikmiljø” (BSM: 11). I et notat udarbejdet af Kulturafdelingen påpeges det, at Musikhuset Harmonien er et af kommunens stærke ’kulturelle brands’, og at der derfor skal bygges videre på de netværk, huset indgår i (Notat til Kultur- og Planudvalget: 1; 3)⁶². ’Branding’ er en erhvervsstrategi, der kan ses i forbindelse med Mommaas’ klyngestrategi. Hvis rationale bag den kulturelle klynge er at profilere og brande Svendborg som eksempelvis ’Musikkens by’, vil det svare til Mommaas’ første diskursive felt: ”*Strengthening the Identity, Attraction Power and Market Position of Places*” (Mommaas 2004: 517). Musikhuset kunne således udgøre starten på en kulturel klynge. Musikhuset ser imidlertid ikke sig selv som del af en erhvervsstrategi, idet stedet på sin hjemmeside beskriver sig således: ”*Harmonien er i dag et kulturelt tilbud, som alle kan benytte sig af*”⁶³, hvorved der gives udtryk for en forståelse af, at huset skal tilgodese bredden. Da der således ikke er en fælles strategi forbundet med miljøet, og der kun indgår få aktører, kan huset ikke defineres som en kulturel klynge i Mommaas’ forståelse.

Havnens udvikling og Frederiksøen

I plandiskursen beskæftiger man sig med at udarbejde en strategi for havneudvikling, hvori ’kultur’ indgår som et aktivt element. Der arbejdes blandt andet med tanker om et kombineret kulturhus/bibliotek/DGI-hus, som, hvis ideerne bliver realiseret, ville indeholde mange forskellige funktioner. Et multifunktionelt indhold er dog ikke ensbetydende med en kulturel klynge. Her kræves, at aktørerne i klyngen indgår i et netværk som del af en bevidst strategi med en specifik udvikling som mål.

Frederiksøen indgår i diskussionerne omkring havnens udvikling i Svendborg. Bygningerne på Frederiksøen er, som beskrevet i kapitel 5, ejet af et privat investorselskab, mens kommunen ejer grunden. Frederiksøen kunne skabe rum for en etablering af en kulturel klynge, hvor ejendommene blev lejet ud til allerede etablerede kulturelle foreninger og lignende i Svendborg⁶⁴. Kommunen kunne eventuelt bidrage med finansiel støtte, idet den, hvis der arbejdes ud fra en klyngestrategi, har interesse i, at institutioner flyttes hertil. En sådan strategi ville være et eksempel på Mommaas’ fjerde diskursive felt, hvor formålet er at finde en ny brug til industrielle bygninger for at udnytte den økonomiske og

⁶² <http://web217.hosting.cohaesio.net/upload/open/289535.doc>, (06.10.2007)

⁶³ <http://www.harmonien.net/harders.htm>, (08.10.07)

⁶⁴ Dette kunne eksempelvis være Kulturelt Samråd, Svendborg Musikråd og lignende.

symbolske værdi, der er i kulturarv. Strategien omkring en bevarende udvikling, som findes inden for plandiskursen, ville ligeledes passe ind i en sådan strategi, idet fokus ville være på bevaring af de industrielle havnebygninger.

Mommaas beskriver to mulige udviklingsveje inden for det fjerde diskursive felt, hvor den ene henviser til at kulturelle foreninger og lignende selv finder vej til bygningerne, mens funktioner ifølge den anden vej bliver flyttet til området:

“An alternative, but much more delicate, development path is where local municipalities are more or less forcing developments by moving subsidised cultural functions to newly renovated areas. Here, cultural functions can get isolated from their local support network” (Mommaas 2004: 523).

En flytning af eksempelvis miljøet omkring Musikhuset Harmonien til de industrielle bygninger på Frederiksøen for derigennem at skabe en kulturel klynge her, ville være et eksempel på en udvikling, der følger den ‘anden vej’. På trods af at hovedrationalet bag klyngen således ville være det fjerde diskursive felt, må den stadig indgå i en samlet strategi, for at der ville være tale om en klynge.

Innovative miljøer – Kreative klasse.

Når der inden for den erhvervspolitiske diskurs tales om ‘kreative miljøer’, tales der samtidig om ‘innovative miljøer’ (Erhvervsstrategi: 4), hvilke endvidere sættes i forbindelse med den kreative klasse og kreative/innovative erhverv. Disse ‘innovative miljøer’ kan ses i sammenhæng med Mommaas’ tredje diskursive felt, der handler om at stimulere innovation og kreativitet. Det skal i denne forbindelse understreges, at Mommaas og Florida ikke har den samme definition af de ‘kreative’. Mens Floridas betegnelse for den kreative klasse som beskrevet tidligere er meget bred, opererer Mommaas med en smallere betegnelse; ‘de kreative arbejdere’.⁶⁵

Formålet med en kulturel klynge inden for denne strategi er at skabe et kreativt miljø, der igen kan tiltrække flere ‘kreative arbejdere’ for på den måde at skabe økonomisk vækst.

Florida beskriver, hvorledes et ‘kreativt kontormiljø’ kan tage sig ud; det skal være åbent og må gerne være placeret i et eksperimentelt miljø, eksempelvis i en ældre industribygning, hvor de rå vægge og andre elementer er bevarede og bidrager til kreativiteten (Florida 2005b: 144f). Et sådant miljø ville eksempelvis kunne skabes i Svendborg gennem udnyttelse af gamle industribygninger på havnen. Netop havnen fremhæves af erhvervsdirektøren som et område, der ville kunne udnyttes til at tiltrække kreative erhverv:

⁶⁵ Se evt. kapitel 4 s. 48 for en uddybning af Mommaas’ forståelse af de ‘kreative arbejdere’.

”...man bliver nødt til at forholde sig til, hvad det er man vil erhvervsmæssigt. Jamen man vil satse på de kreative erhverv. Hold da op. Havneplacering det er faktisk noget, der virkelig tænder hos dem. Så skal man sørge for, så vidt det overhovedet er muligt, at det er den type erhverv der kommer, og ikke for eksempel et kontorhus, som kan ligge alle mulige steder” (SSS: 4).

At rammerne er til stede er imidlertid ikke nok, for at der ville være tale om en kulturel klynge. Der må i klyngen, som beskrevet, på tværs af aktørerne være en samlet koordinering, der gør, at de arbejder i samme retning. En mulighed er i denne forbindelse at benytte netværket GE9, der er et Erhvervsnetværk for den kreative klasse på Sydfyn og definerer sig som: ”...*en sammenslutning af mennesker som arbejder kreativt og professionelt indenfor design, kunst, medier, HR, PR, arkitektur og underholdning*”.⁶⁶ Dette kunne udgøre starten på den netværksdannelse, der er central i forbindelse med en kulturel klynge. I en kronik i Fyens Stiftstidende skrevet af medstiftere af GE9 beskrives det netop, at: ”...*netværket er for os den nye moderne organisation, og domiciler bliver skiftet ud med netværksmiljøer*...”.⁶⁷

Uorganiserede netværk / græsrods miljøer – Maskinen

I Planlægningsdiskursen findes et fokus på subkulturerne i Svendborg, hvilket både er udtryk for et rationale om, at de kan bidrage med noget – et vækstrationale, og et rationale om, at de skal gives en stemme – et empowerment-rationale. I forhold til Mommaas’ teori kan et fokus på styrkelse af subkulturer indgå som element i en kulturel klynge, hvilket kan ske ud fra forskellige rationale. Det femte diskursive felt handler om stimulering af kulturel diversitet og kulturelt demokrati – altså et empowerment-rationale set ud fra Skot-Hansens rationalemodel. Men også under det andet diskursive felt, der handler om at stimulere til en mere iværksætteragtig tilgang til kunst og kultur, kan et fokus på byens subkulturer indgå.

”Maskinen” i Svendborg, der også nævnes i interviewet med embedsmanden fra den kulturpolitiske diskurs, er et eksempel på et kulturelt miljø centreret omkring en forening, der fungerer uafhængigt af kommunen.⁶⁸ En inddragelse af Maskinen i forbindelse med skabelse af en kulturel klynge kunne være et eksempel på det femte diskursive felt. Eller,

⁶⁶ <http://www.ge9.dk/Forside.html>, (28.09.07)

⁶⁷ Lindegaard og Bekker, *Stemningen er vendt*, Fyens Stiftstidende, 19.09.2007

⁶⁸ <http://www.maskinen.info/>, (28.09.07)

hvis formålet er at udnytte Maskinens 'kreative kræfter' med henblik på en profilering af Svendborg – det første diskursive felt. Således kan én strategi indeholde flere rationaler. Imidlertid kan det problematiseres, hvorvidt der i en kulturel klynge er "plads" til et miljø som Maskinen. Idet Mommaas' klyngetankegang indebærer, at aktørerne i klyngen indgår i en fælles strategi mod et fælles mål, kan der stilles spørgsmål om, hvorvidt det er muligt at arbejde helt uafhængigt, hvis man samtidig skal deltage i en fælles strategi. Mommaas' teori kan derved siges ikke helt at levne plads til et ikke-instrumentelt kulturrationale, og spørgsmålet er, om det overhovedet findes for ham, når kultur og erhverv kobles sammen? At tilgangen ikke levner plads til en forståelse af 'kultur' som havende en særlig rolle, udover den symbolske og økonomiske værdi, kan muligvis gøre den vanskelig at implementere i en kommune, hvor der findes en sektoreret forståelse af kultur – samt en forståelse af, at kultur skal støttes for kulturens skyld.

7.1.4 Sammenfatning

På baggrund af ovenstående er det påvist, at Svendborg ikke følger de teoretiske retninger "rent". Dette kan imidlertid også være forbundet problemer, idet en række kritikpunkter af teorierne er blevet belyst gennem den foregående diskussion. Disse opsummeres herunder:

- Et kritikpunkt i forbindelse med Skot-Hansen er, at hun ikke problematiserer, hvorvidt det er muligt at planlægge ud fra et ikke-instrumentelt rationale.
- Endvidere diskuterer hun ikke, om det nødvendigvis et problem, at et rationale er instrumentelt, hvis det samtidig kan medvirke til at få etableret flere kulturelle tilbud? Kan de kulturelle tilbud, der etableres som led i en anden plan, ikke være lige så udviklende for befolkningen?
- Der ses i Skot-Hansens tilgang desuden en modsætning i begrebet 'spontane miljøer', idet det ikke er muligt at planlægge det spontane.
- Det problematiseres, at Florida i forbindelse med sit fokus på 'steds kvalitet' og 'gademiljø' i forbindelse med den kreative klasse, ikke er kritisk overfor, hvordan miljøet skal opstå, hvis det ikke kan planlægges.
- I forlængelse af dette problematiseres Floridas ukritiske brug af 'outsidere' og 'skæve eksistenser' som bidrag til et interessant gademiljø for den kreative klasse.
- Endvidere problematiseres, at Florida ikke skelner mellem forskellige typer af den kreative klasse, men skærer alle over en kam. Det er ikke sikkert, at alle ønsker et

'eklektisk gademiljø'; eksempelvis søger de, der flytter fra storbyen til Svendborg, muligvis noget andet.

- Mommaas' tilgang levner tilsyneladende ikke plads til ikke-instrumentelle kulturrationaler eller uafhængige projekter i forbindelse med en kulturel klyngestrategi.
- Mommaas' tilgang kan være vanskelig at implementere, da der stadig eksisterer en sektoreret forståelse af 'kultur' – og en forståelse af kultur som noget særligt.

De teoretiske retninger understreger de diskursive forskelle i Svendborg Kommune, idet der inden for de enkelte diskurser ses tendenser til at følge en af teorierne. Spørgsmålet er imidlertid, om det er muligt at etablere en samlet strategi i Svendborg på tværs af de diskursive forskelle og forskellige kulturrationaler? Kan Mommaas' kulturelle klyngestrategi rumme de konfliktende rationaler og derved udgøre et "kompromis" på tværs af de diskursive forskelle, eller vil dette medføre konflikter?

Dette diskuteres i det følgende.

7.2 En samlet kulturstrategi på tværs af diskurser og rationaler?

På Frederiksøen, kan der, som vist ovenfor, både skabes et innovativt miljø, bevares karakteristiske industribygninger og skabes rum til subkulturer og det mangfoldige kulturliv – som samtidig kan give Svendborg en ny identitet, byen kan profilere sig på. Dette ville være et eksempel på en kulturel klyngestrategi på baggrund af forskellige rationaler.

En sådan strategi ville dog være forbundet med problemer. Et af dem kan være, at spontaniteten og det mangfoldige kan forsvinde, hvis klyngen er for planlagt, samtidig vil nogle grupper måske ikke føle sig velkomne, hvis området er for uplanlagt. 'Den kreative klasse' ønsker måske nogle andre faciliteter end subkulturerne, der således ikke vil tiltrækkes til samme område. Nogle grupper vil stadig tilbyde større økonomisk værdi til byen end andre – og derfor *politisk* set måske være mest interessant at understøtte. Her lægges op til en konflikt omkring, hvorvidt strategiens mål er at tiltrække den kreative klasse, eller om kommunens forpligtelser er anderledes, således at strategien skal tilgode alle grupper?

Denne konflikt kan ses som en konflikt mellem et rationale, der ser kulturen som middel til tiltrækning af den kreative klasse for at skabe vækst, og et rationale, der vil skabe empowerment og plads til alle grupper – herunder subkulturer – i Svendborg. Denne pro-

blemstilling kan ses i sammenhæng med den planlægningsproblemstilling mellem en økonomisk vækstpolitik og en social samfunds- og kvarterstrategi rettet mod de lokale borgere, der er skitseret i kapitel 3, s. 29.

Et yderligere problem i forbindelse med en samlet kulturel klyngestrategi på tværs af diskurserne kan forekomme i forbindelse med en indarbejdelse af Skot-Hansens ikke-instrumentelle tilgang i strategien. I og med at det ikke er muligt at skille kultur og økonomi ad, da de ”bruger” hinanden gensidigt, kan kulturen ifølge Mommaas ikke ses som ”ren”. Her ligger altså en modsætning i forhold til Skot-Hansen.

Der findes på tværs af diskurserne en konflikt omkring, hvad en strategi indebærer, hvilket kan medføre problemer i forbindelse med etablering af en samlet kulturstrategi. Eksempelvis vil plandiskursen have fokus på bevaring af industribygninger, erhvervsdiskursen på at skabe gode rammer for de kreative erhverv og kulturdiskursen på at skabe muligheder for et mangfoldigt kulturliv. Samtidig ses en ’mentalitetsforskel’ på tværs af diskurserne, hvilket kan medføre en konflikt omkring etableringshastigheden af en eventuel kulturel klynge.

Grundet disse konflikter kan en samlet strategi risikere at skabe frustration, idet målene med klyngen derved bliver uklare:

”...in a situation in which the exchange between cultural and other (social, economic) values has become more complex and unstable, the search for new forms of urban cultural governance can easily be frustrated by a combination of unclear goals, a lack of mutual understanding and involvement, overgeneralised models and inhibitory attitudes” (Mommaas 2004: 531).

En samlet strategi har derfor en risiko for at blive ”udvandet”, hvis forskelle negligeres for at kunne favne alle formål i en samlet strategi, hvilket kan resultere i, at kommunens planer og strategier vil blive meget generelle. Planerne vil indeholde flydende betegnelser såsom ’kreative kræfter’, ’kreative miljøer’ og ’kulturens potentiale’, som alle diskurser ser som vigtige. Men der vil ikke være enighed omkring, hvad det indebærer at satse på disse begreber.

Følgende citat fra interviewet med erhvervsdirektøren illustrerer, at der i processen i Svendborg Kommune indtil nu har været tale om en adskilt strategiproces i hver af diskurserne. Dog findes viljen til samarbejde der:

”...i denne her kommunesammenlægningsperiode, der har faktorernes orden været fuldstændig håbløs, fordi dybest set skal man jo starte og sige, hvad skal der ligge i en kommuneplan? Og sådan har det slet ikke fungeret. Overhovedet. Der er tonset ud med en kulturplan og en erhvervsstrategi og alt muligt andet, og så kommer kommuneplanen sådan halsende lidt bagefter og ligesom samler op på det. Og sådan bør det jo slet ikke være” (SSS: 10).

Et spørgsmål kan i denne forbindelse være, om der overhovedet skal satses på en fælles strategi i kommunen, idet dette, som vist, kan være problematisk.

I denne forbindelse kan fremhæves en modsætning, der ses mellem de teoretiske retninger, der følges i Svendborg, Florida og Skot-Hansen, – og Mommaas. Her tilbyder kun Mommaas’ teori en strategisk tilgang, hvori kultur og erhverv kobles sammen i en strategi, hvor de i en gensidig afhængighed skaber vækst. Til forskel herfra kan både Florida og Skot-Hansen siges at have en sektorbaseret forståelse af ’kultur’.

Denne sektorbasering kan ses i sammenhæng med Svendborgs tilgang til det kulturstrategiske arbejde. Her har man lagt kultur- og planafdelinger sammen i et samlet direktørområde, men de eksisterer stadig som to adskilte diskurser, der varetager hver deres arbejdsområder. Ved siden af disse er så erhvervsområdet, der igen varetager sine egne interesser. Herved får en diskursiv kamp karakter af en kamp mellem sektorer, der hver især har sit udgangspunkt for en strategi. En sådan sammentænkning af sektorer kan imidlertid være grænseoverskridende i en dansk kommune, der er vant til en sektoropdeling, der sikrer, at alle opgaver bliver varetaget. Sammenlægningen af Kultur og Plan kan dog ses som tegn på, at der er et ønske om nytænkning og sammentænkning af sektorer i kommunen.

7.3 Delkonklusion

Ovenstående gennemgange af Svendborgs strategiers placering i forhold til de tre teoretiske retninger viser, at den kulturpolitiske diskurs kan ses i tråd med Skot-Hansens teori, mens den erhvervspolitiske diskurs kan placeres under Floridas teori. Plandiskursen kan ikke i samme grad sættes i forbindelse med en teoretisk retning, idet der her gives udtryk for en række forskellige rationaler.

Floridas og Skot-Hansens tilgange er i kraft af det kulturrationale, der bygges på, modsætninger, hvorfor en realisering af strategier i tråd med disse teorier ville støde sammen på punktet om, hvilken kultur der skal støttes – og hvorfor. I denne forbindelse kan

Mommaas' teori omkring kulturelle klyngestrategier byde på en tilgang, der ikke ser kultur og økonomi som en modsætning, og derfor rummer flere rationaler.

En mulighed, hvorpå Svendborg Kommune kan arbejde strategisk med kulturen, er ved et fokus på kulturelle klynger, idet grundlaget for dette allerede kan siges at eksistere. En kulturstrategi må være målrettet og tænke kultur og økonomi sammen i en gensidig proces. Dette kan virke grænseoverskridende for en dansk kommune, der er vant til at skulle dække alle områder, både bredde og elite, og som samtidig tænker sektorbaseret, og derfor kan have svært ved at udarbejde en målrettet strategi. Mommaas tilbyder her en mere kompleks strategi, forstået på den måde, at en kulturel klynge kan indeholde flere rationaler.

Der er ikke en kulturel klyngedannelse i Svendborg, men grundlaget findes i form af allerede etablerede netværk og råd, der kan udnyttes, samt et mangfoldigt kulturliv og karakteristiske bygninger, der kan tilføre en kulturel klynge noget "identitet". Muligheden er således til stede, men det kræver en sammentænkning af en række elementer, hvis kommunen skal arbejde ud fra en kulturel klyngestrategi, og kræver samtidig en beslutning om, at der skal arbejdes strategisk med kulturen. Det er ikke nok blot at etablere og støtte kulturtilbud for at skabe vækst. De må også samtænkes og indgå i netværk etc. Det er derfor nødvendigt for kommunen at gøre sig klart, hvad formålet med en kulturel klynge er, før strategien sættes i værk. Dette betyder ikke nødvendigvis, at visse kulturtilbud skal fravælges til fordel for andre, der passer "bedre" ind i strategien, eller at alt skal målrettes samme strategi, hvorved 'kulturen' mister sin betydning til erhvervet og økonomien. Mommaas' pointe er netop, at disse to faktorer ikke kan adskilles fuldstændigt, idet økonomien er baseret på kulturens symbolske værdi (Mommaas 2004: 528).

Det er imidlertid nødvendigt at tage stilling til, hvad formålet med strategierne er, for således at kunne undgå misforståelser grundet uklare målsætninger og at kunne modvirke, at strategierne arbejder i modsat retning.

Svendborg befinder sig på nuværende tidspunkt i en forandringsproces. Kommunen har netop været gennem en kommunalreform, og afdelingerne er blevet nydannede på tværs af gamle kommuner. I disse afdelinger er man først nu ved at finde sine ben og tage stilling til hvilken vej, Svendborg skal gå. Diskurserne er derfor ikke fikserede endnu, men

meget påvirkelige af andre diskurser og elementer i diskursordenen, der blandt andet stammer fra politiske debatter og lignende.

Det er derfor et oplagt tidspunkt at tage en diskussion på tværs af diskurserne, hvor det søges defineret, hvor modsætningerne og de antagonistiske modsætninger ligger. Og det er fordelagtigt at gøre nu, før strategiplanlægningen er nået for langt. En måde, hvorpå Svendborg kan gøre dette, er ved at søge de forskelle, der er imellem diskurserne, og at tage udgangspunkt i disse, når der skal samarbejdes på tværs af diskurserne. Pointen er, at forskellene ikke skal negligeres i en overfladisk konsensus og en enighed omkring tomme begreber, der alligevel dækker over modsætninger. Et sted at starte, når der skal samarbejdes på tværs af diskurserne, er derfor at definere forståelsen af de begreber, der anvendes. Herigennem kan det klarlægges, hvor mulige konflikter er placeret – før strategierne er iværksat, og afdelingerne arbejder i hver sin retning.

Det skal understreges, at forståelsen i dette speciale er, at der er tale om en positiv udvikling i Svendborg i forhold til brug af kultur i byudviklingsstrategier. Sammenlægning af Kultur- og Planafdelingerne til et fælles direktørrområde er et skridt på vejen i forhold til at arbejde fokuseret med strategier på tværs af sektorer.

8. Konklusion

Udgangspunktet for dette speciale er som beskrevet i problemfeltet en undren omkring det markante fokus, der er på brug af kultur i byplanlægning og i byudviklingsstrategier i danske kommuner. Der forekommer at være tale om en 'trend', hvor byerne – tilsyneladende forholdsvis ureflekteret – kaster sig ud i projekter for og med kultur med henblik på at styrke byen i den interurbane konkurrence. Indledende i dette speciale blev fremsat en tese om, at kommunerne ofte ikke har klarlagt, hvilken rolle kulturen spiller i kommunen, og hvordan de bruger den aktivt, hvis dette ønskes. Også i Svendborg, der udgør casen i dette speciale, findes en række strategier, hvori kultur indgår. Formålet med specialet er at opnå en større forståelse for, hvilke rationaler der ligger bag fokuset på kultur i Svendborg.

Ud fra specialets diskursteoretiske tilgang afgrænses tre diskurser – eller politikområder – i diskursordenen omkring byudviklingsstrategier med kultur i Svendborg; den kulturpolitiske diskurs, den erhvervspolitiske diskurs og den planlægningsmæssige diskurs, der ifølge Svendborgs bypolitik skal arbejde sammen omkring udarbejdelse af en strategi for kommunen. En tese i specialet er imidlertid, at der indenfor disse tre diskurser findes forskellige forståelser af 'kultur' og dennes rolle – det vil sige forskellige kulturrationaler – samt andre diskursive forskelle, der kan vise sig at udgøre konflikter i forbindelse med en samlet byudviklings-/kulturstrategi.

På baggrund af ovenstående overvejelser stilledes i problemfeltet følgende spørgsmål:

Hvilke kulturrationaler kan ses i henholdsvis Kultur-, Plan- og Erhvervsdiskurs i Svendborg Kommune i forbindelse med brug af kultur i byudvikling? Hvor er der forskelle/konflikter på tværs af diskursernes tilgange, og hvad kan konsekvenser af dette være i forbindelse med udarbejdelse af en kulturstrategi?

8.1 Diskursanalytiske resultater – hvilke kulturrationaler?

Valget af en diskursanalytisk metode har gjort det muligt at kaste lys over diskursernes respektive forståelser af 'kultur' og dennes rolle i en byudvikling samt de væsentligste forskelle på tværs af diskurserne i denne forbindelse.

I analysen fremanalyseredes nodalpunkter og tilhørende ækvivalenskæder inden for hver af diskurserne, hvorudfra de fremtrædende kulturrationaler inden for hver diskurs blev defineret. Forståelsen af 'kulturrationaler' er baseret på Dorte Skot-Hansens rationalemodel, der indeholder fire instrumentelle rationaler, hvor kulturen er et middel til henholdsvis oplysning, økonomisk udvikling, social udvikling og underholdning. Modellen indeholder endvidere et ikke-instrumentelt rationale, hvor kulturen ses som havende en værdi i sig selv, og derfor ikke behøver at være et redskab til opnåelse af noget andet.

Analysen viste, at der inden for den kulturpolitiske diskurs i Svendborg både eksisterer et ikke-instrumentelt kulturrationale, der lægger vægt på, at kulturen har en særlig værdi, men samtidig findes instrumentelle kulturrationaler i form af et oplysningsrationale og et økonomisk vækstrationale.

Inden for den planlægningsmæssige diskurs findes heller ikke et entydigt kulturrationale, men derimod forskellige instrumentelle rationaler, hvor målene er underholdning, social forandring og vækst. I den erhvervspolitiske diskurs eksisterer et instrumentelt kulturrationale, hvor målet er økonomisk vækst. Her findes således det eneste entydige kulturrationale inden for diskursordenens diskurser.

8.2 Diskursive konflikter

På baggrund af diskursanalysen udledtes de flydende betegnere; 'Kultur' (nodalpunkt i den kulturpolitiske diskurs), 'Bymiljø' (nodalpunkt i planlægningsdiskursen) og 'Fyrtårn' (nodalpunkt i den erhvervspolitiske diskurs). Disse flydende betegnere udgør hver især et nodalpunkt inden for en af diskurserne og indgår samtidig som elementer inden for de øvrige diskurser. Begreberne er i sig selv 'tomme', og først gennem indholdsudfyldningen af dem dannes et billede af kampe omkring meningsudfyldning af dem på tværs af diskurserne. De flydende betegnere er derfor en indikator på sammenstød mellem diskurserne i diskursordnen.

På baggrund af meningsudfyldningen af de flydende betegnere tegnede sig et billede af følgende diskursive 'konflikter':

For det første en konflikt omkring, hvilken 'kultur' der skal støttes kommunalt – og hvorfor. Denne konflikt hænger desuden sammen med kulturrationaler inden for diskurserne og er særligt centreret omkring et spørgsmål om, hvorvidt mangfoldigheden og bredden i kulturtilbud i sig selv er en kvalitet og derfor kvalificeret til støtte, eller om de kulturtilbud, der skal støttes, skal udvælges ud fra en overordnet strategi.

Den fremanalyserede betydningsdannelse af 'det gode bymiljø' eller det gode Svendborg viser, at der er forskellige forståelser af, hvad der udgør et godt bymiljø, og hvad der er vigtigt i den forbindelse. Her er der inden for den kulturpolitiske diskurs fokus på et godt bymiljø som bestående af et rigt kulturudbud; inden for plandiskursen hænger et godt bymiljø sammen med bevaring af unikke kvaliteter, mens der inden for den erhvervspolitiske diskurs lægges vægt på, at et godt bymiljø er et godt erhvervsmiljø. Herigennem ses blandt andet en konflikt mellem et fokus på en 'bevarende udvikling' og at lempe regler til fordel for de kreative erhverv.

Konflikten omkring betydningsstilskrivningen af den flydende betegnelse 'fyrtårn' handler om, hvorvidt betegnelsen skal defineres som værende en enkeltstående bygning, en målrettet strategi eller en række mindre aktiviteter, der tilsammen kan udgøre et fyrtårn. Denne konflikt hænger således sammen med kulturforståelsen og konflikten omkring bredde vs. entydig strategi.

Samlet ses på baggrund af de flydende betegnelser en konflikt omkring, hvad det indebærer at arbejde strategisk med kultur. Den erhvervspolitiske diskurs har en forestilling om, at Svendborg må arbejde ud fra en entydig strategi og udelukkende investere i kulturtiltag, der virker understøttende for denne. I den kulturpolitiske diskurs gives ligeledes udtryk for, at det er nødvendigt at vælge et satsningsområde, men samtidig findes det vigtigt at bevare mangfoldigheden og bredden i kulturlivet. Også i planlægningsdiskursen findes en forståelse af, at det er vigtigt at huske bredden. Her gives udtryk for en forestilling om, at der ved at satse for snævert på en strategi kan mistes nogle fokusområder. Man vil derfor gerne arbejde ud fra parallelle strategier, så flere faktorer kan inkluderes. De interne modsætninger inden for henholdsvis kultur- og plandiskurs viser, at der i disse diskurser er indoptaget en forståelse af vigtigheden af en strategisk tankegang i forbindelse med brug af kultur i byudviklingen med vægt på et mål om vækst. Dette kan tolkes som tegn på, at de økonomiske vækststrategier er placeret øverst i hierarkiet inden for diskursordenen.

8.3 Teoretiske resultater

På baggrund af de diskursanalytiske resultater sættes de diskursive retninger i forhold til tre teoretiske retninger: Dorte Skot-Hansen om kulturel byudvikling, Richard Florida om den kreative klasse og Hans Mommaas om kulturelle klyngestrategier. Her kan den kulturpolitiske diskurs ses som værende i tråd med Skot-Hansens tilgang og den erhvervspolitiske diskurs med Floridas tilgang. Dog viser diskussionen, at disse retninger ikke følges

fuldstændigt. De teoretiske retninger tydeliggør de diskursive forskelle og de konflikter, der ville opstå, hvis teoriernes tilgange fulgtes fuldstændigt, idet Floridas og Skot-Hansens tilgange kan ses som modsætninger i forhold til forståelsen af kulturens rolle som værende enten instrumentel eller ikke-instrumentel.

I denne forbindelse kan Mommaas' teori omkring kulturelle klyngestrategier tilbyde en tilgang, der ikke ser kultur og økonomi som modsætninger, men derimod som gensidigt afhængige. I forhold til Mommaas' begreb 'kulturelle klynger' findes der i dag i Svendborg tendenser, der kan udvikles til en kulturel klynge, men det kræver en koordinering af klyngens aktører i forhold til et samlet mål.

I diskussionen blev udledt følgende analytiske kritikpunkter af teoretikerne:

Skot-Hansens tilgang problematiseres i forhold til understregningen af nødvendigheden for et ikke-instrumentelt kulturrationale. Skot-Hansen diskuterer ikke, hvorvidt det er muligt at planlægge ud fra et ikke-instrumentelt rationale, uden at instrumentelle rationaler indgår. Endvidere gøres ikke rede for, hvorfor det er et problem, at et rationale er instrumentelt, hvis det kan medvirke til at få etableret flere kulturelle tilbud? Samtidig er det uklart, hvordan Skot-Hansens 'kulturelle byudvikling' konkret skal udføres uden at indblende instrumentelle kulturrationaler, samt hvorledes modsætningen mellem 'spontaneitet' og 'planlægning' skal overkommes.

Florida kan problematiseres i forhold til sin manglende kritiske stillingtagen til, hvorledes den ønskede 'stedskvalitet' og 'gademiljø' skal opstå, hvis det ikke kan planlægges, samt den ukritiske brug af 'outsidere' som oplevelse for den kreative klasse. Ydermere problematiseres det, at Florida ikke skelner mellem forskellige typer af den kreative klasse, men skærer alle over én kam. Det er ikke sikkert, at alle ønsker et 'eklektisk gademiljø'; eksempelvis søger de, der flytter fra storbyen til Svendborg, muligvis noget andet.

Mommaas' tilgang problematiseres, idet den tilsyneladende ikke levner plads til ikke-instrumentelle kulturrationaler eller uafhængige projekter i forbindelse med en kulturel klyngestrategi. Den kan derfor være vanskelig at kombinere med et ikke-instrumentelt kulturrationale.

8.4 Konsekvenser af forskellige kulturrationaler og tilgange på tværs af diskurserne

På baggrund af diskursanalysen er det vist, at forskellige kulturrationaler og forskellige diskursive tilgange kan resultere i modsætningsfyldte strategier; eksempelvis i forbindelse med at støtte en bredde af kulturtilbud i forhold til at satse på en entydig strategi. Forskel-

lige strategier baseret på forskellige kulturrationaler kan således betyde, at strategierne vil modarbejde hinanden, hvis de realiseres. Hvis diskurserne, som i dag, inspireres af modsætningsfyldte teorier, vil også dette have en betydning for, hvordan strategierne tænkes på tværs af diskurserne.

Det konkluderes herigennem, at modsatrettede rationaler i samme strategi medfører en risiko for misforståelser på grund af uklare målsætninger og en manglende fælles forståelse af, hvilken retning strategien går i. En manglende fælles forståelse kan samtidig resultere i generaliserede strategier, der favner alle rationaler, men samtidig kan tolkes i forskellige retninger.

Samtidig skal påpeges, at det for at blive i stand til at udarbejde en samlet byudviklingsstrategi på tværs af diskurserne er nødvendigt at få klarhed over, hvori de diskursive forskelle og potentielle konflikter kan bestå. Diskurserne må derfor, i stedet for at ”skjule” forskelligheder i en falsk konsensus og søge at nå til enighed omkring tomme begreber, der siger alt og ingenting, direkte søge forskellighederne. Derved bliver det muligt at tage stilling til, hvor eventuelle konflikter kan være placeret og undgå, at skjulte konflikter og modsatrettede rationaler modarbejder processen.

9. Referencer

Litteratur

- Andersen**, Hans Thor, (2006), *Bypolitik i Danmark efter 1960 – i historisk perspektiv*, I: Christensen, Søren Bitsch, (2006), *Den moderne by*, Dansk Center for Byhistorie, Aarhus Universitetsforlag
- Andersen**, Kristina Vaarst og **Hansen**, Lonnie, (2005), *Danmark har sin egen model for et kreativt samfund*, I: akf nyt nr. 4, 2005
- Andersen**, Niels Åkerstrøm, (1999), *Diskursive analysestrategier*, København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne
- Bayliss**, Darrin, (2004), *Denmark's Creative Potential – The Role of Culture within Danish Urban Development Strategies*, I: International Journal of Cultural Policy, Vol. 10, No. 1, 2004
- Bianchini**, Franco og **Ghilardi**, Lia, (2004), *The Culture of Neighbourhoods: UK and Europeans Perspectives*, I: Bell, D. og Jayne, M. (ed), (2004), *City of Quarters, Urban Villages in the Contemporary City*, Ashgate
- Bianchini**, Franco, (1993), *Remaking European Cities: The Role of Cultural Policies*, I: Bianchini, Franco og Parkinson, Michael (red.), *Cultural Policy and Regeneration: The West European Experience*, Manchester: Manchester University Press
- Burr**, Vivien (1995), *An Introduction to Social Constructionism*, London: Routledge
- Cresswell**, Tim, (2004), *Place – a short introduction*, Blackwell Publishing
- Dyrberg**, Torben B., **Hansen**, Allan D. og Torfing, Jacob (red.), (2000), *Diskursteorien på arbejde*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag/Samfundslitteratur
- Florida**, Richard, (2005), *Cities and the Creative Class*, New York: Routledge
- Florida**, Richard, (2005b), *Den kreative klasse – og hvordan den forandrer arbejde, fritid, samfund og hverdagsliv & Europa i den kreative tidsalder*, Århus: Klim
- Florida**, Richard, (2002), *The Rise of the Creative Class – Why cities without gays and rock bands are losing the economic development race*, I: Washington Monthly, May 2002
(<http://www.washingtonmonthly.com/features/2001/0205.florida.html>)
- Fuglsang**, Lars og Olsen, Poul Bitsch (red.), (2004), *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag
- Gulmann**, Steffen, (2005), *CityDesign – Byudvikling for borgere*, Gyldendal
- Hansen**, Allan D., (2004), *Diskursteori i et videnskabsteoretisk perspektiv*, I: Fuglsang, Lars og Olsen, Poul B. (2004), *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag
- Hansen**, Allan D., (2003), *Diskursteori – konstruktivisme og negativitet*, I: Hansen & Sehested (red.), *Konstruktive bidrag*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag
- Hansen**, Frank og **Simonsen**, Kirsten, (2004), *Geografiens videnskabsteori*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag
- Hansen**, Knud Erik og **Sehested**, Karina, (1999), *Udviklingen i planlægningens karakter – fra mål og midler til organisering og demokrati*, I: Kristensen, Hans (red.), (1999), *Bypolitik, kvarterløft og velfærd*, SBI-Rapport 312, Statens Byggeforskningsinstitut
- Howarth**, David, (2000), *Discourse*, Buckingham: Open University Press
- Konrad**, Ingelise, (2002), *Kulturpolitik på tværs – Netværksstyring i det senmoderne samfund*, Frederiksberg: Danmarks Forvaltningshøjskoles Forlag
- Lorenzen**, Mark et al., (2007), *Den kreative klasses dynamik*, Rapport ved Forskningscenteret Imagine., Frederiksberg: Copenhagen Business School

- (http://www.kreativeklasse.dk/uploads/media/Den_kreative_klasses_dynamik_2007.pdf)
- Lorenzen**, Mark og **Andersen**, Kristina Vaarst, (2005), *The Geography of the Danish Creative Class*, Forskningscenteret Imagine., Frederiksberg: Copenhagen Business School
(http://www.kreativeklasse.dk/uploads/media/Rapport_The_GeographyoftheDanishCreativeClass.pdf)
- Lund**, Jacob Michael et al., (2005), *Følelsesfabrikken*, København: Børsens Forlag
- Massey**, Doreen, (1991), *En global stedsfølelse*, I: Aspen, Jonny og Pløger, John (red.), (1997), *På Sporet av byen*, Oslo: Spartacus Forlag
- Mommaas**, Hans, (2004), *Cultural Clusters and the Post-industrial City: Toward the Remapping of Urban Cultural Policy*, I: Urban Studies, Vol. 41, No. 3, Marts 2004
- Mommaas**, Hans, (2002), *City Branding: The Necessity of Socio-Cultural Goals*, I: Vermeulin, Marco et al., *City Branding – Image Building & Building Images*, Rotterdam: NAI Uitgevers
- Mortensøn**, Ole (red.), (2004), *Fem havne – Den industrialiserede havns opkomst og udvikling på Sydfyn og Øerne*, Langelands Museum
- Phillips**, Louise og **Jørgensen**, Marianne W., (1999), *Diskursanalyse som teori og metode*, Frederiksberg: Samfundslitteratur/Roskilde Universitetsforlag
- Pløger**, John, (2002), *Den fragmentariske by og det "gode byliv"*, By og Byg, Statens Byggeforskningsinstitut
- Sehested**, Karina, (2003), *Bypolitik mellem hierarki og netværk*, København: Akademisk Forlag
- Skot-Hansen**, Dorte, (2007), *Byen som scene*, Frederiksberg: Bibliotekarforbundet
- Skot-Hansen**, Dorte, (2005), *Why Urban Cultural Policies?*, I: Robinson, Jill (ed.), *Integrated Report*, Helsinki: EuroCult21, Eurocities, p. 31-40,
(<http://www.eurocult21.org/books/IntegratedReport3-116screen.pdf>)
- Skot-Hansen**, Dorte, (2005b), *Kreative byer og kulturel byplanlægning*, I: akf nyt nr. 4, 2005
- Skot-Hansen**, Dorte, (2004), *Culture & the City – kulturalisering af byudviklingen eller udvikling af bykulturen*, I: Røyseng, Sigrid og Solhjell, Dag (ed.): *Kultur, Politikk og Forskning: Festskrift til Per Mangset på 60-årsdagen*, Bø i Telemark: Telemarksforskning-Bø
- Skot-Hansen**, Dorte (1999), *Kultur til tiden*, I: Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift, 1999, Vol. 1, p. 7-27
- Skot-Hansen**, Dorte (1998), *Holstebro i Verden - Verden i Holstebro*, Århus: Klim
- Smidt-Jensen**, Søren, (2007), *The Roles of Culture and Creativity within Urban Development Strategies*, CSB Working Paper nr. 8, januar 2007,
(http://www.byforskning.dk/publikationer/Siden%20publikationer/Working%20papers/ssj_rtn_paper_endeligt_jan07.pdf)

Konference-oplæg:

- Skot-Hansen**, Dorte, *Hvornår bliver kultur en forskel, der gør en forskel?*, v. Konference: *Kulturens potentialer*, Roskilde Universitetscenter, 13.09.07

Avisartikler:

- Bank**, Gitte: *Selvstændige rykker ud på landet*, Tillæg til Jyllandsposten, Politiken og 24timer, uge 39, 2007
- Bank**, Gitte: *Iværksætterlyst på landet*, Tillæg til Jyllandsposten, Politiken og 24timer, uge 39, 2007
- Barren**, Kim: *Danmarks første Cittaslow-by*, Fyens Stiftstidende, 22.06.2006

Feigenberg, Emmet: *Trosbekendelse*, Politiken, 02.09.2007

Jakobsen, Frede: *Svendborghallerne er ikke sikret*, Fyens Stiftstidende, 24.09.2007
(<http://www.fyn.dk/article/86463>)

Jakobsen, Frede: *Multiarena-plan køligt modtaget*, Fyens Stiftstidende, 13.12.2006

Kølster, Ole: *Svendborg vil være CittaSlow-by*, Fyns Amts Avis, 09.05.2007

Lindgaard, Julie og **Bekker**, Rikke, *Stemningen er vendt*, Kronik, Fyens Stiftstidende, 19.09.2007

Planer og øvrigt kommunalt materiale:

Erhvervsstrategi - skitse til strategi 2007-2012, Erhvervsdirektørområdet 03.06.07, Svendborg Kommune

(<http://www.svendborg.dk/files/Svendborg%20kommune/Erhverv/pdf-filer/Svendborg%20kommune/Erhvervsstrategi%20-%20skitse%20til%20strategi%202007%20-%202012.pdf>)

Grundlæggende værdier, Svendborg Kommune, november 2005

(http://www.svendborg.dk/files/Svendborg%20kommune/Kommunaldirektør/pdf-filer/Grundlaeggende_vaerdier.pdf)

Kommissoriet for arbejdsgrupperne bag Svendborg Kommunes Kulturplan 2006-2016,
(<http://old.svendborg.dk/sw11696.asp>)

Kommuneplan 2005-2017, Svendborg Kommune

(<http://www.svendborg.dk/files/Svendborg%20kommune/Kultur%20og%20Planlægning/Kommuneplan/Gl.%20Svendborg%20kommuneplan%202005-2017%20hovedstruktur.pdf>)

Kulturel markedsundersøgelse, 23. maj 2007, udarbejdet af Niras Konsulenterne for Svendborg Kommune

(http://www.fremtidenshavn.dk/fundanemt/files/Kulturel_Markedsundersoegelse_juni_2007.pdf)

Kulturplan: Forandring-Forankring 2006-2016, Svendborg Kommune

Planstrategi juni 2005, Svendborg Kommune

(<http://www.svendborg.dk/files/Svendborg%20kommune/Kultur%20og%20Planlægning/Kommuneplan/Gl.%20Svendborg%20planstrategi%202005.pdf>)

Situationsanalyse for Planstrategi, juni 2007, Svendborg Kommune

(<http://www.svendborg.dk/files/Svendborg%20kommune/Kultur%20og%20Planlægning/Rapporter%20og%20analyser/Situationsanalyse07.pdf>)

Strategi for kultur i hele landet, Kulturministeriet, april 2006

(<http://www.kum.dk/sw40743.asp>)

Vision for den ny kommune – en anbefaling, 29.11.2004,

(http://www.svendborg.dk/files/Svendborg%20kommune/Byråd/Diverse/Vision_ny-kom_29-11-04.pdf), 06.10.2007

Program for Svendborghallerne, juni 2007, udarbejdet af Tegnestuen Praksis,

<http://web217.hosting.cohaesio.net/upload/307451.pdf>, 06.10.2007

Danmark i kultur- og oplevelsesøkonomien – 5 nye skridt på vejen, Økonomi- og Erhvervsministeriet, 2003

(http://www.kum.dk/graphics/kum/downloads/Publikationer/Danmark%20i%20kultur%20og%20oplevelses%20økonomien/Danmark_i_kultur-_og_oplevelsesoekonomien.pdf)

Referater fra Byråds- og politiske udvalgsmøder

Referat – Byrådsmøde 25.06.2007, pkt. 34 ang. Svendborghallerne, pkt. 35 ang. DGI-hus, pkt. 36. ang. Erhvervsstrategi
(<http://web217.hosting.cohaesio.net/Byr%C3%A5det/25-06-2007%20Referat%20af%20Referat.aspx>),
(02.10.07)

Referat – Byrådsmøde 29.05.2007 pkt. 5. ang. CittaSlow
http://web217.hosting.cohaesio.net/upload/301519.doc#_Toc168288562, (02.10.07)

Referat – Byrådsmøde 26.03.2007, pkt. 38 ang. Planstrategi/ 11CityDesign
(<http://web217.hosting.cohaesio.net/Byr%C3%A5det/26-03-2007%20Referat%20af%20Referat.aspx>),
(11.10.07)

Referat – Økonomiudvalgsmøde 06.02.2007, pkt. 6 ang. multihal
<http://web217.hosting.cohaesio.net/%C3%98konomiudvalget/06-02-2007%20Referat%20af%20Referat.aspx>, 06.10.2007

Projektbeskrivelse til politisk behandling – Udvikling af Svendborg Kommune, 11CityDesign, marts 2007
<http://web217.hosting.cohaesio.net/upload/open/259469.pdf>, 11.10.07

Notat vedr. det fremtidige venskabsbysamarbejde, CittaSlow og Technical Visit, 17.04.2007
<http://web217.hosting.cohaesio.net/upload/open/278293.doc>

Notat om Musikhuset Harmonien til Udvalget for Kultur og Planlægning, Svendborg Kultur- og Fritidsafdeling, april 2007,
<http://web217.hosting.cohaesio.net/upload/open/289535.doc>, 06.10.2007

Interviews

Klaus Johannesen, embedsmand i Planafdelingen, Direktørområde Kultur og Plan, Svendborg Kommune, 30.08.07 (*angives i analysen som KJ*)

Birgitte Skriver Møller, embedsmand i Kultur- og Fritidsafdelingen, Direktørområde Kultur og Plan, Svendborg Kommune, 29.08.07 (*angives i analysen som BSM*).

Morten Sol Petersen, Formand for Plan- og Kulturudvalget, Svendborg Kommune, 29.08.07 (*angives i analysen som MSP*).

Søren Stensbo-Smith, Erhvervsdirektør, Direktørområde Erhverv, Svendborg Kommune, 29.08.07 (*angives i analysen som SSS*).

Udskrifter af interviews er vedlagt på CD.

Hjemmesider:

Svendborg Kommune:

www.Svendborg.dk, (14.10.07)

<http://old.svendborg.dk/sw153.asp>, (14.10.07)

Aktiviteter, netværk etc. i Svendborg:

www.filmfyn.dk, (12.10.07)

www.frederiksøen.com, (27.09.07)

www.ge9.dk (14.10.07)

www.harmonien.net, (28.09.07)

www.kulinarisksydfyn.dk, (28.09.07)
www.maskinen.info, (28.09.07)
<http://mitsvendborg.blogspot.com>, (26.09.07)
www.sak.dk, (28.09.07)
www.svendborgkultur.dk, (14.10.07)
www.svendborg-musikraad.dk, (21.09.07)

Relevans for strategier i Svendborg:

www.11citydesign.dk, (26.09.07)
www.kreativeklasse.dk, (14.10.07)
www.teamdanmark.dk, (12.10.07)

Andet:

www.dr.dk/Regioner/Fyn, (17.09.07)
www.herlev.bibnet.dk/kreativebyer, (10.10.07)
www.kvarterloeft.dk, (23.05.07)
www.noegletal.dk, (26.09.07)
www.nyk-f-kom.dk, (10.10.07)
www.odense.dk, (19.03.07)
www.oem.dk, (23.03.07)
www.statistikbanken.dk, (30.09.07)

10. Bilag

Bilag 1 – Interviewguide

(I interviewguiden er angivet, hvor informanterne er blevet stillet forskellige spørgsmål grundet deres forskellige roller.)

Indledende spørgsmål:

Beskriv din rolle i Svendborg Kommune – hvordan indgår du i udarbejdelsen af strategier i Svendborg Kommune?

Emne 1 – formål:

Afgrænsning af diskurser – Finde nodalpunkter

Rationaler i kulturpolitiske/erhvervspolitiske/bosætningspolitiske diskurs

Til rep. fra kulturpolitisk diskurs: Hvad er de vigtigste kulturstrategier i Svendborg Kommune? (Strategisk brug af kultur)

(Stikord: Havneplan, Tankefuld, Naturama – er det kulturstrategier?)

Til rep. fra erhvervspolitisk diskurs: Hvordan indgår kultur i kommunens erhvervsstrategi? Hvad er vigtigt for Svendborg i en erhvervsstrategi?

Til rep. for planlægnings-/bosætningsdiskurs: Hvordan indgår kultur i Kommunens planstrategi?

Til formand for Kultur- og Planudvalg: Hvad er de vigtigste kulturstrategier i Svendborg Kommune?

Hvordan indgår kultur i Kommunens planstrategi?

>Til alle:

*Hvad er **formålet** med disse strategier/projekter?*

Stikord – kulturstrategier:

(uddyb; økonomisk udvikling, identitet / social forandring, at udbrede kulturen?)

(hvem er målgruppe? Nuværende borgere, tilflyttere – hvem skal tiltrækkes? Erhverv?)

Emne 2 – formål:

At definere rationaler inden for kulturpolitiske diskurs/ andres forståelse af begreber herfra

*Forstå **Betydningskampe**.*

Hvad er 'kultur' i Svendborg Kommune?

Hvilke elementer er særligt vigtige (ex. kulturarv, kulturelle erhverv, ..)

Hvad er Kulturens rolle i Svendborg Kommune? (dannelse/oplevelse/vækst?)

/formålet med kulturen i Svendborg Kommune

Hvilken retning skal kulturen bevæge sig? Hvad skal styrkes?

(Svendborgs særlige identitet? Hvad er særligt ved Svendborg?)

Definition af en række begreber taget fra kommunens planer: (*for at kunne indholdsudfylde tomme betegnelser*)

Hvordan forstår du begreberne 'kreativitet' – ift. 'kreative erhverv?', 'kreative miljøer?', 'Kreative kræfter'?

'Mangfoldighed, Kvalitet og Fornyelse' (ift. Kulturpolitik)

'Kulturelle erhverv'?

'Kulturel identitet'

'Image'

Kender du til følgende begreber og har de en betydning for Svendborg?

'Oplevelsesøkonomi',

'Kreative klasse'

(*Stikord Florida: Talent, Teknologi, tolerance*)

Cultural Planning,

(*Udgangspunkt i kulturelle ressourcer – hvad er det? Bredt kulturbegreb,*)

'City branding'

(*stikord iht City branding – Mommaas: Dobbeltthed – både økonomisk og social/kulturel betydning, kan skabe holdepunkt i forvirrende verden, men vigtigt at holde fast i lokal identitet – ikke plagiere andre byer*)

- Hvilken rolle spiller de?

Emne 3 – formål:

At kaste lys over konflikter / samspil mellem diskurserne i samme diskursorden

Hvordan indgår kultur/erhverv/bosætning i den samlede bypolitik?

Hvem skal projekterne gavne? [borgere, nytilflyttere, erhverv..]

Hvordan fungerer samarbejdet mellem de forskellige afdelinger i eks. udarbejdelse af planstrategi etc.?

Nævn konkrete eksempler på, hvor der er enighed, og hvor der ikke er.

(Har der været interessekonflikter? I hvilke sammenhænge?)

(Forskellige dagsordener?)

Emne 4 – formål:

*Byudviklingsstrategier – Hvad er de ønskede **resultater** af strategierne? Hvad vil de opnå?*

Hvad er vigtigt for byen, og hvad skal kommunen satse på i fremtiden – og hvorfor?

Hvordan hænger kommunens byudviklingsstrategier sammen – Er der sammenhæng mellem kommunens politikker? (kulturplan, erhvervsstrategi, kommuneplan m. bypolitik og planstrategi)

Bilag 2 – Floridas klassebetegnelse

Den superkreative kerne:

Computerfolk og matematikere, Arkitekter og ingeniører, Biologer, fysikere og samfundsforskere, Stillinger inden for uddannelsesvæsenet og biblioteker, Beskæftigelse inden for kunst, design, underholdning, sport og medier. *Den superkreative klasse inkluderer 'bohemerne'.*

Kreative erhverv generelt:

Ledere, Stillinger inden for forretnings- og finansverdenen, Stillinger inden for retsvæsenet, Stillinger inden for Sundhedsvæsenet og tekniske erhverv, Stillinger inden for overordnet salgsarbejde og salgsledelse (Florida 2005b: 328).

Arbejderklassen:

Byggefag og udvinding af naturressourcer, Installation, vedligeholdelse og reparation, Produktionserhverv, Transporterhverv

Serviceklassen:

Underordnede stillinger inden for sundhedsvæsenet, Tilberedelse af mad og fødevarerelaterede stillinger, Rengøring og vedligeholdelse, Stillinger inden for personlig pleje og service, Underordnet salgsarbejde og relaterede erhverv, Underordnet kontor og administrativt arbejde, Socialarbejde, Sikkerhedsvagter.

Landbrug:

Landbrug, fiskeri og skovdrift.

(Kilde: Florida 2005b: 328f)

Bilag 3 – Mommaas' Klassifikationssystem i forhold til kulturelle klynger

De syv keredimensioner:

1. Forskel i det 'horisontale' omfang/udbud (portfolio) af aktiviteter. Projekterne er forskellige både mht. andele af fritids- og underholdningsaktiviteter og mht. niveau af samarbejdet internt i klyngen mellem disse aktiviteter og den kulturelle kerne. Rangementer fra fokus på én sektor til multisektoralt fokus (Mommaas 2004: 514).
2. Forskel i den "vertikale" portfolio af kulturelle funktioner. Blandingen af design, produktion, præsentation/udveksling og forbrugsaktiviteter sammen med det relaterede niveau af integration internt i klyngen, fra monofunktionelle klynger til multifunktionelle klynger (Mommaas 2004: 514).
3. Den organisatoriske ramme. Forskellige variationer af eks. small- and medium-sized offentlige og private organisationer, der har forskellig relation til den officielle styring af klyngen. Nogle klynger har ingen central styring, andre har en stærk central styring (Mommaas 2004: 514f).
4. Klyngerne er forskellige i forhold til finansiering. Nogle klynger er statsligt finansieret, andre privat, - eller en blanding. Hvis de interne produktions- og værdikæder styrkes strategisk og derved også den interorganisatoriske tilstrømning af ekspertise og business, kan klyngerne udvikle sig til en form for 'kulturelt-økonomisk mikrokosmos' (Mommaas 2004: 515).
5. Niveau af åbenhed/tilpasningsevne eller lukkethed/fasthed af de involverede rumlige og kulturelle programmer. Projekterne er forskellige i måden, hvorpå de balancerer mellem på den ene side nødvendigheden af at være et identificerbart, bestandigt sted baseret på stærke, delte repræsentationer, og på den anden side at være et åbent og fleksibelt sted, der konstant ændres i forhold til ændringer i det bredere kulturelle og urbane felt (Mommaas 2004: 515).
6. Klyngernes udviklingsstier/retning. Fra projekter, der har udviklet en form for bevidst 'top-down' planlægningsstrategi til projekter, der er udviklet fra et: "...*contingent coming-together of vernacular tactics*" (Mommaas 2004: 516). Blandingen af top-down og bottom-up kræfter er forskellig projekterne imellem (Mommaas 515f).
7. Klyngernes position i et rumligt hierarki. De mest konventionelle programmer er som oftest placeret centralt i byen, mens mere eksperimenterende projekter placeres /placerer sig mere marginalt i byen. Således afspejler projekter stadig det konventionelle, rumlige hierarki i byerne. Dog indikerer visse af projekterne også interessante skift i det traditionelle kulturelle landskab. Nogle benytter deres "marginale" placering som en alternativ branding-strategi, og nogle af klyngerne indikerer et bevidst forsøg på at bringe innovativ kulturel produktion ind til byens centrum. Klyngerne kan således delvist ses som en indikation på ændringer i det sammenhængende udtryk af kulturelle og rumlige hierarkier i den post-industrielle by (Mommaas 2004: 517).

Bilag 4 – Ansvarsopgaver i diskurserne

Kultur	Plan	Erhverv
<i>Fritidsområdet:</i> Aftenskoler, ældreaktiviteter, foreninger, klubber, haller, anlæg, sommerferieaktiviteter	Koordinering af kommunens fysiske planlægning og udvikling	<i>Erhvervssekretariatet:</i> opgaver for det politiske system, projektopgaver som f.eks. "Erhvervsstrategi", sekretariat for Forskerparken m.v.
<i>Kulturområdet:</i> Museer, musik, teater, kunst og andre kulturelle aktiviteter Svendborg Musikkens By	Sammenfattende planlægning, der forener de samfundsmæssige interesser i arealanvendelsen og medvirker til at værne om lokalområdets natur og miljø	<i>Erhvervskontoret:</i> Servicering af eksisterende og potentielle virksomheder i Svendborg.
<i>Andet:</i> Folkeoplysningsudvalget Svendborg Ældre Idræt Rekvisitter til arrangementer Svendborg Bibliotek Naturama Svendborg Ungdomsskole Årets Billedkunstner 2007 Medlemstilskud Eliteidræt, Sport-Study-Sydfyn, erhvervsturisme, projektsekretariat, herunder fundraising for hele kommunen Svendborg Idrætscenter	Kommuneplanlægning Lokalplanlægning Sektorplanlægning og øvrige planlægnings- og udviklingsopgaver GIS – Geografisk Information System. Bygningsfornyelse og aftalt boligforbedring Helhedsorienteret byfornyelse	<i>Jobcenter Svendborg</i> og <i>Borgerservice</i>

Kilde: www.svendborg.dk